

לחן של כסוף כקול... חזקה ופיה נשוא...

רבינו רנאל

שם שבת היום... רבינו רנאל... חזקה ופיה נשוא...

ז' כלל... רבינו רנאל... חזקה ופיה נשוא...

י' כלל... רבינו רנאל... חזקה ופיה נשוא...

י"א כלל... רבינו רנאל... חזקה ופיה נשוא...

י"ב כלל... רבינו רנאל... חזקה ופיה נשוא...

חזקה ופיה נשוא

לחן של כסוף כקול... חזקה ופיה נשוא...

רבינו רנאל

שם שבת היום... רבינו רנאל... חזקה ופיה נשוא...

ז' כלל... רבינו רנאל... חזקה ופיה נשוא...

י' כלל... רבינו רנאל... חזקה ופיה נשוא...

י"א כלל... רבינו רנאל... חזקה ופיה נשוא...

י"ב כלל... רבינו רנאל... חזקה ופיה נשוא...

זו

לחן של כסוף כקול... זו...

זו

שם שבת היום... זו...

ז' כלל... זו...

י' כלל... זו...

י"א כלל... זו...

י"ב כלל... זו...

זו

לחן של כסוף כקול... זו...

זו

שם שבת היום... זו...

ז' כלל... זו...

י' כלל... זו...

י"א כלל... זו...

י"ב כלל... זו...

זו

לחן של כסוף כקול... זו...

זו

שם שבת היום... זו...

ז' כלל... זו...

י' כלל... זו...

י"א כלל... זו...

י"ב כלל... זו...

ל' ב' ע' ש' ו' ט' כ' כ"ב' כ"ג' כ"ד' כ"ה' כ"ו' כ"ז' כ"ח' כ"ט' ל'
כ"ג' כ"ד' כ"ה' כ"ו' כ"ז' כ"ח' כ"ט' ל'
כ"ג' כ"ד' כ"ה' כ"ו' כ"ז' כ"ח' כ"ט' ל'

מסכת
הש"ס

מבוי שהוא גבוה פרק ראשון עירובין

הוא ואלה שמי מחילת מעילה...
הוא ואלה שמי מחילת מעילה...
הוא ואלה שמי מחילת מעילה...

ל' ב' ע' ש' ו' ט' כ' כ"ב' כ"ג' כ"ד' כ"ה' כ"ו' כ"ז' כ"ח' כ"ט' ל'
כ"ג' כ"ד' כ"ה' כ"ו' כ"ז' כ"ח' כ"ט' ל'

מסכת
הש"ס

מסכת
הש"ס

מסכת
הש"ס

מסכת
הש"ס

מסכת
הש"ס

מבוי שהוא גבוה פרק ראשון עירובין

הוא ואלה שמי מחילת מעילה...
הוא ואלה שמי מחילת מעילה...
הוא ואלה שמי מחילת מעילה...

ל' ב' ע' ש' ו' ט' כ' כ"ב' כ"ג' כ"ד' כ"ה' כ"ו' כ"ז' כ"ח' כ"ט' ל'
כ"ג' כ"ד' כ"ה' כ"ו' כ"ז' כ"ח' כ"ט' ל'

מסכת
הש"ס

מסכת
הש"ס

מסכת
הש"ס

מסכת
הש"ס

ל' ב' ע' ש' ו' ט' כ' כ"ב' כ"ג' כ"ד' כ"ה' כ"ו' כ"ז' כ"ח' כ"ט' ל'
כ"ג' כ"ד' כ"ה' כ"ו' כ"ז' כ"ח' כ"ט' ל'

מסכת
הש"ס

מסכת
הש"ס

מסכת
הש"ס

מסכת
הש"ס

מסכת
הש"ס

מבוי שהוא גבוה פרק ראשון עירובין

הוא ואלה שמי מחילת מעילה...
הוא ואלה שמי מחילת מעילה...
הוא ואלה שמי מחילת מעילה...

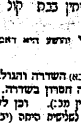
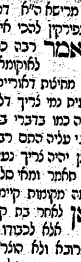
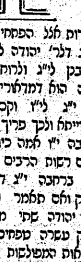
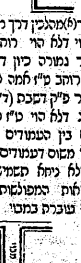
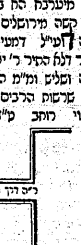
ל' ב' ע' ש' ו' ט' כ' כ"ב' כ"ג' כ"ד' כ"ה' כ"ו' כ"ז' כ"ח' כ"ט' ל'
כ"ג' כ"ד' כ"ה' כ"ו' כ"ז' כ"ח' כ"ט' ל'

מסכת
הש"ס

מסכת
הש"ס

מסכת
הש"ס

מסכת
הש"ס



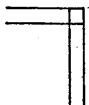
תבין ותמצא כן, וזאת היא הצורה עם הסתימות.

וכיון דרב עושה פלוש זה כפרצה, אלמא אין פרצת מבוי בעשר חשוב פתח אלא כפרצה, וכיון דעשר עושה פרצה, ה"ה לדי' טפחים כפרשי' לעיל⁴⁴¹. וה"ה

דמצי לאתווי מדשמאל דאמר תורתו כסתום, לפירוש הזקן שמצריך בו לחי, אלא דניחא ליה לאתווי ראייה מדרב, כיון דרב חנן בר רבא דפליג על רב הונא משמיה דרב הוא דקא' לה.

ולרב⁴⁴² חנן בר רבא שאני התם דבקעי ביה רבים. וכיון שכן דין הוא דאפי' בעשר יהא חשוב כפלוש, מה שאין כן מבוי שנפרץ מצדה, דלא בקעי ביה רבים, הלכך כל שהוא בעשר או בפחות, לא חשיבי ליה פרצה ולא פלוש, אלא כאלו הוא סתום.

ופרכי מכלל דרב הונא⁴⁴³ אפי' דלא בקעי ביה רבים. פי' דהא רב חנן בר רבא ורב הונא בחדא גוונא מיירו, ואם איתא דרב⁴⁴⁴ בדלא בקעי בה רבי' מיירי, מ"ש מדר' אמר ור' אפי' דשרו פרצה מן הצד בעשר כשיש בו פס ד'⁴⁴⁵, דהא על כרחין דרב הונא נמי בפס ד' מיירו, דבלאו הכי ליכא לאכשורי אלא בפחות מג' כלבוד, ובשלמא מעיקרא הנה קס"ד דההוא דר' אמר ור' אפי' בדלא בקעי ביה רבים, ורב הונא בדבקעי ביה, אבל השתא דאמרת דהא דרב הונא נמי בדלא בקעי ביה רבים, תקשי ליה דר' אמר ור' אפי' דלא בקעי בה רבים, פרש"י וי"ל⁴⁴⁷ כגון שהפרצה למקום אשפות שאין על בני אדם לילך שם.

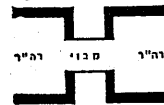


ופרכי התם איכא⁴⁴⁸ בדר' אמר ור' אפי' איכא גדודי פי' שיסודות הכותל קיימין ונראין על הקרקע, ולא ניתא תשמשתיה, גם נראה לכל שהתא מחיצה גפרצת⁴⁴⁹, אבל הכא ליכא גדודי, שנסתר הכותל לגמרי, ונראה לכל כאלו לא היתה שם מחיצה מעולם, ולפיכך פרצתו אוסרת בדי' טפחים. ורב נחמן⁴⁵⁰ בר רבא סובר, דכל היכא דלא בקעי ביה רבים צריך צורת פתח, ואם יש לו גדודי לכ"ע אינו צריך, דהיינו דר' אמר ור' אפי' והלכתא כרב חנן בר רבא, דהא רב הונא בריה דרב יהושע קאי כוותיה, כדאיתא לעיל⁴⁵¹.

→ **ד כיצד מערבין** ⁴⁵² רשות הרבים. פירשה רש"י וי"ל⁴⁵³ ברשות הרבים גמורה, רחבה י"ו אמה, ושפתחיו מכוונים זה כנגד זה⁴⁵⁴, ושהיא רגילה לששים רבוא⁴⁵⁵, וכל זה היה בירושלים, ולפיכך היתה חשובה רשות הרבים גמורה⁴⁵⁶, ועוד, דכיון דאוקימנא במסקנא במבואות המפולשות לר"ה, מכלל דהשתא ברשות הרבים גמורה שמעינן ליה⁴⁵⁷ ומיהו קשה עליו דאי ברשות הרבים גמורה מיירינן השתא, היכי ס"ד דתהוי⁴⁵⁸ בראשה לחי או קורה, דהא לפתח רחב מ' לא מהני לחי או קורה⁴⁵⁹, וזה רחב י"ו אמה היתה. אבל יש לתרץ בזה, כי סמוך לפתחו נתקצר ברחבו באחד מצדדיו עד עשר, כדרך רשות הרבים על הרוב, ושם תניחו את הקורה, ובאיך עשו צ"פ, דתנן⁴⁶⁰ ואם יש בו צ"פ אינו צריך למעט⁴⁶¹. ולרב דפסק הלכה כת"ק⁴⁶², מיירי שנתקצרו שני ראשו עד עשר⁴⁶³. ומיהו אכתי קשיא לן, דהא פרכי לה מההיא דר' יהודה, דההיא לא אפשר דמיירי

בר"ה גמור, דא"כ האיך מכשירו בלחי או קורה, שהרי לא התיר ר' יהודה אלא בני⁴⁶⁴ ושליש כפסי ביראות, כדאי לקמן⁴⁶⁵. ודוחק הוא לומר בזו דמיירי שנתקצר המבוי באותו מקום, דהא סתמא נקט ר' יהודה מי שיש לו שני בתים בב' צדי ר"ה, בכל מקום שהם ואפי' ברחבו⁴⁶⁴ של מבוי. וי"ל דאפי' ג דההיא דר' יהודה בפחות מ"ו אמה, בכל דכן פרכי מנה⁴⁶⁶. ומיהו רש"י וי"ל פי' לקמן בפרקין⁴⁶⁸, דההיא דר' יהודה רשות הרבים גמורה. אבל י"ל בכאן לפי שיטתו, דהשתא לא ס"ל לההיא דרב (אסי) אתי⁴⁶⁷ דאמר שלא התיר ר' יהודה אלא בני"ג השליש, ובמקומו נדחה הק"ו שעשה מפסי ביראות, ורב אפי' דהא אותו ק"ו. ואפילו תימא דסבר דיליה לא אידחיא⁴⁶⁸, מ"מ לאו הכרחא היא דס"ל השתא כוותי, אבל הק"ו⁴⁶⁹ דלקמן⁴⁷⁰ אמרינן טעמא דר' יהודה משום דקסבר שתי מחיצות דאורייתא, והאיך אפשר דס"ל הכי ברשות הרבים גמורה, א"כ אין לך מבוי מפולש בעולם שלא יהא לר' יהודה רשות היחיד מן התורה והזורק לתוכו ולרשות היחיד פטור, ואלו התם תניא, אי זו היא רשות הרבים סוטיא ופלוטיא גדולה ומבואות המפולשים, ומוכח התם דאתיא אפי' לרבי יהודה בפ"ק דשבת⁴⁷¹. לכך פרי"י וי"ל⁴⁷², דהשתא לא ברשות הרבים גמורה הוה שמעי' לה להא ברייתא, אלא במבוי מפולש שאינו רחב אלא עשר⁴⁷³, אלא דבקעי ביה רבים מכל צד לשתי⁴⁷⁴ דרבים גמורות, ודר' יהודה נמי לא מיירי כלל ברחב י"ו אמה, וא"כ מאי איכא בין מאי דסבירא לן השתא בהאי ברייתא, למאי דאוקימנ' בסמוך במבואות המפולשים לרשות הרבים. יש

לומר דהשתא ס"ד כי היה המבוי בין שתי רשויות הרבים כזה, וכי האי גוונא בקעו ביה רבים יותר לתדיא, וכרשות הרבים גמור' היא לענין זה, שאינו אלא ברשות הרבים שמתקצר באמצעיתו. ובמסקנא אוקימנא שהוא כגון זה, דכיון דצריכין להתעסק⁴⁷⁵ אח"כ, אין משתמשין שם⁴⁷⁶ לתדיא, ולא בקעי ביה כולי האי. ומיהו עדיין קשה לפירוש זה, מאי פריכין מירושלים שהיא רשות הרבים גמורה, דלמא ברשות הרבים גמורה מודי' דלא סגי ליה אפי' בדלתות. וי"ל דאנן סבירא לן דכיון דטעמא משום דאתי רבים ומבטלין מחיצתו, אין לחלק בין אמה⁴⁷⁷ או פחות מכיון דבקעי ביה רבים. ובתו⁴⁷⁸ תיפרו עוד בקושיין, משום דא"א שלא היו בירושלים מבוי מפולש לר"ה כפי הצורה שכתבנו⁴⁷⁹. והוא⁴⁸⁰ דבכל ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות כלילת לא היה אפשר להשתמש בה. ובדר' יהודה הכי קאמרי רבנן, אין מערבין ר"ה [בכך] אפילו שאינו רחב י"ו אמה (בכך). ופריכין הא בדלתות מערבא, לחנניא, או בצורת פתח לתנא קמא, ולישנא קלילא נקט. והא ירושלים לא מערבא בדלתות אלא א"כ ננעלות, והכא אפילו לחנני' לא בעי כ"ה ננעלות, וכדאיתא לקמן, וכ"ש דקשיא לת"ק⁴⁸¹. אבל לא פרכי דבירושלים לא⁴⁸² בעי שתי דלתות, וב"ה סגי לתו' בחד לחנני'⁴⁸³, דהא פשיטא, דכיון ששלש מחיצות מן התורה, דיו בדלת אחד כמו בשתיים, אלא קושיין סדאמון, כי בירושלים היו הרבה מבואות כגון זה, ודומיא דההיא דר' יהודה.



דכוונת רבנו משום דלרב לא מהני צה"פ ביותר מעשר וכדאיתא לעיל ב, ב. ולשון רבנו צ"ב. 462 [צ"ל: בייג.] 463 י, א. 464 פי', במקום הרחב. ובכ"ל תגיה שלא לצורך. 465 כ"כ רשב"א ומאירי עיי"ש. 466 יב, ב ד"ה לחי. 467 בגי' כ"מ וכן ברשב"א, ולפינוי שם: רב יוסף. 468 ראה מש"כ רבנו לעיל ב, ב ד"ה אמר אביי. 469 נראה דצ"ל: הק"ו = הקושיא. וכן תקשה רבנו להלן יב, ב בשם התוס'. 470 יב, ב. 471 ה, ב. וראה בד' רבנו שם עוד תירוץ בזה. 472 בתוס' שלפנינו ד"ה וכי כ"כ בסתמא, וברא"ש סי' ח הביא כן בשמו, וראה גם בתוס' רבנו פ"ק (כ"י). 473 כ"ה גם בתוס' ר"פ (כ"י) רשב"א חידושי המאירי והגהות אשר"י, אלא ברא"ש כתב דבעינן עכ"פ י"ג אמה ושליש, ועי' בשו"ע סי' טמה סעי' ה—ט ומשנה ברורה שם. 474 בגדפס: לרשות. ונראה דצ"ל: לשתי רשות הרבים. 475 [צ"ל: להתעסק]. 476 תיבה זו נכפלה בטעות בכתי' ונזקק לס' מחיקת. 477 [צ"ל: י"ו אמה]. 478 ל"מ כעת סברא זו בראשונים, וראה להלן כב, א תוספות דבור המתחיל חייבין. 479 בדי' הוסיפו כאן צורה זו: 480 [צ"ל מוסף: אמר סתמא]. 481 עי' חידושי הרשב"א. 482 תיבה זו מיותרת. 483 כן פרש"י בדי' חייבין ועי' בתורה והאמר.



כי הרחקת הפסין הכא 369 גם דהאריך חלל הבור. וי"מ 370, דהכא לרבותא נקטי דאפילו בבור בלא פסין שרי בית סאתים, וה"ה דשרי נמי לתת בית סאתים בין כל הפסין, והיה בין הכל ד' סאין, ודקא קשיא לך נימא דהיינו דאיכא בין ר' יהודה ורבנן ורשב"א, יש לומר דלישנא דרשב"א דייקא דבחלל הבור נמי אתי לאפלוגי על ר' יהודה, דאי לא פליג אלא בסוף דבריו דקתני ולא אמרו להרחיק אלא כדי ראשה ורובה של פרה, היאך פתח דבריו לומר בור בית סאתים על ב' סאתים מותר, אדרבה הכי ה"ל למתני, רשב"א אומר שלא אמרו להרחיק אלא כדי ראשה ורובה של פרה, וחלל הבור בית סאתים על בית סאתים, אלא ודאי כדאמרן.

או דילמא אדם נותן ענינו במחיצותיו 371. וגורי שאמא יבא להתיר בקרפף ככל ושיעור תבור והפסין שבתנו בסאן, ויתיר קרפף יותר מבית סאתים. ושמעי' מגנה, שכשהתיר ר' יהודה קרפף בית סאתים כשיש בתוכו בור או שיה כדאיתא לקמן במתניתין 372, כי הבור הוא מן המנין של בית סאתים, שאם אינו מן המנין מאי גורה דאיכא הכא 373.

איכא בנייהו אריך וקטין. פרש"י ז"ל 374, דלכ"ע לא התירו בבור אלא בית סאתים, אלא דר' יהודה שרי להו אפילו כחצר המשכן שהוא ארוך וקצר כי ארכו פי שנים ברחבו שהוא ק' על ג' ורשב"א לא שרי להו אלא מרובעות. ומיהו ק"ל, דהא לקמן במתניתין 375 בעי ר' יהודה בן בבא שיהו מרובעות ושמירה בה שמירה או בית דירה, וקתני עלה ר' יהודה אומר אפי' אין בה אלא או בור או שית וכו', ומשמע דלא פליג על ר' יהודה בן בבא אלא בהא, אבל מודה הוא דבעינן מרובעות כר' יהודה בן בבא. וי"ל, דהתם הוא

לזה מהירושלמי. 369 [צ"ל: הוי גם בהאריך חלל וכו']. 370 כן פירש הרמב"ם בפיה"מ [ונמשך אחריו הרע"ב] ותור"ד בתירוץ הא. ובשו"ת קרבן פ"ב ה"ג כ"כ גם בדעת הירושלמי [וע"ש מש"כ ליישב תמיהת התוס'] ומיהו מהרשב"א הנ"ל בהע' 368 מבואר שלא פירש כן בד' הירושלמי. וראה לעיל הע' 360. 371 לפנינו: במחיצתו. 372 כג. א. ג וכ"פ ב"שוע שנה, ד ועיי"ש בביאור הגר"א ומשנ"ב סקמ"ד ושע"צ שם. ומיהו מד' התוס' ד"ה בור מבואר דגם בור ממעט בקרפף וכ"ה דעת הרי"א. 374 בד"ה

גבי גגות וקרפף, אבל הכא גבי פסי ביראות מתיר ר' יהודה אריך וקטין כחצר המשכן. והראב"ד ז"ל 376 פירש, אריך וקטין איכא בנייהו, דרשב"א שרי ליה לעשותו גדול אפילו של ד' סאין, דהיינו בית סאתים על בית סאתים, ור' יהודה לא שרי ליה אלא בית סאתים בלחוד, דהיינו מאה על המשים כחצר המשכן. ואע"ג דבעלמא גבי קרפף לא שרי אלא בית סאתים כחצר המשכן הכא ושרי מאה על מאה, כיון שאינו אסור אלא משום גורת קרפף דעלמא. וכמה תשובות בדבר, חדא שלשון אריך וקטין לא שייך כהא פירושא, דלא אמרינן הכי אלא היכא דפליגי אי בעינן מרובעות, או שכיון 377 בארכו פי שנים כרחבו כחצר המשכן, וכדאמר' ליה בהדיא לקמן 378 במאי דפסקי הלכה כר' יוסי, הנה ליה למימר בהדיא דבית סאתים איכא בנייהו, ועוד דאינוהו לא פליגי באריך וקטין דהיינו כחצר המשכן, אלא באותו שהוא ארוך מכל צד, דהיינו בית סאתים על בית סאתים שהוא מאה על מאה, והכי אמרינן דאיכא בנייהו אריך וקטין. וכי תימא דאיתו קרי אריך כשהוא בית סאתים על בית סאתים, וקורא קטין כשאינו אלא סאתים 379, היאך אפשר לקרוא לזה אריך אחר שהוא מרובע, היה לו לומר גדול וקטן איכא בנייהו, ועוד כיצד הוא אומר דאע"ג דבעלמא לא שרי (אלא) רשב"א אלא בית סאתים, לא 380 אסר משום גזירה אלא בית סאתים על בית סאתים, הא ודאי כל מה שהוא אסור בעלמא יש לו לגזור כאן, כיון דאית ליה גזירה, ולמה לא יחוש שמא יבא לעשות ובעלמא קרפף מאה על מאה 381, ועוד דבירושלמי הביאו דברי רשב"א, ולא הזכירו בו אלא מבית סאתים, וכן אמרו שם 382, רשב"א אומר באר שיש בה 383 סאתים אינו צריך 384

אריך. 375 כג. א. 376 וה"ד ברשב"א ור"ן. 377 [צ"ל: שיהא]. 378 כג. ב. 379 פי', ונתיישבה הקושיא השניה. אכתי קושיא הראשונה במקומה עומדת. היאך אפשר לקרוא לזה אריך וכו', וראה בחי' הרשב"א. 380 [צ"ל: הכא לא]. 381 ע"י בר"ן שביאר שדעת הראב"ד דטעמא דרשב"א הוא משום דס"ל בור ולא פסין ולהכי שרי ב"ס נוסף על בור בית סאתים, וראה הערה 384. 382 פ"ב ה"ג. 383 שם נוסף: מידת. 384 כ"ה לפנינו. וכן העתיקו רשב"א ותלמיד הריטב"א (כ"י), ובפני משה וגא"י כתבו שהוא ט"ס וצ"ל: אינו

להרחיק ממנה אלא מלוא ראשה ורובה של פרה, אלמא לא אמר רשב"א בית סאתים על בית סאתים, אלא לומר שיהו מרובעות, אבל לא התיר אלא בית סאתים, וכך פירש"י ז"ל והסכימו בתוספות 385.

כאן הודיעך כחה של מחיצה 386. פירוש, דלא אמרינן דאתו רבים ומבטלי מחיצתא. ואקשי' כאן וסבירא ליה, פי' חמסתמא כל שאמר כאן הודיעך חסמים, סתמא משמע דהכי ליה 387 כותיהה. ותאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה ובעלות בלילה, פי' וכל שדלתותיה ובעלות בלילה גזון בסתימה גמורה ומחיצתו שלימה, וכאלו יש כאן ד' מחיצות, שהרי לצפון ולדרום יש מחיצה ולמזרח ולמערב ופתחים חללתו, ואלמלא כן הו' חייבין עליה משום רשות הרבים. פי' ירושלים [דין] רשות הרבים יש להם דהא אית להו י"ו אגה רחב, והוא דרך לששים רבוא, כל העמים היא 388, וכן ברייתא גמולשין ומכונין זו במזרח וזו במערב זו בצפון וזו בדרום, שזה דין רשות הרבים במבואות המפולשין 389, כדפרש"י ז"ל כאן 390 ובמסכת שבת 391 מ"מ שמעינן אליבא דר' יוחנן, דלית דוקא מצילות ירושלים מדין רשות הרבים הא לאו הכי אין 392 להם דין רשות הרבים, ואע"פ שיש שם מזרח 393 ומערב פתחים גמורים, לא חשיבא סתימא, דאתו רבים ומבטלי מחיצתא פי' לא שיבטלו מחיצות שלימות של צפון ודרום, דהא אמאי, אלא שמפליין מחיצות שבמזרח ומערב, כיון שבוקעין בהם

מותר. והוא ע"פ התוספתא דהכא. וראה בחי' הר"ן שעמד בזה, ומשום כך ביאר כהראב"ד דשרי עד ד' סאין. 385 ראה תורה או דילמא. 386 לפנינו: מחיצות. ומד' רבנו בסמון משמע קצת שגירסתו כד"ש: כאן הודיעך חסמים כחה של מחיצה 387 צ"ל: דסבירא ליה. 388 שהרי רוכלת כל העמים היא. וכ"ה לשון רבנו בחי' לשבת ה. א. וראה יתקאל כו. ג. 389 ע"י לעיל ה. א. הערה * 453. 390 לעיל ה. ב. ד"ה ירושלים. וראה גם להלן נט. א. 391 ראה רש"י שבת ה. א. ד"ה ומבואות, ושם לא נתבאר כל דיני רה"ר ואף רבנו כחידושי שם מבאי פרש"י דהכא. 392 בכת"י נקוד על תיבה זו לסי' מחיקה, וצריך לתקן: יש. 393 צ"ל: במזרח. 394 כ. א. 395 ה. א. 396 צ"ל: איפליגי. 397 ו. ב. 398 ראה ברבנו לעיל ה. א. ד"ה כיצד שמבאר מבואות המפולשין כשאינם לאורך רה"ר ואין בוקעין בהם תדיר. ובתוס' כאן ד"ה והא כי דלפי' זה גיחא. ויעוין באר"י סי'

תדיר דרך הפתחים, וכאלו אין שם פתח ולא שום גפופי והיו פרוצין במלואם, ולא יועילו צורת פתחים ולא גפופי, ולא סגיני דמזרח ומערב שבירושלים כלם היו פרוצים במלואם בפתחים, אלא ודאי כדאמרן. והיינו קושיין, ואלו בפסי ביראות שבוקעין רבים בבין הפסים לא אתו רבים ומבטלי מחיצות בדימודין, וא"כ קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן. ופרקי' דרבי יוחנן כאן הודיעך קאמר ולא סבירא ליה הכי, אלא ס"ל דאתו רבים ומבטלי מחיצתא, ודוקא ר' יוחנן לא סבירא ליה הכי, אבל ר' אלעזר ס"ל הכי כדאיתא לעיל 394. ומ"מ לא אמר רבי יוחנן אלא בירושלים כיוצא בה דבקעי בהם [רבים] תמיד להדיא, והדרך סלולה שם לרבים להשתמש לעבור שם תדיר, אבל במבואות המפולשין לרשות הרבים שאין בקיעות, תדירה וסלולה להדיא, אע"פ שבוקעין בה לא מבטלי מחיצתא דפתחים. והראיה ממתני' דפ"ק 395. דחנניה ות"ק אליבא דב"ה דאפליגי 396 כיצד מערבין רשות הרבים, דחנניה מכשירו בדלת אחד מכאן ואע"פ שאינה ננעלת, ולתנא קמא אפילו בצורת פתח, ולא פליג עלה ר' יוחנן, אדרבה פרכינן התם 397 מהא דרבי יוחנן דירושלים, ומשום האי פרכא אוקימנא במבואות המפולשין לרשות הרבים, כלומי שאין הדרך סלולה שם 398, אלמא מודה ר' יוחנן בהא. ולא עוד אלא דהתא שקלא וטריא אליבא דר' יוחנן היא דאוקימנא בהכי 399. ומימרא דרב יהודה 400 דאוקמה בבקעה מכאן

קט. י שכתב דהא דלא משני דבין הפסין שאני דליכא בהו ס"ר משום דאעפ"כ אמרי' אתו רבים ומבטלי מחיצתא. והיינו דל"ב לכל האורך כל דיני רה"ר משום דהעיקר תלוי בדרך סלולה, וכ"כ בהגהות אשרי לעיל פ"א סי' ה. וכ"מ בתוס' ר"פ שהובא להלן הע' 403. ומיהו דעת הרמב"ן במלהמות ולהלן נט. א. דדוקא בדאיכא רחב טו"א אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצתא, וכ"ה ברמב"ם ובטור סי' שסד ועיי"ש בבית מאיר, ואף בחי' הרשב"א סוף ד"ה הכא משמע דבעינן רחב טו"א אמה, אלא שבעה"ק ש"ג. א פסק כהתוס', וע"ל דמש"כ הכא הוא לשיטת רש"י שביאר לעיל ה. א. דאפי' מבואות לאורך רה"ר אין להם דין רה"ר, וע"כ משום דלית בהו טו"א, אבל הרשב"א עצמו ס"ל דל"ב טו"א. ומיהו בחי' הר"ן ל"מ כן, ע"ש. 399 ראה בחי' הרשב"א ה. ב. ד"ה והאמר שדחה ראיה זו, דניח"ל לאוקמי ברייתא אליבא דכו"ע, וראה גם בתוס' שם ד"ה והאמר ובעה"מ כאן. 400 לעיל ה. א. וצ"ל: דאוקמה בסרטיא מכאן וסרטיא

11

היאך לא אמרו סרטיא ופלטאי גדולה ומבואות המפולשות זהו רשות הרבים גמורה. והוא שיעברו שם ששים רבוא אי נמי ליחני בכרמלית ים ובקעה ואסתתית ומקום שאין בו ששים רבוא, וכי תימא במקומות קא מיירי באינשי לא מיירי, והא אתמר התם 261 ולחני נמי מדבר דתניא איזהו רשות הרבים סרטיא ופלטאי גדולה ומבואות המפולשין ומדבר, ותרצי' אמר אביי לא קשיא כאן בזמן שהיו ישראל במדבר כאן בזמן הזה, אלמא בדיירין נמי איירינן בבדייתא. ועוד מדקא אמרי' מדבר בזמן שהיו ישראל שם היו רשות הרבים ובזמן הזה כרמלית, מכלל דעיר ואיסטריטאות אע"פ שאין בהם ששים רבוא הוה רשות הרבים, כיון שהדרכי' כבושין ובני אדם צוברים בהם דטעמא דמדבר משום שאין שם דרך כבושה ולא מכוונת לילך בה לשום מקום, ודמי לבקעה שהיא רשות היחיד לשבת.

ור"ש עצמו כתב שם מדבר בזמן הזה אין מקום הלך לרבים דהולכי מדברות לא שכיחי. ומינה דדרכים ועיירות דשכיחי אע"ג דלא הוה תמן ששים רבוא. ושמו דעת הראשונים לומר

העיר הרמב"ן חידושי הרמב"ן תר מנה מעיר לעיר וממדינה למדינה עד סוף כל העולם, אין מדקדיקין בה בעוברין עליה ששים רבוא, דהא דכ"ע הוא, אבל בתוך העיר אין שם רשות הרבים בלא ששים רבוא דתהוי כדגלי מדבר 262, וגם זה אינו מחזור. ועוד מדקדיקין עליו בתוספות 263, שהרי מדבר כפלי כפלים היו בו אנשים ונשים וטף וערב רב, והם מתרצים קושיא שלהם וד"ל כיון דמשכן גמרי' לכל מילי דשבת מן המנין שהוזכר בתורה ילפינן, ואין התירוח נכון שהרי כתוב ויבאו האנשים על הנשים 264. ועוד ליבעי ששים רבוא מבני עשרים ועד ששים 265. וסוף דבר אין לנו אלא מה שמוזכר בתלמוד רשות הרבים שש עשרה אמה דגמרינן ממשכן, כדאיתא בפרק הנוורק 266. ושאינו מקורה כדאמרי' בפרק קמא דשבת 287 אבל דיורין לא ילפינן, הילכך כל מבוי שמופולש בשני ראשין ומכוון 288 עד חוץ למדינה 289 ורחב שש עשרה אמה הוא רשות הרבים גמורה בכל עיירות ובכל כפרים שבעולם.

ועירב נכנד הפרוך לא הוה רה"ר לרבי יהודה כי אם בפלטיא רחב ט"ז על ט"ז משמע דבאמת שאית ליה יתיר מי' לאו דאורייתא והבן) כל שהוא עומד א"כ בכל רה"ר עקומה הרי יש בה ג' מחיצות ולא הוה רה"ר מדינה, מיהו לכאורה צריכין למימר בזה אתי רבים ומבטלי מחיצה, עיין בסוגיאין כב, א, אולם הרשב"א עצמו הביא ראיה דרה"ר עקומה אין חייבין עליו ול"א כה"ג אתי רבים ומבטלי מחיצה משי"ט, ו א דבמבוי עקום מהני צה"פ ולא בני דלתות דאף ואקומה בבקי ביה רבים ואכמ"ל. ועיין במשכ"י קמא, ב דרצה לפרש דרה"ר עקומה אין חייבין עליו דהוא פלוגתא ר"י ור"ל בירושלמי פ"ה ה"ה ודעתו דהוה רה"ר, וברשב"א בחידושי ובהע"ק שער ב ובמאירי וריטבי"א הוכירו דבעינן נמי פתחיהם מכוונים זה כנגד זה, ועיין בהר"ש פ"ק ובר"ד ורבינו ירוחם אף דהוכירו מפולש משער לשער לא הוכירו דבעינן פתחים מכוונים זה לזה, אולם הב"י דייק מהסור סי' שמה וכן הוא במג"א סי' דבעינן פתחים מכוונים זה כנגד זה, ולכאורה זה שייך רק לאלה שלומדים דבעינן דומיא דגלילי מדבר ולא לדעת רבינו, וצ"ע, ועיין לקמן הערה 207. 269 צ"ע בכוננתו ואולי מיירי במקום שיש בהים מבי' צידי מבוי כל הדרך, וחוץ למדינה היינו מקום שאין לו מחיצות כלל. 270 יב, ב. 270* מיהו דעת הריטבי"א, ו א ד"ה כיצד יב, ב ד"ה פושה וכן כב, א ד"ה ורמי דרב יהודה מודה ברחב ט"ז אמה דבי' מחיצות לאו דאורייתא. 271 הריטבי"א כב, ב ד"ה דהא מקיף מביא בשם רבינו הגדול (דהיינו נכוי לרמב"ן וכמה היא שיעור אותו יותר מבית סאתים שהוקף אפילו שלא לדירה דהיינו כל שרואה עצמו תוך המחיצות. וע"ש ברשב"א ובמאירי אף יותר מבית סאתים שחשוב מחיצה. ובחידושי הר"ן שם וז"ל: שבאיהו מקום שיעמוד באותו הוקף רואה המחיצות הצריכות לו מן התורה. ובתוס' שם ד"ה דילמא מבואר דמחיצות העשויות בידי אדם ליכא שיעור כלל ובעשויות בידי שמים אמרינן אחי רבים ומבטלי מחיצה, ועיין כה"ל סי' שמו ס"א שהביא דברי רבינו ור"ל שלוינא מודה לתוס' דלא מיירי אלא

מדאורייתא כדאמרינן בפ"ק דמכילתין 270 אין לך רשות הרבים בתוך העיר ואפילו רחב כמה 270*, אלא סרטיא ומדבר וכיוצא בהן שאין לך מחיצה כלל, ואע"פ שאי אפשר שלא יהיו הדרים ובקעות סביב להן כל שאין המחיצה נראית לעומדין באמצע ואין נכרת להם 271, אי נמי שאין המחיצה מעכבת וממעטת על הרבים כלום אין בה תורת מחיצה 272, וה"נ משמע בפרק עושין פסין 273 גבי סולמא דצור ואוקיאנוס, ואם תשאל דרך שש עשרה אמה לרבי יהודה היכי משכחת לה, איתא בבקעה שדרך שש עשרה כבושה שם ובקעה מצד אחד

וערב נכנד הפרוך לא הוה רה"ר לרבי יהודה כי אם בפלטיא רחב ט"ז על ט"ז משמע דבאמת שאית ליה יתיר מי' לאו דאורייתא והבן) כל שהוא עומד א"כ בכל רה"ר עקומה הרי יש בה ג' מחיצות ולא הוה רה"ר מדינה, מיהו לכאורה צריכין למימר בזה אתי רבים ומבטלי מחיצה, עיין בסוגיאין כב, א, אולם הרשב"א עצמו הביא ראיה דרה"ר עקומה אין חייבין עליו ול"א כה"ג אתי רבים ומבטלי מחיצה משי"ט, ו א דבמבוי עקום מהני צה"פ ולא בני דלתות דאף ואקומה בבקי ביה רבים ואכמ"ל. ועיין במשכ"י קמא, ב דרצה לפרש דרה"ר עקומה אין חייבין עליו דהוא פלוגתא ר"י ור"ל בירושלמי פ"ה ה"ה ודעתו דהוה רה"ר, וברשב"א בחידושי ובהע"ק שער ב ובמאירי וריטבי"א הוכירו דבעינן נמי פתחיהם מכוונים זה כנגד זה, ועיין בהר"ש פ"ק ובר"ד ורבינו ירוחם אף דהוכירו מפולש משער לשער לא הוכירו דבעינן פתחים מכוונים זה לזה, אולם הב"י דייק מהסור סי' שמה וכן הוא במג"א סי' דבעינן פתחים מכוונים זה כנגד זה, ולכאורה זה שייך רק לאלה שלומדים דבעינן דומיא דגלילי מדבר ולא לדעת רבינו, וצ"ע, ועיין לקמן הערה 207. 269 צ"ע בכוננתו ואולי מיירי במקום שיש בהים מבי' צידי מבוי כל הדרך, וחוץ למדינה היינו מקום שאין לו מחיצות כלל. 270 יב, ב. 270* מיהו דעת הריטבי"א, ו א ד"ה כיצד יב, ב ד"ה פושה וכן כב, א ד"ה ורמי דרב יהודה מודה ברחב ט"ז אמה דבי' מחיצות לאו דאורייתא. 271 הריטבי"א כב, ב ד"ה דהא מקיף מביא בשם רבינו הגדול (דהיינו נכוי לרמב"ן וכמה היא שיעור אותו יותר מבית סאתים שהוקף אפילו שלא לדירה דהיינו כל שרואה עצמו תוך המחיצות. וע"ש ברשב"א ובמאירי אף יותר מבית סאתים שחשוב מחיצה. ובחידושי הר"ן שם וז"ל: שבאיהו מקום שיעמוד באותו הוקף רואה המחיצות הצריכות לו מן התורה. ובתוס' שם ד"ה דילמא מבואר דמחיצות העשויות בידי אדם ליכא שיעור כלל ובעשויות בידי שמים אמרינן אחי רבים ומבטלי מחיצה, ועיין כה"ל סי' שמו ס"א שהביא דברי רבינו ור"ל שלוינא מודה לתוס' דלא מיירי אלא

לדרך או משני צדדין לה. אי נמי הריץ שאינו עמוק עשרה וגדר שאינו גבוה עשרה וכל כיצא בהו אבל במחיצות לא. וי"ל עוד שלא א"ר יהודה שתי מחיצות תורה אלא ברחב שש עשרה שדרך הרבים עוברת שם ואין הרבים נקבעין ועומדין שם, דגמר ממדבר דליכא מחיצות, אבל פלטיא גדולה של עיר רחבה הרבה 274 שהרבים מתקבצים שם לשוק והיא רחבה של עיר כיון שהרבים קבועי' ועומדים שם כל היום זהו רשות הרבים גמורה 275, ויש אומרים 276 רשות הרבים דלר' יהודה בתוך העיר, כגון דאתו רבים ומבטלי

במחיצות בידי שמים שהם הרים וקבעות, אבל בקרפף מודה, ודלא כהריטבי"א והר"ן, ומלשון הרמב"ם פ"א מהל' עירובין ה"א אפילו מדינה משמע נמי כפסק הבה"ל וכן לשון הסור סי' שמת אפילו כמה מילין והיה לו להביאם וצ"ע. 272 או דכוונת רבינו לרבי יהודה דווקא דאית ליה בפסי ביראות אתי רבים ומבטלי בשם ד' מחיצות, או כדעת התוספות שם כב, ב שהבאנו לעיל דבאינו עשוי בידי אדם מודו רבנן. 273 כב, ב, ג גם לפי תירוח ראשון של רבינו דבעינן ניכרת אתיא שפיר הסוגיא שם וכמבואר בהריטבי"א וק"ל. 274 מלשון רבינו נראה דפלטיא היינו רחבה יותר מטי"ז אמה, וכן אפילו כנגד בי' המחיצות, אולם עיין במלחמות כב, א דמיירי היכי דאיכא בקיעה שתי וערב וז"ל: וכנגד העומד מכאן ומכאן אינו נעשה רה"ר לעולם וכי, אבל "כנגד הפרוך" אם יש בו פלטיא רחב ט"ז אמה על ט"ז אמה אפשר שהיביבין עליו אע"פ (שאין) תוך המבואות מכאן ומכאן אינו רה"ר מפני שתי מחיצות שלהן וזהו פלטיא גדולה האמורה בכל מקום. ולכאורה סתרי דבריו אהודי, וצ"ע ועיין בהערה הבאה. 275 מדברי רבינו מבואר שדין רה"ר של פלטיא חלוק מדין רה"ר של סרטיא ובפלטיא אפילו בבי' מחיצות לרבי יהודה השוב רה"ר והשתא מובן מה שכתב עה"ק שער ג אות א דבפלטיא לא מהני מחיצות המדינה נעולות ותמחו עליו המשכ"י והחכי"צ ורצו לומר דווקא ראיות לנעול אבל נעולות מועיל והלשון לאו דווקא ועיין במאירי שבת ו, א ד"ה איוהי דהביא בשם גדולי הצרפתים וגדולי הדור דירושלים שדלתותיה נעולות בלילה הוה רה"ר הינו חוץ מפלטיות שבה, מיהו ביאר דכשיש דלתות לפלטיא עצמה מהני, ויכול להיות דזה נמי דעת רבינו הכא, אך לפי דברי רבינו במלחמות דלא חשוב רה"ר בפלטיא לרבי יהודה כי אם כנגד הפרוך בחזאי מהני מדינה שדלתותיה נעולות גם לענין הפלטיא שבה, ולא חששו הפוסקים לדעה זו. 276 נראה דכוונת רבינו להר"ה דמשמע ממנו דבבוקעין שתי וערב אף בתוך המחיצות חשוב רה"ר וכתב עליו רבינו במלחמות אין דבריו כזה וכונים וכי' שאין הדברים מבטלים אלא מחיצה

דרבנן אדרבנן לא קשיא התם ליכא שם ד' מחיצות הכא איכא שם ד' מחיצות. קשיא לי התם נמי כשעושה לחי מכאן ולחי מכאן הא איכא שם ד' מחיצות דהא קימא לן לחי משום מחיצה דהיינו טעמא נמי דקיימא לן כאביי בלחי העומד מאליו⁸⁰, ולמאן דאמר לחי משום מחיצה אפילו משום מחיצה דאורייתא קאמר וכדאמרי' בפרקא קמא⁸¹ א"ר יהודה מבוי הראוי לשיתוף הכשרו בלחי הזורק לתוכו חייב הכשרו בקורה [הזורק] לתוכו פטור קסבר לחי משום מחיצה וקורה משום היכר, וי"ל דלרבנן נמי בעינן שם ד' מחיצות חשבות קצת כפסי ביראות מיהא, אבל לחי מחיצה גרועה היא טובא ובקעת הרבים מבטלחה⁸², ואי"ל דלמא דרבנן דאין מערבין סבירא להו לחי משום היכר ואע"ג דקיימא לן כוותיהו דאין מערבין רשות הרבים בכך לא מטעמיהו אלא מדרי' יוחנן דירושלם דבקיעת הרבים מבטלת אפילו מחיצות גמורות, כנ"ל⁸³. הכא איכא שם ד' מחיצות, וא"ת אי הכי ר' יוחנן דאמר כמאן, דהא בירושלם ב' מחיצות מעליתא איכא ושם ד' מחיצות איכא דהא איכא פתחים בראשי הפלושין וא"כ רשות היחיד גמורה היא ואין בקיעת הרבים מבטלת מחיצות כאלו בין לר' יהודה בין לרבנן, יש מתרצים⁸⁴ דר' יוחנן כשיטת ר' יהודה אמרה לגמרי דירושלם נמי ליכא ב' מחיצות מעלייתא דמפולשין היו שתי וערב ורבים בוקעים בהם שתי וערב כפסי ביראות, ואינו מחוור דא"כ כנגד העומד מיהא יהא פטור דהא איכא שתי מחיצות מעלייתא, אלא שיש לי לתרץ בזו דשמא ר' יוחנן לא חייב אלא בזורק כנגד הפרוץ ואע"פ שאין זה מתחוור, ועוד דבפרק קמא⁸⁵ תניא כיצד מערבין רשות הרבים עושה צורת פתח מכאן ולחי וקורה מכאן, חנניא אומר ב"ש אומרים עושה דלת מכאן וכו' וב"ה אומרים דלת מכאן וקורה מכאן, ואקשינן עלה ורשות הרבים מי מערבא והתניא יתר על כן אמר ר' יהודה וכו' אמרו לו

אין מערבין רשות הרבים בכך וכי תימא בכך הוא ולא מערבא הא בדלתות מיערבא והאמר ר' יוחנן ירושלם אלמלא דלתותיה ננעלות כלילה וכו' ואם איתא מאי קושיא דמנא ליה דברייתא דכיצד מערבין רשות הרבים מיירי ברשות המפולש שתי וערב כשוקי ירושלים ותקשי לן הא דר' יוחנן. ויש מתרצים⁸⁶ דר' יוחנן סבר לה כר' יהודה כדא וכו' וכו' סבר לה כר' יהודה דבקיעת הרבים מבטלת מחיצות עד דאיכא שיעור מחיצות דאורייתא מחיצות חשבות וס"ל כמחיצות כרבנן דג' מחיצות דאורייתא ולא שתיים והלכך אפילו ירושלם כיון שהיו דרכיה מפולשות אע"פ שהיו לה דלתות בקיעת רבים מבטלתן אלמלא שנועלות כלילה ומעכבין את רגל הרבים מלעבור. וקיי"ל כר' יוחנן ואע"ג דר' אלעזר תלמידו חלק עליו ואמר כאן הודיעוך וסבירא ליה אין הלכה כתלמיד במקום הרב⁸⁷, ועוד דמדקא מקשה מהא דר' יוחנן להדיא לעיל בפרק קמא⁸⁸ על ההיא ברייתא דכיצד מערבין רשות הרבים שמעינן מינה דהכין הלכתא, ומיהו הא דאמר ר' יוחנן דבקיעת הרבים מבטלת מחיצות ה"מ מחיצות העשויות בר"ה ויש בניהם רחב שש עשרה אמה⁸⁹ ושפתחיו מכוונים זה כנגד זה שדומה לדגלי מדבר דכיון דבקעי בהו רבים אחיא בקיעת הרבים ומבטלת כח המחיצה והרי הוא רשות הרבים כמות שהיתה, והיינו טעמא דירושלם, אבל מבואות המפולשין אפי' לרשות הרבים ואע"פ שהשערין מכוונים זה כנגד זה אין הילוך הרבים מעכבת ובצורת פתח מכאן ולחי וקורה מכאן שגי ליה וכדאוקימנא ההיא דפ' כיצד מערבין רשות הרבים דמבואות מפולשות לרה"ר קאמין ומשום ההיא דר' יוחנן אוקימנא לה בהכי אלמא אפילו לר' יוחנן שגי ליה בהכי ולא בעינן דלתות נעולות, וכ"ש אם לא היו שערים מכוונים זה כנגד זה שאינן דומין לדגלי מדבר, והיינו מבוי עקום⁹⁰ דאוקי רב חנן בר

לעיל ה, ב, ועי' בבב"ל שם ס"ב ד"ה והוא. א 81 ו, ב. 82 וכ"ה הריטב"א והר"ן. 83 ובר"ן דחה תרין זה וע"ע בחי' תלמיד רבינו. 84 ע"י תוד"ה חייבין. א 85 ו, א. 86 כ"ה ברמב"ן במלחמות, ריטב"א ותור"פ. 87 וכ"ה ברמב"ן ריטב"א ור"ן ודלא כר' הרמב"ם דס"ל דהלכה כר"א וכמש"כ רבינו בחי'

רבא בדבקעי ב"י רבים ואפי' הכי שגי ליה אפילו לרב בצורת פתח מכאן ולחי וקורה מכאן וכ"ש לשמואל דלא בעי אפילו צורת פתח וקיימא לן כרב דאלמא ככי הא לא מבטלא ליה בקיעת הרבים. ל

[כב, ב] אילימא משום דמקיף לה סולמא דצור בחד גיסא וכו' א"ה כולי עלמא נמי. וא"ת למאי דס"ד השתא הוה ליה לאקשווי ליה מדר' יוחנן גופי' דאמר ירושלים אלמלא שדלתותיה נעולות כלילה חייבין עליה משום רשות הרבים, י"ל אי מההיא הוה אמינא דלמא ר' יוחנן כרבנן אמרה להא דארץ ישראל⁹¹, ואי נמי תרי אימוראי אליבא דר' יוחנן⁹². אי הכי כולי עלמא נמי דהא מקיף ליה ים אוקיננס. מהא שמעינן דמקום המוקף גדר עשרה יש לו שיעור עד היכן קרוי רשות היחיד ויש לעיין דהא אמר ר' יוחנן בפרק הדר⁹³ קרפף יתר מבית סאתים אפי' כור ואפי' כורים הזורק לתוכו חייב מחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין, ואם כן עד כמה יהיה שידון כרשות היחיד, והדבר צריך תלמוד⁹⁴. מעלות ומורדות שבארץ ישראל אין חייבין עליהם משום רה"ר לפי שאינן כדגלי מדבר. קשיא לי מדקאמר שבארץ ישראל ודאי שבארץ ישראל דוקא קאמר דהיינו שבילי בית גלגול דקאמרינן בשלהי שמעתין, הא בחוצה לארץ חייבין עליהם דאלמא רשות הרבים היא והדר קאמר לפי שאינן כדגלי מדבר וכיון שכן אפילו בחוצה לארץ נמי, רה"ר מדגלי מדבר גמרינן

לה כדאיתא בפרק הזורק⁹⁵ וכל שאינו דומה לדגלי מדבר אינו נידון משום רשות הרבים⁹⁶, עוד ראיתי להראב"ד ז"ל שהקשה מהא דאמרי' בשבת פרק הזורק⁹⁷ אמ' רב יהודה תל המתלקט עשרה מתוך ד' זורק ונח על גביו חייב פי' דרשות היחיד הוא, תניא נמי הכי מבוי ששזה לתוכו ונעשה מדרון לרשות הרבים וכו' עד ר' חנניא בן גמליאל אומר תל המתלקט עשרה מתוך ד' זורק ונח על גביו חייב ש"מ דהיכא דלא ניחא תשמישיתיה נדון משום רשות היחיד, ותירץ הוא ז"ל דאיכא לאוקומה לההיא בשאין הרבים בוקעים בו, ועם תירוצו זה איפשר לי לתרץ ג"כ דהא דקאמר הכא לפי שאינן דומין לדגלי מדבר ה"ק מעלות ומורדות אלו מצד שהן מתלקטין עשרה מתוך ד' אי לאו דרבים בוקעין בהן היה רשות היחיד לפי שאינן דומין לדגלי מדבר אבל בקיעת הרבים משוי להו רשות הרבים, ולפיכך בחוצה לארץ חייבים עליהם משום רשות הרבים לדעת ר' יוחנן, אבל שבארץ ישראל הואיל ומצד עצמן אינן דומין לדגלי מדבר לא מסו'ן יהושע לרבים ומסו'ן ליחידים⁹⁸, אלא שעדיין צריך לי עיון דמה שאינו דומה לדגלי מדבר הארץ בקיעת הרבים משויא ליה כדגלי מדבר א"כ אף גשרים המפולשין שאמרו⁹⁹ שאינן רה"ר לפי שאינן דומין לדגלי מדבר מפני שהן מקורין יהו נידונים משום רה"ר הואיל ובקעי בהו רבים.

בעא מיניה רחבה מרבה תל המתלקט עשרה מתוך ד' וכו' כי תיבעי לך אליבא דר' יהודה. וא"ת לפשוט ליה מדר' יוחנן דאמר מעלות

להרמב"ן ה"ד במחיצות ביד"ש, אבל ע"י אדם אפי' אלף כורים היו רה"י, אמנם בדעת רבנו לא משמע כן אלא דגם במחיצות ביד"א איכא שיעור. והתוס' כי המחיצה שאינה עשויה ביד"א ל"ה מחיצה וכו', ועי' חת"ס ס"י פט ושאלת יעבץ ס"י ז ובחמד משה ס"י שג, ובבית אפרים ס"י כו, וראה בחת"ס הרא"ש לפנינו שהוסיף דדוקא במחיצה ביד"ש למקום גדול כ"כ, (וניחא ק' האחרונים מהגמ' דמייתי לגבי תל וכו' ע"י בקר"א וברש"ש, ובס' לשון הזהב כי דהתוס' מיירי דוקא בדבר שאינו ראוי להיות ביד"א כמו ים וכו', משא"כ בתל דראוי להיות ביד"א). 95 שבת צח, א. 96 ובר"ן כי דא"י לאו דוקא, וע"ע בתור"פ וריטב"א. 97 ק, א. (ולפנינו שם: ר' חנינא בן גמליאל). 98 וכ"מ בחי' המאירי שכ' ב' הטעמים עיי"ש בהגהה וע"ע בריטב"א, 99 להלן צח, א.

מתקנת בכך, הא בדלתות, פי' בתורת דלתות, ר"ל צורת פתח מערבא, והא אמר ר' יוחנן ירושלים אלמלא שדלתותיה נעולות בלילה הייבין עליה משום רשות הרבים. אלמא שאין תורת דלתות מועלת לרשות הרבים. ומכל מקום למדנו שבדלתות נעולות בלילה מיהא יצאו מתורת רשות הרבים, בין ליום בין ללילה ולהוציא מדעת האומרים עליהם²²² שאף כשנעולות בלילה אין נעילת דלתות מועלת אלא לזמן נעילתן, שאין אלו אלא דברי תמה, שאין הדבר מצוי לינעל שערי מדינות ביום, וכבר הגיהו עליהם גדולי הדורות²²³ משמועת של פטמין האמורה בפרק אחרון²²⁴ כמו שיתבאר במקומה. וכמו שבארנו במסכת שבת²²⁵, [וענין ירושלים] הוא שמבואותיה רחבים שש עשרה, ומפולשים בכוח זה כנגד זה. ואעפ"י שהיא מוקפת חומה, מכל מקום יש בחומותיה שערים גדולים, שהם שערי העיר שכל א' מראשי המבוי מפולשים לאיזה מן השערים, ונמצאו רבים מצויים לבקוע ליכנס ולצאת ביושר בלא שום עקום. ולמדת שאעפ"י דיו בדלתות נעולות שמשבנעלו אין כאן בקיעת רבים. ואף בוו גדולי הדור²²⁶ סוברים שדיו בדלת אחד מצד אחד נעולת, שמאחר שאין הדבר תלוי אלא במניעת רגל רבים הרי משבסגר שער שאצל ראשו האחד מנעו רבים רגלם מנתיבתו. ויש מפרשים²²⁷ שאף לחנניה הוא מקשה, ולדעת בית הלל שלא אמר אלא עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן, ולא גלה בה שיהא [נועלה] [נעולה] אלא שדי לו



ברה"ר אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה ספחים דרי"מ. א"ל מעשה בשוק של פטמין שהיה בירושלים שהיו נועלין ומניחין את הפתח בחלון שעיג הפתח, ואמרי בגמרא ורבנן אמר ר"מ רה"ר וקא מהדרי ליה כרמילת דארי"ה ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה הייבין עליה משום רה"ר, ואם כדברי הרב ז"ל לישני ליה דמעשה של שוק פטמין ביום היה שהוא רה"ר, אלא לאו ש"מ כל עיר שדלתותיה נעולות בלילה אין הייבין עליה משום [רשות] הרבים ואפילו ביום ותו לא מידי. ע"כ. 223 כן קורא רבנו לבעל השלמה ז"ל. 224 לקמן קא א. 225 שבת ו' א בדי"ה כל עיר. 226 הרשב"א בעה"ק ש"ב אית ד הובא במ"מ פי"ו מה' שבת ה"י. 227 כ"פ הרי"ר בתורה והאמר.

יערבו בשנים אין שתופן שתוף, על הדרך שיתבאר. **7** כבר ביארנו בראשון שלשים ושנים ורבות²¹⁸, ושפתחי שני ראשו מכונים זה כנגד [הן] עד שהדבר מצוי לרבים להיות בוקעין בהם מפתח זה לפתח זה בלא שום עקום, ושלא יהא מקורה, ורשות הרבים זה אין לו תקון אפי' בצורת פתח משני ראשו אלא בדלתות גמורות, ומכל מקום בדלתות ודאי הוכשרו. ומה שאמרו בסוגיא זו, ורשות הרבים מי מערבא והתניא יתר על כן אמר רבי יהודה וכו', ואמרו אין מערבין רשות הרבים בכך וכי תימא בכך הוא דלא מערבא הא בדלתות מערבא, שמשמע שאף דלתות אין מועילות בה. תדע שפירשו בתורת דלתות, שהרי בדלתות גמורות אף הוא מודה שמתערבת בכך. אלא פי' כתורת דלתות, ר"ל צורת פתח. ולתנא קמא הוא מקשה²¹⁹, שאמר כיצד מערבין רשות הרבים עושה צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן, והוה תורת דלתות. אבל לחנניה שאמר בשם ב"ש עושה דלת מכאן ודלת מכאן, ובשם בית הלל דלת מכאן ולחי וקורה מכאן, אינו מקשה עליו כלל, ומצד שנאמרו דברי תנא קמא בסתם ושראו לפסוק כן, הוא מקשה עליהם היאך רשות הרבים²²⁰ יותר בתורת דלתות, ר"ל צורת פתח, והא אמר ר' יהודה מי שיש לו שני בתים בשני צדי רשות הרבים²²¹ עושה לחי מכאן ולחי מכאן, ואמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך, וכי תימא בכך הוא דלא מערבא, ר"ל שאינה

שסד שהקשה דהא רגל המותרת במקומה אין אוסרת שלא במקומה. ובמ"א שם ס"ג כ' דמבוי שאני ע"ש. 218 צריך לתקן: בראשון של שבת. שרשות הרבים רחבה שלשים ושנים זרות ושפתחי וכו'. וכונת רבנו ט"ו אמה ורחב רה"ר, שהורת תצי אמה כולעיל ברש"י ג א. וע' שבת ו' א. 219 כפי רש"י, וע' תורה והאמר. 220 בכ"י כפולים פה הדברים. 221 כג"י כ"י"מ וכ"ה לקמן יב א. אבל לפנינו בשינוי. 222 רבנו אפרים הובא בהשלמה כתי' וזה לשונו: ועוד כתב ר' אפרים ז"ל דירושלים גופיה בלילה הוא שאין הייבין עליה משום רה"ר אבל ביום שאין דלתותיה נעולות הייבין עליה משום רה"ר אע"פ שדלתותיה נעולות בלילה, ואיפרכו עליה פירכא מיהא דתנן בפרק המוצא תפילין [קא א] לא יעמוד אדם בה"י ויפתח

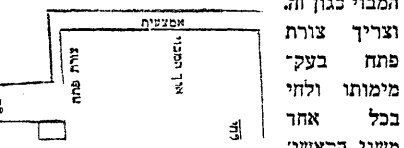
סותמין כל אחד במבוי שלו. והביאנו ממה שאמרו למטה ההוא²¹¹ מבוי עקום דהוה בנהרדעא רמו עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל חומרי דרב לידון כמפולש חומרי דשמואל להצריך דלת במקום צורת פתח. ואמר על זה ואצרכו דלתות, ר"ל דלת לכל אחד מן העקמימות. אלמא לרב מיהא צריך צורת פתח לכל אחד מהעקמימות²¹², ומכל מקום אין נראה כן. ולא עוד, אלא שרבותינו הצרפתים כתבו²¹³ שמבוי כזה אפי' לרב תורתו כסתום ודיו בלחי לכל אחד משני ראשו, שלא נאמר תורתו כמפולש, אלא העשוי כמין גאם, שרבים מצוים לבקוע בהם לקצר את דרכם, שכל שהוא כמין גאם אחד²¹⁴ מן הדרכים שכתבנו, יש בהם קצור אצל קצת, אבל זה העשוי כמין ח' אין בו קצור לשום אדם אלא עקום לכל, ואין דרך לעקם בפנים ליכנס בזה ולצאת בזה, אלא הולכין מבחוץ דרך ישר מפתח זה לראש השני ודיו אף לדעת רב בלחי בכל אחד משני הראשים, הן שיהא המבוי על הצורה שהנחנו הן שיהא על צורה אלכסונית כזו. וזה שאמרו במעשה שהוכרנו, ואצרכו דלתות, הם מפרשים אותה בעקום כמין גאם. וגורסין ואצרכו דלת, וכן גורסין גאוני הראשונים²¹⁵, ואף לגרסת



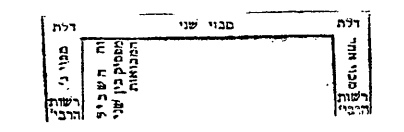
ואצרכו דלתות, מבוי עקום זה שהוכרנו, גדולי מפרשי הלכות²¹⁶ פירשו שאם עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן אין אוסרין זה על זה. ומכל מקום אעפ"י שלא עירבו שניהם עירוב אחד, ואעפ"י שיש לבני מבוי זה רשות להכנס במבוי האחר, מכל מקום הואיל ועירבו כל אחד לעצמו נתברר דעתם שסלקו דריסתן זה מזה, כופין זה את זה ממדת סדום שלא לעבור זה על זה בשבת, על הדרך שיתבאר בפרק מי שהוציא אוהו בתצר שבין שתי מבואות²¹⁷ כמו שיתבאר שם. ויש אומרים שלענין עירוב מבוי אחד הוא, ואם עמוד ב. 212 ע' רשב"א וריטב"א. 213 שיטת ר"י ע' תורה רב ורא"ש ואו"י סי' ק"א. 214 צ"ל: כאחד. 215 כ"כ התוס' והראשונים בשם ר"ה, אבל בר"ח לפנינו ואצרכו דלתות. 216 רבנו בפירושו על הרי"ף כאן. 217 לקמן מה ב. וע"י ב"י סי'

ואותבחו בעקמימותיה. אלמא צריך הכשר לעקמימותיה. אלא שהם גורסים ואוקמה בשפתיה, וכן גורסין אותה גאוני הראשונים²⁰⁷ וכן יש גורסים בעקמימותיה אלא שמפרשים שלא הוצרכו להכשיר אלא עד מקום העקמימות²⁰⁸.

ונשוב למה שפירשנו בענין בפרק מראשו, שעל כרחק אעפ"י שמבוי העשוי על הדרך שכתבנו דינו כן, לענין פי' מיהא אתה צריך לפרש ענין מבוי עקום בדרך אחרת. ומצאתי לקצת חכמים שפרשו אותו בשעקמימותו לצד המבוי כגון זה.



אחד בפתח הישר היוצא לרשות הרבים ואחד בפתח העקום היוצא לרשות הרבים גם כן, ולשמואל דנין שניהם כסתום, שעקמימות סותם ודיו בלחי בכל אחד משני הראשים, ויש מפרשים²⁰⁹, מבוי עקום עשוי כמין ח', והוא ששביל אחד הולך בארץ בסופה מתעקם לשביל אחד וסוף השביל מתעקם לשביל שלישי ונמצאו שני פתחי המבוי יוצאים לרשות הרבים אחת כגון זה, ולרב צריך צורת פתח מצד אחד



ולחי מצד אחר ולשמואל לחי בכל צד ולא בעקמימותו כלום. ויש מפרשים²¹⁰ לשטה זו לרב צורת פתח בכל עקמימות משני העקמימות ולחי בכל אחד משני הראשים כדון מבואות המפולשים, ולשמואל לחי בכל אחד משני הראשים היוצאים לרשות הרבים והעקמימות

וכן ג"י הא"י סי' ק"ב ושו"ת הרשב"א ח"ג סי' רט"ו. 207 ר"ח להלן שם הובא ברשב"א וברא"ש והשלמה. 208 כ"כ בהשלמה וברא"ש וע' בגליון שבתוס' כאן ש"כ כע"ז. 209 ע' רש"י להלן ע"ב ד"ה מבוי ורא"ש שם. 210 ע' רש"י שם כן. 211 לקמן

יין אותה לחצאין
 ימות להיות פתחי
 זמח לפתח וחילקה
 ו לערצ לצדס וזני
 זכך רשומ הרניס
 ו רשומ הרניס וז
 רי אהדדי אבל
 וזניסו שני העצרים
 ין שיהי יכולין
 על אלויה וזכרין
 וס איכא דאמרי
 וא דלא מערבין
 לרחבה נמי לא

א פ מערבין

כתב כרמב"ם.
 נוכח הדקה הוי ד'
 אל שאף רחבו ד'
 דקה כתב שדקה
 רא"ש (סי' ט) כתב
 חס (נ"ב ח"י) בשם
 מופיע ד"ט, ויש
 או שני פסים שני
 צורת הפתח" בגמ'
 "ט, אך לא מפורש
 ורבינו ורש"י שם
 זנים שכתבו שיעור
 : (עי' לקמן כרבינו
 חס ולא ביאר גודל
 כטור, ע"ש בבה"ל
 זב שדי בגובה ד'
 "ל ד"ט.
 "ה אבל בשם השר
 כאן ומשהו מכאן,
 האסור לו. ועי'
 די הרמב"ם, שאין
 או היינו ללישנא
 מותר ע"י דקה.
 בו דבעינן צוה"פ,
 "א (שצב, ו) הצריך
 "בא ברא"ש.
 "י"פ פוסק, ונחלקו
 ק, וכתב שכן דעת
 הות אשר"י (סי' ט

פירש רש"י (נט, א ד"ה לחי מכאן) ונעירות שאין להם
 חומה עסקינן שראשי רשות הרבים של שש עשרה
 אמה [מפולשין] כא"ו. ורוצה לומר דווקא כי האי
 גונא מוקמינן לה אליבא דר' יהודה דסבר דרשות
 הרבים מיערבא, אבל לדידן דקיימא לן דאין רשות
 הרבים מיערבא לעיל בפרק קמא (ו, ב) עיר של
 יחיד ונעשית של רבים ורשות הרבים גמורה עוברת
 בתוכה לא מיערבא אפילו מבוי מבויג הואיל
 ומעיקרא נהוג לערב כולה הוה ליה כשכח אחד
 מבני מבוי ולא עירב. אבל אם אינה רשות הרבים
 גמורה שאינה רחבה שש עשרה אמה ואינה
 מפולשת אף על פי שנעשית של רבים מערבין את
 כולה. וכן פירש רבינו שמואל זצ"ל [בפרק] מי
 שהוציא והיך עיר של יחיד שאין רשות הרבים
 עוברת בתוכה שאין פתחיה מכוונין זה כנגד זה
 כגון דגלי מדבר ואין רחבה שש עשרה אמה
 ורגילין לערב את כולה כאחת. ונעשית של רבים
 שרבו אנשים בעיר ובכנותיה שסביבותיה הרגילים
 לבוא שם בסחורה עד אשר עלו לששים רבוא
 כמנין דגלי מדבר ורשות הרבים שלה רחב שש
 עשרה אמה אבל אין פתחיה מכוונים זה כנגד זה.
 מערבין את כולה הואיל ואין רשות הרבים
 גמורה, דברשות הרבים שאינו גמור עסקינן
 דמערבין את כולה דליכא למגור אטו רשות

הרבים גמור (אלמא) [דילמא] אתי לערובי דהא
 שם רשות היחיד עליה. ואף על גב דדמי לרשות
 הרבים בכל דבריו חוץ מדבר אחד אי אין רחב
 שש עשרה אמה או¹⁶ אין פתחיה מכוונים זה
 כנגד זה לא גזרינן אטו רשות הרבים גמור, דהא
 שם רשות היחיד עליה שהרי היה מתחילה רשות
 (הרבים) [היחיד]¹⁷ גמור בכל דבריו ולא הוי דמי
 כלל לרשות הרבים, משום הכי מערבין את כולה
 בלא היכר דיוורין חוצה להן. אי נמי רשות
 הרבים גמור והוא שעשה לחי מיכן ולחי מיכן
 או קורה מיכן וקורה
 מיכן דהא כו' יהודה
 איירינן דר' יהודה
 סבירא ליה דמערבין
 רשות הרבים גמור (ו),
 ב) כדחניא בכיצד
 מערבין (נט, א) עיר של
 יחיד ונעשית של
 רבים ורשות הרבים
 עוברת בתוכה כיצד
 מערבין כו' עכ"ל.
 ויש לי ללמוד מיכן כי
 היכא שכל הקהל
 רגילים לערב יחד

עיר של יחיד ונעשית של
 רבים ואינה רשות הרבים
 גמורה¹⁸ דכחודא מילתא לא
 דמיא לדגלי מדבר אין מערבין
 אותה לאורכה לחצאין בני עבר
 הלו לכד ובני עבר הלו לכד,
 אלא או¹⁹ כולה, או מבוי מבוי
 בפני עצמו²⁰ אם²¹ כל מבוי
 עשה דקה לעצמו והיינו פתח
 קטן נוכח²² ארבעה טפחים וכן
 רחבו, או לרחבה אפילו לחצאין
 בני²³ שני העברים לראש
 האחד ובני²⁴ שני²⁵ העברים
 לראשו השינוי והיכא שכל
 הקהל רגילים לערב יחד אינם
 יכולים ליחלקו.

- 13. [מפולשין]: א פ חסר ד חסר ועל הגליון: נוסף: צ"ל מפולשין
- 14. [בפרק]: א פ חסר 15. (אלמא) [דילמא]: א פ אלמא 16. או: א פ אי
- 17. (הרבים) [היחיד]: א פ הרבים 18. גמורה: ט
- 19. או: ו ב נ חסר 20. בפני עצמו: ו ט נ חסר
- 21. אם: ט נ ואם 22. גובהו: נ חסר
- 23. בני: ט נ בין 24. ובני: ב ט ובין 25. ובני שני: ג ובין לשני

שהמבואות בעיר מפולשין ודומים מאוד לרה"ר, כיון שהעיר
 היתה של יחיד, היינו לא היו בה שישים ריבוא (עי' לעיל
 הע' א) - יכולה לערב כולה ללא שיעור. אך אם יש בה רשות
 הרבים ממש אינה יכולה לערב כולה בגלל רה"ר שבה.
 ונראה לומר, שאם יתקנו את רה"ר בצורה המועילה לדברי
 רבנן יוכלו לערב כולה ג"כ (עי' לעיל הע' ג), וכמו שכתב
 בטור (שצב, ה).
 כד לא מצאנו מקור אחר לדבריו.
 כה צ"ל: "מערבין".
 כו לא ברור מה מחדש לנו רבינו, שהרי אם בעיר של יחיד
 ונעשית של רבים הרי הוא דין הגמ', ואם בעיר של רבים הרי
 אינם יכולים לערב כולם יחד, שהרי צריכים שיעור. ואולי בא
 להדגיש לנו, שתלוי דוקא בענין זה שהיו רגילים לערב יחד,
 ודלא כראשונים לעיל בהע' יד, וצ"ב.
 כז ע"י הערה קודמת.

דיה וכן). והריטב"א (ד"ה ואמרי) פסק כל"ב, וכ"כ הרשב"א
 (עבוה"ק ש"ב ד), וכן סתם הרמב"ם (פ"ה, כד) לאיסור, וכתב
 הרא"ש (שם) שכן דעת הר"ף. בשו"ע (שצב, ד) סתם לאסור
 כרמב"ם, והרמ"א (שם סעי' ו) כתב י"א כדעת הרא"ש.
 כ ועיין תוס' רי"ד (מהדו' הליחאה ד"ה עיר) דפליג ארש"י,
 וכתב דווקא בעיר עם חומה אין מערבין לחצאין, ואין חילוק
 בזה בין עיר של רבים ונעשית של רבים לבין עיר של יחיד
 ונעשית של רבים (ועיין לעיל הערה יד), אך בעיר ללא חומה
 - כל מבוי יכול לערב לעצמו. וברש"י מפורש, שגם בעיר
 ללא חומה אין מערבין לחצאין, כיון שהורגלו להיות אחד.
 כא על פי רש"י לפנינו נוסף כאן: "מפולשין", וכצ"ל (ועי'
 נוסחאות).
 כב נראה שצ"ל שכונת רבינו ללא דקה בראש כל מבוי,
 דלענין זה לא מסתבר לחלק בין יש רה"ר בעיר או לא.
 כג מהמשך דברי רש"י שם מבואר שכונת רבינו היא שאף

תריח

שו"ת

סימן תה

ריב"ש

לערוצין¹¹. והיינו משום דלא חשיבא¹². וכן נמי להנריך ששים רבוא בחשיבות רה"ר לא נראה לחכמים אע"ג דהואי נמשכן. ולזה הסכימו הרמב"ן¹³ והרשב"א ז"ל¹⁴. גם הרמב"ם ז"ל¹⁵ לא הזכיר זה כלל. אבל מה שמוזכר בגמרא הוא רחב שש עשרה אמה ושלש יהיה מקורה כדאיתא צפרק הזורק¹⁶, וכן מפולש צברייתא דד' רשויות לשבת צפ"ק דשבת¹⁷.

7 ← וגם מה שמוזכר בשאלה מפולש משער לשער ואין צמחו סרטיאות ופלטיאות רחבות וכו', אינו מדוקדק. כי פי סרטיא היא המסילה שהולכין בה מעיר לעיר, וכמו שפרש"י ז"ל¹⁸. ← פתוחין למסילה משני ראשיה, אף אם היו עוקמין כמין דל"ת, דינס כמפולשין. דהא קיי"ל כרז דאמר¹⁹ מצוי עקוס תורתו כמפולש. וכן אם היו צעיר פלטיאות שהם הרחבות שמתקצצין שם לסחורה, והיו המצואות מפולשין להם אם ציור אם בעקמימות, הרי הם נקראין מפולשין לרה"ר. ואף אם המצואות ההם אינן רחבים שש עשרה, כיון שמפולשין לרה"ר משני ראשיהן נקראין מפולשין לרה"ר. כי אם היו המצואות רחבים ט"ז אמה, אינן נקראין מפולשין לרה"ר, אבל הם ענמם רה"ר. וכ"כ הרשב"א ז"ל²⁰. וגם דעת התוס'²¹ שכשהן רחצין י"ז אמה והם מפולשין לרה"ר וארכן לאורך רשות הרבים, הרי הן ענמם ר"ה, לפי שא"ל לרשות הרבים להתלקט צמלקט ורהיטני. וכשהעמידו בגמרא היא דכילד מערבין רה"ר צמפולשין לרה"ר, דלא הו דין כרשות הרבים, היינו בשאינן רחבים ט"ז אמה ומפולשין לרה"ר, ארכן לרוחב רה"ר²².

ואחרי שאין צעירכם מצואות רחבים ט"ז אמה, ולא פלטיא שהיא רה"ר, ולא מצואות מפולשין לרה"ר, א"כ כל העיר דינה ככרמלית כמו שהסכמתם. וא"כ להחיר כל העיר א"ל דלתות ננעלות בלילה, אפילו אם נאמר דקיי"ל כרבי יוחנן²³ דצעי דלתות ננעלות בלילה לירושלם, דק"ל דחתו רבים ומנבלי מחיצתא, וכמו שפסק הרב אלפסי ז"ל²⁴. משום דירושלם שאני, דהיא ענמה היתה רה"ר. אבל בזו העיר

דאינה רה"ר אלא כרמלית, אף אם תהיה מפולשת לסרטיא שהיא המסלה, אינה צריכה דלתות ננעלות, ודי לה לכל היומא דלתת מכאן ולחי או קורה מכאן, כחגיגה חליצא דב"ה, וכמו שפסק ר"ח ז"ל²⁵. ולזה הסכים הרשב"א ז"ל²⁶ לחומר. והדלת די לה צראויה לנעול.

ולפי זה העיר הזו שמוקפת חומה סביב דלתות ראיות לנעול, ולחי צפתח אחד שאין דלתות, הנה כלה נתרמ במחיצות אלו. שהרי זה הפתח שאין בו דלתות לא גרע מלחי או קורה שהיה די לו. כ"ש לפסק הרב אלפסי ז"ל שפסק כח"ק דמצואות המפולשין לרה"ר די להן צורת דלת מכאן ולחי או קורה מכאן²⁶.

אמנם תקנת העיר היא קלקלתה. שכיון שכלה נתרמ לערב את כלה, אין מערבין אותה לחצאין, אלא צריך לערב כלה כאחד. שהרי רגל האחרים שלא ערבו, אוסרין המצואות שערבו. ואף אם יניחו מצואות שרונס לערב לחי או קורה, לא מהני למנוע רגל הרבים, אלא"כ עבוד דקה כדאיתא צפרק כילד מערבין²⁷. וכמו שכתבו כל המחברים ז"ל²⁸. שהרי כל העיר כמצוי אחד שיש בו לחי צראשו, שאין מערבין אותו לחצאין. ואפי"ה הניחו לחי אחד צאמצעו. שכיון שכלן יכולין לערב כאחד ולא ערבו אוסרין אלו על אלו. אע"פ שאם לא נתנו הלחי כי אם צאמצע המצוי לא היו החיצונים אוסרין על הפנימיים, לפי שלא היו החיצונים יכולין לערב עם הפנימיים, כיון שלא הוכשר המצוי מחדש במחיצות, ואין רגל אוסרת אלא של רשות אחת שיכולה לערב עמו, וכדאיתא צהדיא צירושלמי²⁹ אמר רבי יוסי הדא אמרה בני מצוי שנחנו קורתן צאמצע המצוי אלו מותרין ואלו אסורין נתנו אלו ואלו, אלו ואלו אסורין, כי"ל הוא עושה נותן את הקורה על פתח המצוי ומחיר את המצוי. ונראה דה"ה לצורת פתח שאינו מונע רגל הרבים מלאסור, שהרי חצרות הפתוחות למצוי צפתח גמור אוסרות המצוי כשלא ערבו עמו. אלא דקה דוקא צעינן שהוא כעין אצטבא וכ"ש דלת³⁰. וא"כ צעירכם זו אם היתה נתרמ כלה בהקף חומתה הייתה צריכין לערב כלה יחד ולשכור רשות הכותים כלם.

סרטיא. 19 עירובין ו, א. 20 עבודת הקודש שער ב' סי' א'. 21 עירובין ו, ב ד"ה וכו'. 22 הרשב"א שם כתב על דברי התוס': ודברי טעם הם וראוי לחוש להם. ועי' שו"ת הרשב"א ח"א סי' תשכ"ב. 23 עירובין ו, ב. 24 עירובין פ"א סי' תקפ"ג (ב, א). 25 עירובין ו, ב. 26 שם ד"ה אלא. 27 עי' נשמת אדם כלל ע"א סי' ו. 27 עירובין נט, ב. וברש"י שם: פתח נמוך בראש כל מצוי וכו'. 28 רי"ף ורשב"א שם, ועבודת הקודש שער ב' סי' ד', רמב"ם פ"ה מהל' עירובין הל' כ"ד. ומש"כ כל המחברים צ"ע, שמדברי הרא"ש עירובין שם (סי' ט') משמע שרק בעיר של יחיד והורגלו לערובם יחד, אינו מועיל לחי או קורה להפסיק. ועי' ריטב"א עירובין שם, שו"ת מהריב"ל ח"ג סי' ע"ד ומג"א סי' שצ"ב סק"ד. 29 עירובין פ"ה ה"ה (לה, ב). 30 עי' בעצני אלמוגים סי' שצ"ב סק"ג. [נתמה על המחבר שם דמהני פס ד', מדברי הריב"ש. אבל בב"י סוסי"י שם דחה דברי הריב"ש. וכדברי הריב"ש כ"כ הרשב"א בעבודת הקודש הארוך כפי שהעתיקו בשו"ת מהריב"ל שם. ועי' גאון יעקב ערובין נט, ב ודוק.]

11 יז, ב. ולפנינו שם נמצא להיפך מי כתיב אל יוציא אל יצא כתיב, דהיינו יציאה מחוץ לתחום, ולא הוצאת משאוי. ועי' תוס' שם בד"ה לאו. ובתוס' שבת ב, א ד"ה פשט, ופז, ב בד"ה אחרומין מובאת הגמ' בעירובין שם כהריב"ש. אבל ברש"י עירובין שם ד"ה לאו שניתן וכו' דסי"ד אל יוציא הוא. ובתרגום המיוחס ליונתן שמות שם מבוואר כתוס' שתרגם אל יוציא ולא תטלטלון מדעם מרשותא לרשותא. ועי' בחי המיוחסים להר"ן עירובין שם. 12 כ"ה בשבת שם ב, א ד"ה פשט. 13 בחי לשבת נו, א וערובין נט, א. א. בחי לשבת שם דוחה שיטה זו מכל וכל. אילו בחי לעירובין כתב שהדבר תלוי באילנות גדולות. 14 בספר עבודת הקודש שער ב' סי' ד' ושער ג' ריש סי' א הזכיר רק ט"ז אמה, ועי' שו"ת הרשב"א ח"א סי' תשכ"ב. וכן הביא בשמו המ"מ הל' שבת פי"ד ה"א. והתשובה הנדפסת שם סי' תת"נ צעריכים סי' ריבוא אינה להרשב"א. ועי' ריטב"א עירובין שם ורא"ש פ"א סי' יח. 15 הל' שבת ריש פי"ד. ועי' בטושו"ע או"ח סי' שמ"ה סי"ז ובמג"א וט"ז שם. 16 שבת צט, ב. 17 ו, א. 18 שם ד"ה

לא הוקף לדירה כלקמן כפי ש"ו: וכן חריץ וכו'. כלומר לא מיבעיא כל בני דאמרן דהמוקף מוקף מחילות (גמורות) [גמורות] וניכרות הן אלא אפילו חריץ דאין שם מחילה ממש אלא כותל החריץ חשבינן ליה מחילה ולא מיבעיא חריץ אלא אפילו תל דאין כאן מחילה כלל אמרינן גוד אסיק מחילה ולא מיבעיא תל שהוא קצוץ אלא אפילו כלי שהוא מיטלטל כגון מיצה או כורת או מגדל או רה"י דכללי נמי אמרינן גוד אסיק [א]: ומ"ש ודלתותיה נעצרות בפניה. איכא להקשות מדליתא צפרק צמח דעירובין (דף ק"ה) לאמר ר' יוחנן

לא הוקף לדירה לא היו רשות היחיד כלל הן דהא גרסינן צפרק קמח דשבת (ו) אמר רבי יוחנן קרפף יותר מצד סאתים שלא הוקף לדירה ואפילו כור ואפילו כוריים הורק לחוכו חייב וכן כתב הרמב"ם צרפס פרק י"ז (ה"א) אלא היינו לומר שכל שלא הוקף לדירה אם הוא יותר מצד סאתים אסור מדרבנן לטלטל בו אלא כד' כרמלית אף על פי שהוא רשות היחיד גמור למיזב הזרק לחוכו וכן הס דברי הרמב"ם צפרק י"ז ודברי רבינו בסמ"ט ש"ו (סעיף ג) אבל צפרק י"ד וכן רבינו בסמ"ט זה מייירו צרפות היחיד גמורה כלומר שמוטר לטלטל צמחה

בו כמה מילין אם מוקף לדירה (*א) ודלתותיו נעולות בלילה הן רשות היחיד ודיר וסוהר וחצר וכן חריץ עמוק עשרה ורחב ארבעה על ארבעה או יותר וכן ארבעה על ארבעה: ג—ד וכותלים המקיפין רשות היחיד על גביהן

ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות צלילה חייבים עליה משום רשות הרבים אבל עכשיו דנעולות היא ליה כרמלית כבר פירש מהר"א צמחמות הדשן סי' ע"ג דרזונו לומר דין כרמלית דאסור לטלטל זה מדרבנן אלא ודאי רה"י גמורה היא וכ"כ הרב המגיד צמחמת הלכות עירובין (פ"א ה"א) וכן שם ש"ו וכן רה"י האריך בזה ע"ש: ומ"ש ודיר וסוהר וחצר. נמשנה ראשונה דפרק עושין פסין פירש רש"י דיר של צמחמות שעושין בשדות היום כאן והיום כאן כדי לזבל

צלילה חייבין עליה משום רשות הרבים הן ומשמע דהשחא דנעולות צלילה חייבים עליה משום רשות הרבים אלא עכשיו דנעולות היא ליה כרמלית כבר פירש מהר"א צמחמות הדשן סי' ע"ג דרזונו לומר דין כרמלית דאסור לטלטל זה מדרבנן אלא ודאי רה"י גמורה היא וכ"כ הרב המגיד צמחמת הלכות עירובין (פ"א ה"א) וכן שם ש"ו וכן רה"י האריך בזה ע"ש: ומ"ש ודיר וסוהר וחצר. נמשנה ראשונה דפרק עושין פסין פירש רש"י דיר של צמחמות שעושין בשדות היום כאן והיום כאן כדי לזבל צלילה חייבין עליה משום רשות הרבים הן ומשמע דהשחא דנעולות צלילה חייבים עליה משום רשות הרבים אלא עכשיו דנעולות היא ליה כרמלית כבר פירש מהר"א צמחמות הדשן סי' ע"ג דרזונו לומר דין כרמלית דאסור לטלטל זה מדרבנן אלא ודאי רה"י גמורה היא וכ"כ הרב המגיד צמחמת הלכות עירובין (פ"א ה"א) וכן שם ש"ו וכן רה"י האריך בזה ע"ש: ומ"ש ודיר וסוהר וחצר. נמשנה ראשונה דפרק עושין פסין פירש רש"י דיר של צמחמות שעושין בשדות היום כאן והיום כאן כדי לזבל

ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות צלילה חייבים עליה משום רשות הרבים אלא עכשיו דנעולות היא ליה כרמלית כבר פירש מהר"א צמחמות הדשן סי' ע"ג דרזונו לומר דין כרמלית דאסור לטלטל זה מדרבנן אלא ודאי רה"י גמורה היא וכ"כ הרב המגיד צמחמת הלכות עירובין (פ"א ה"א) וכן שם ש"ו וכן רה"י האריך בזה ע"ש: ומ"ש ודיר וסוהר וחצר. נמשנה ראשונה דפרק עושין פסין פירש רש"י דיר של צמחמות שעושין בשדות היום כאן והיום כאן כדי לזבל צלילה חייבין עליה משום רשות הרבים הן ומשמע דהשחא דנעולות צלילה חייבים עליה משום רשות הרבים אלא עכשיו דנעולות היא ליה כרמלית כבר פירש מהר"א צמחמות הדשן סי' ע"ג דרזונו לומר דין כרמלית דאסור לטלטל זה מדרבנן אלא ודאי רה"י גמורה היא וכ"כ הרב המגיד צמחמת הלכות עירובין (פ"א ה"א) וכן שם ש"ו וכן רה"י האריך בזה ע"ש: ומ"ש ודיר וסוהר וחצר. נמשנה ראשונה דפרק עושין פסין פירש רש"י דיר של צמחמות שעושין בשדות היום כאן והיום כאן כדי לזבל

ג כותלים המקיפים רשות היחיד על גביהן רשות היחיד. כלומר ואפילו אין רמזים ארבעה והדין צריך לאיפטיטא צפרק הזרק עלה ז"ט (ע"ב):

ד וחוריהן רשות היחיד. פשוט צפרק קמח דשבת עלה ז' (ע"ג) מורי רשות היחיד דמו ופירש רש"י כותלי רה"י ובהם חורין כלפי רשות היחיד ויבטל עוד צמחמות זה אלא מורי רשות הרבים:

דרבי משה

(*א) בסמ"ט ש"ו כתב הטור דוקא בגדול הרבה יותר מסאתים בעינן מוקף לדירה אבל בפחות מכן לא בעינן מוקף לדירה: פרישה

שמה (ה) מ"ש ב"י בדה"ר ע"ד (ד"ה ומ"ש עוד רבינו ז"ל וביוון דכשאינו מפולש משער לשער לא הווי ר"ה כשאין הפתחים מכוונים זה כנגד זה בלא נעיצת דלתות בפניה נמי הווי רה"י. ר"ל הווי רה"י לאפוקי ר"ה ודין כרמלית הנזכר לקמן יש לו למיבני עירובין ושיוקף דכשחין הדלתות פתוחות זה כנגד זה כל זך הסתום כנגד הפתוח כעול דמי ומצואר דברי רבינו לקמן כפי (ספ"ה) [ש"ד] ע"ש:

הגהות והערות

ו' עיין חת"ם למסכת שבת דף ז' ובספר שפת אמת שבת ז' בשי' רש"י וע"ע בספר תוצאות חיים סימן טו ועוד עיין בספר יד יוסף בפירושו רביד זהב סי' שמ"ו ססק"ד מה שישב דנפי' לחורי רה"י שצריכים לתנאי כמאן דמליא וזה ישנו רק במוקף לדירה משא"כ קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה: [א] ו"ל"ע הרע"ב נקט נמי כהאי לישא והחם במתני' לענין חיובא דאורייתא מיירי. יד יוסף ג' [ז] ברש"י שם מבואר דבעינן נעולות כל לילה. ולענין הכשר טילטול ברה"י כתב הטור ב"י שסיד דלהרמב"ם סגי בראיות וכו' הכ"א לרשב"א דס"ל דסגי מצד אחד נעולה ומצד אחר לחי או קורה [וע"ע קונטרס דלתות שער העיר אות ב' ה'] ובפליטא כתב הרשב"א בעבוה"ק אף נעולות לא מהני ולא הביאו ב"י. שו"ת חכם צבי סימן לו. דלא היה לבי' ספר עבוה"ק. נשמת אדם כלל מ"ז סק"ב, ומחזיק ברכה סי' תק"א הסתפק אם היה למוקף הב"י ספר עבודת הקודש, ומי' יליע' דמבואר ברבינו אפרים כרשב"א. ועיין קונטרס דלתות שער העיר ספ"ה משי"כ שם ומי' שם ל"ט קושית חכ"צ ועיין בשו"ת בית אפרים סימן כ"ו שכתב ג"כ כסדרת הקונטרס: [ז] אף על גב דכתבי ירושלים הרי"ם סביב לה צ"ל שיש מקומות רבים שאין הרי"ם מקיפין. ערוך השולחן סימן שמה"ה סט"ו: [ט] עיין שו"ת מהריב"ל ח"ג סי' ע"ב דפליג על הרר"י וע"ע שו"ת שו"מ רביעאה ח"ג סי' ב באורך ושו"ת בית אפרים אור"ח סו"ס כ"ו. ובענין ירושלים היכי נחשבת, עיין רמב"ם בפניה"מ פ"ה מ"ח ופ"ז מ"ט וריטב"א עירובין נט. ותו"ת פ"י מ"ט ד"ה עיין בירושלים, ועיין בספר טל אורות כביאור על המדריכי מלאכת המוציא דף עט. באורך, ועיין למל"מ פ"ג ה"כ מה"ל ביאת המקדש: [ח] **מתבאר** שגדור אינם מכוונים דנחשב כיש לו פתח אחד ומוקף ג' מחיצות ויל"ע לפי"ז בגונא דהפתח בצדו של רה"י דיהיה לרה"י המכוון גדור רק ב' מחיצות וכן לרמב"ם דבעי' ד' מחיצות מאי ובאמת הוכיח הרמב"ם למפולשין רק על מבואות וא"כ אף באינם מפולשים בעיני נעולות. ועיין עוד

אנו אומרים לכוד וכאלו הגיע לארץ:

ה כל מקום שיש לו שם ט ד' מחיצות אע"פ שאינן שלימות אלא פרוצות באמצען ואין בהן אלא אמה לכאן ואמה לכאן ככל זוית כגון ד' קורות הנעוצים ברשות הרבים לארבע זויות וכל אחת עביה אמה על אמה שנמצא שלכל רוח יש מחיצה כרוחב אמה מזוית זו וכרוחב אמה מזוית זו אם אין ביניהם אלא י"ג אמות ושליש הרי זה רשות היחיד מן התורה והזורק לתוכה מרשות הרבים חייב אבל מד"ס אינן חשוכות מחיצות להתיר הטלטול בתוכו אפילו הן בכרמלית הואיל והפרוץ מרובה על העומד אלא לעולי רגלים בלבד התירו לעשות כן סביב הביראות שברשות הרבים כדי שיהיו מים מצויים להם בשבתות:

ו' וכן מקום המוקף ג' מחיצות גמורות אלא שפרוץ ופתוח לגמרי ברוח רביעית או אפילו אין בו אלא ב' מחיצות ולחי שלחי זה נדון כמחיצה ג' ע"ה שיתבאר בסי' שס"ג (סעיף ט"ז) הרי הוא רשות היחיד גמורה מן התורה והזורק מרשות הרבים לתוכו חייב אבל חכמים אסרו לטלטל בו יותר מד' אמות ושלא להוציא ולהכניס מתוכו לרשות היחיד ולא לרשות הרבים כדין הכרמלית שיתבאר י' במה דברים אמורים כשמקום זה הוא פרוץ ופתוח לכרמלית אבל אם הוא פתוח לרשות הרבים הזורק לתוכו פטור שאינו כרשות היחיד מן התורה מפני שלפעמים נדחקים רבים לתוכו כשיש דוחק רב ברשות הרבים:

ז' כתלים המקיפים את רשות היחיד הרי על גביהם רשות היחיד אע"פ שאינן רחבים ד' יג ואפילו אם גם החלל שביניהם אין בו ד' יג שאינו רשות היחיד שם מכל מקום על גבי הכתלים למעלה אם יש שם ד' על ד' * בהצטרפות כולם עם החלל שביניהם הרי הוא רשות היחיד שם טו ואף על פי שאינו ראוי להשתמש שם על גבי כתלים שאין בהם רוחב ד' בכל אחד מכל מקום הרי אפשר להניח שם על גביהם דף הרחב ד' על ד' כמדתם עם החלל שביניהם ולהשתמש עליו:

ח' חורים שבכתלי רשות היחיד שכלפי רשות היחיד הם רשות היחיד טו ואפילו הם מפולשים כלפי חוץ לרשות הרבים והם למטה מי' טפחים ששם הוא אויר רשות הרבים ובני רשות הרבים משתמשים בהם אעפ"כ כיון שאפשר להשתמש בהם מרשות היחיד * הרי הם בטלים אצלה ונחשבים כמוה אבל אם הם כלפי חוץ ואינם עוברים כלפי פנים אינם בטלים אצלה והרי הם נדונים לפי גבהם ורחבם כמ"ש:

ט' אויר רשות היחיד הוא רשות היחיד עד לרקיע ולכן אם נעץ קנה ברשות היחיד אפילו גבוה מאה אמה על גביו רשות היחיד וכן כל מה שיש ברשות היחיד בין רחב בין קצר בין גבוה בין נמוך דינו כרשות היחיד י"י שכן דרך לבנות ברשות היחיד עליות זו למעלה מזו קטנות וגדולות:

י' ואפילו כלי העומד ברשות הרבים אם יש בו כדי לרבע ד' טפחים על ד' טפחים והוא גבוה י' טפחים כגון תיבה או כוורת או מגדל הרי הוא רשות היחיד בתוכו ועל גבו עד לרקיע מפני שכל שהוא גבוה עשרה ורחב ד' הוא חולק רשות לעצמו י' אבל אם אינו גבוה עשרה אף על פי שרחב ד' אינו חולק רשות לעצמו י"ג ואף על פי שחכמים גזרו על כל דבר שרחב ד' ואינו גבוה עשרה לעשותו רשות בפני עצמו דהיינו כרמלית כמו שיתבאר מכל מקום בכלים לא רצו חכמים לגזור לבטלם מתורת כלי לעשותם רשות בפני עצמם הואיל והן כלים י"ג ודינם כמקום פטור ויש אומרים שדינם כרשות הרבים שהם עומדים עליה וכל שכן אם אינו רחב ד' והוא למטה מי' וכלים המחוברים לקרקע אין עליהם תורת כלי לענין זה וגזרו עליהם לעשותם כרמלית אם רחבים ד' ואינם גבוהים י':

יא' י' איזו היא רה"ר רחובות ושווקים י"ג הרחבים ט"ז אמה י"ג על ט"ז אמה שכן היה רוחב הדרך במחנה לויים שבמדבר י"ג והוא שאינם מקורים ואין להם חומה סביב ואפילו יש להם חומה אלא שהם כו מפולשים משער לשער דהיינו כו שהשערים מכוונים זה כנגד זה הרי יש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין רשות הרבים אם הוא רחב ט"ז אמה שהרי אין לו אלא ב' מחיצות משני צדדיו בלבד (אם מחיצות אלו אינן רחוקות אמה ברוחב רשות הרבים מכנגד חלל השער) והוא שאין הדלתות ננעלות כלילה כמו שנתבאר בסימן שס"ד (סעיף ד') וכן דרכים שעוברים בהן מעיר לעיר ורחבים

ט עירובין פ"ג
י טור ט"ז סי'
שס"ג סי' א'
לגט ולחי זוטא
וכ"מ במ"א סי'
זה סי' א'
יא ט"ז סי'
שס"ג סי' הג' הובל
יב עולא שבת
י"ט ע"ב
יג ר' יומטן
עירובין ע"מ
יד מוס' טס
* ע"י צ"צ
משניות דף מ"ח
ע"ד
טו רב אשי טס
רש"י ע"י מגני
שגמה
טז מ"א סי' ב'
ע"י מוס' וכו"מ
מלשון רמ"א
סעי' ד'
* פס"ד ח"ג דף
כ"ג ע"ב
יז רב סנדל טס
יח כ"י לכות
יט כתיבה טס
כ טוס' דף ה'
ע"א מ"א ע"ין
מג"א סי' שניה
סק"ו בס' רש"י
וס' רס"י
כא רש"י
כב מוס' מ"א
כג כתיבה ו'
כד גמרא י"ט
כה טור
כו רב ז"ס
כז רש"י
כח כ"י מג"א
סי' ו'

הלכות שבת שמה

שלה

ורחבים ט"ז אמה וכן מבואות כ"ט רחבים ט"ז אמה המפולשים מרחוב לרחוב או מרחובות לדרכים הרחבים ט"ז אמה הן רשות הרבים גמורה ל' ויש אומרים שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום כדגלי מדבר אינו רשות הרבים אלא כרמלית:

ועל פי דברייהם נתפשט ל' המנהג במדינות אלו להקל ולומר שאין לנו עכשיו רשות הרבים גמורה ואין למחות בידם שיש להם על מי שיסמכו וכל ירא שמים יחמיר לעצמו (שכן דעת גדולי הראשונים ועמם וימוקס עמם שלל [נוצר ששים רבוא] נגמרה):

יב' מבואות הרחבים ט"ז אמה אפילו שמתקצרים בקצתן ואין בהם ט"ז אמה הרי הן רשות הרבים לפי שאי אפשר לרשות הרבים להתלקט כמלקט ורהיטני לפיכך מבואות המפולשים לרשות הרבים מב' ראשיהם וארכן לאורך רשות הרבים אע"פ שאין ברחבן ט"ז אמה הרי הם רשות הרבים גמורה לפי שהן כרשות הרבים ארוכה שנתקצרה בקצתה כיון שארכן לאורך רשות הרבים אבל אם ארכן מפולש לרוחב רשות הרבים אינן רשות הרבים ל' ויש אומרים שאינן רשות הרבים אלא אם כן רחבים י"ג אמה ושליש (ואז הם רשות הרבים אפילו הם מפולשים לרוחב ל' רשות הרבים) וכבר נתבאר שעכשיו יש אומרים שאין לנו רשות הרבים בכל ענין:

יג' כל דבר שהוא ברשות הרבים אם אינו גבוה ג' טפחים * אפילו הם קוצים או צואה שאין רבים דורסים עליהם חשובים כקרקע והרי הם רשות הרבים (ואפילו הם כלים) ואם הוא גבוה ג' ומג' ועד ט' ולא ט' בכלל אם הוא * רחב ד' על ד' חלק רשות לעצמו מדברי סופרים והוא ככרמלית והוא שאינו כלי ואם אינו רחב ד' על ד' הוא מקום פטור (ואם הוא כלי נתבאר לעיל (סעיף י"י)) ואם הוא ל' גבוה ט' טפחים מצומצמים לו שראוי לכתף עליו שאינו לא גבוה ולא נמוך ורבים מכתפים עליו הרי הוא כרשות הרבים גמורה אפילו אינו רוחב ד' שכוון שהוא צריך לרבים רשות הרבים הוא בין רחב בין קצר * אבל אם אין רבים מכתפים עליו אע"פ שראוי הוא לכתף עליו אינו רשות הרבים ופחות מט' אפילו אם מכתפים עליו אינו כולם מפני שאינו ראוי לכיתוף ויש אומרים ל' שמט' ועד עשרה ראוי הוא לכיתוף ורשות הרבים הוא אם מכתפים עליו אפילו אינו רוחב ד' אבל

מעשרה ולמעלה ל' אף אם ראוי הוא לכיתוף ומכתפים עליו הרי נשתנה לרשות אחרת שאם הוא רחב ד' על ד' הוא רשות היחיד ואם אינו רחב ד' הוא מקום פטור (אפילו הוא כלי) ל' ואפילו יש בו מקום כדי לחוק להשלימו לד' כגון חור שבכותל כלפי רשות הרבים והוא גבוה עשרה ואין בתוכו ד' על ד' הרי הוא מקום פטור ואין אומרים רואים כאלו נחקה מן הכותל במקומו כשיעור ד' על ד':

יד' גומא ברשות הרבים אם אינה עמוקה ג' טפחים הרי הוא רשות הרבים * משלשה ועד עשרה אם רחבה ד' על ד' הרי הוא כרמלית ואם לאו הוא מקום פטור אפילו היא עמוקה עשרה טפחים ויותר ואפילו אם לפעמים מניחים בה רבים חפציהם עד שישובו מכל מקום תשמיש ע"י הדחק הוא ואינו חשוב תשמיש לעשותה רשות הרבים בשביל כך ואם היא עמוקה עשרה ורחבה ארבעה הרי זו רשות היחיד שהרי יש לה מחיצות בתוכה והוא שיחא העומק עשרה מתלקט מתוך הילוך ד' אמות:

טו' היתה הגומא מליאה מ' מים אין המים מבטלים המחיצות והוא הדין שאר דברים עלולים שאדם מסתכל בהם ורואה בתוכם ונראים המחיצות אבל מליאה פירות אינה רשות היחיד שהפירות מבטלים המחיצות י"ג מן התורה אפילו דעתו לפנותם היום הואיל ועכשיו אין המחיצות ניכרות (ואפילו במליאה מים או אפילו בריקנית אינה רשות היחיד אלא אם כן העומק עשרה הוא מתלקט מתוך הילוך ד' אמות כמ"ש למעלה ואפילו הוא עמוק עשרה מתוך הילוך ד' אמות אינו רשות היחיד (מדברי סופרים) אלא כרמלית כמו הימים והנחלים שאינן רשות היחיד מדברי סופרים אפילו עמוקים עשרה מתוך הילוך ד' אמות י"ג הואיל ועוברים עליהם כמו שיתבאר) והוא הדין לרקק שבכרמלית (ואין צריך לומר אם הוא עמוק עשרה מתוך הילוך יותר מד' אמות שאז אינו רשות היחיד מן התורה ואעפ"כ אינו רשות הרבים אעפ"י שהרבים מהלכים בו לפי שכל מים שהן עמוקים עשרה אין נוח להלך בהן כלל):

טז' רקק מים שברשות הרבים שאינו עמוק עשרה בטל הוא לגבי ר"ה אם רגילים הרבים להלך

כט רש"י עירובין
דף ו' ע"ב
ל רש"י שם ר"ה
ירושלים תוס'
שבת דף ו' ע"ב
ד"ה כאן ודף
ס"ד ע"ב ד"ה
רבי ס' הפדומה
רל"ט סמ"ג
סמ"ק
לא ט"ז סי' ו'
לב רש"א כ"י
ושו"ע סעי' ח'
לג רל"ט עירובין
פ"ק סי' ח' טור
ק"י סס"ד ע"ין
נמוס' ורל"ט
ודו"ק
לד' כ"מ כ"י
וטור סי' סס"ד
* (רב אשרי ד')
* (ר' יוחנן שם)
לה עולא סי' ע"א
לו כמב"ס הלי
שבת פ"ד ה"ח
לו רל"ט פ"ק
דשנת סי' ט"ו
* (ראב"ד מ"א)
לח רל"ט שם
לט גמרא ו' ע"ב
מ רכ"ה ח' ע"א
מא ס"ג ק' ע"א
מב מוס' שם
מג מ"א סי' ק'
י"א

שלמה דוד כהנא זצ"ל, בו מבואר יסוד ההיתר של תיקון עירובין בעיר ווארשא ומסכים לתיקון עירובין בפריז על סמך צורות הפתח, מכתבו נוגע באופן ישר להיתר תיקון עירובין במנהטן.

הרב שלמה דוד כהנא

ווארשא געגנשא 17, טעל. 81-81-11

ב"ה יום ג' ערב חנוכה תרצ"ד ווארשא.
הוד כבוד הרב הג' מהור"ר שחטמן הי"ו.

מכתביו מכ"ז השני וע"ז כסלו קבלתי צמועדם, מחמת שהענינים שכתב צמחצו הראשון לא נגמרו אז עדיין, לזה נחלחלה השו"ת.

ע"ד שאלתו אם צעירות גדולות לריכין לחוש לרי"ה דאורייתא, שלא יהי' היתר לתקן העלמול רק בדלתות, לדעתי צעירות קטנות שדרך המלך עוברת בה ומפולש מעבר אל עבר יש יותר חשש מעיירות גדולות, כי היתר של ששים רבוא אינו ברור, והמשכנות יעקב צמחצו ארוכה להגאון ראז"מ קרא חגר על היתר הזה ומחמיר להכריח דלתות והיתר של אינו מפולש מוסכם ונתקבל, ולא ראינו מי שחולק ע"ז, ועי' צב"י סי' שמי"א ומ"א סי' ה' שפירשו דמפולשים היינו שהשערים מכוונים זה כנגד זה ובכסף משנה ה"ל שצח פ"ד ה"א. וצעירות גדולות לא נמלא מפולש כלל, וכן צעירות נוכחין מן הדורות שלפנינו צתיקון עירובין ובל לחוש לרי"ה דאורייתא להכריח דלתות, וגם גוף הדין של הש"ע דרי"ה צעיר דלתות אינו מוסכם מכל הפוסקים, כי דעת האו"ז דאפילו ר"ה גמור ניתר צורה"ש דלא קוי"ל כרי"י, ועי' בספר מנחת פתוס שהאריך בזה.

ובזה הנני ידו המכבדו כערכו ומצפה לשמוע ממנו אך טוב סלה.

שלמה דוד כהנא

המכתב של הגרש"ד כהנא ז"ל חשוב מאד בנוגע לפתרון

שאלת תיקון עירובין צמחצו שנתפלים בה זה הרבה שנים, והוא מכריע את הכף באופן ברור שאין שום פקפוק כלל שיש לתקן עירובין צמחצו, מפני שכלל גדול הוא בהלכה "מעשה רב". וצמחצו של הגרש"ד כהנא ז"ל מבואר שיעקר היתר תיקון עירובין צעיר הצורה ווארשא שצמחצו ארבעים שנה האחרונות היו בה יותר מששים רבוא והרחובות רחבים יותר מע"ז אמה ויעקר היתר שסמכו על זרת הפתח מפני שלא הי' דרך רי"ה שלה שעריה מכוונים ולכן אין לה דין רי"ה דאורייתא, אותו העטעם שצירתי באריכות צקונטרס רביעי. ועל זה סמכו הלכה למעשה והעיר ווארשא כרי היתה מלאה וגדושה רבנים גדולי התורה חסידים ואנשי

1 קונטרס זה הוא הראשון שכתבתי לברר שאלה זו, אחר התעררות בענין בשנת תש"י, ואחר שקיבלתי מכתבו של הג"ר יונתן שטייף זצ"ל הג"ל במבוא. אמנם מפני אריכותו, לא נתתי אותו בראש הספר, ואני נותן אותו כאן, וז"ל שם: זה לפני שלש שנים קבלתי מאחד מגדולי הרבנים בניירורק בחור ראש של

מעשה, ותמיד הי' זה אורחים גדולי התורה מכל המדינה ומשאר מדינות ואין פולה פה על היתר, והמפקק על היתר הוא בכלל מוציא לעז על הראשונים.

ובתור יליד ווארשא זכרתי שהי' זמנים שכריזו צתו מדרשות שהעירוב נתקלקל, והיו יחידו סגולה שתמיד החמירו על עמנו לעלטל, בכל זאת לא עלה על דעת מי שכוא לערער על היתר העירוב. ואותו הדבר צירושלים תיקו הצ"ד עירוב ולפעמים העירוב מתקלקל ומכריזים צתו כנסיות שאין לעלטל ויש כאלה המחמירים תמיד שלא לעלטל.

ואין חשש צמחצו על קלקול זרת הפתח מפני שאין לורך צורת הפתח רק צהגשרים וזרת הפתח שלהם קבועה.

ויש להגיש שתיקון צווארשא צד אחד הי' מיוסד על המחילה של נהר ווייסל והי' מערערין על זה מפני ששפת הנהר הי' מקומות שלא הי' מתלקט עשרה מהוך ארבע אלא שצטל חידושי כרי"י ז"ל אמר שצשעת הדחק גדול כמו צקי"ק ווארשא כדאי לסמוך על המכרי"י שמתקול צענין זה, כ"כ צש"ת צעל מאורות נתן סי' ח' מוצא צקונטרס שלישי

שלי

סימן ט

תשובתי להועד למען תיקון עירובין במנהטן, שגדפסה במילואים לתו"ש יתרו חט"ו שנת תשי"ג.

יסוד תיקון עירובין צמחצו צניו על זה שהיא מוקפת כולה מכל הצדדים צימים ונכרות, כן על גידודי מחילות שפת הצימים העולים על גבי הצימים עשרה עפחים, ועוד מחילות שונות. ועיקר השאלה היא על השמונה עשר גשרים שיוצאים ממנהטן שרובן רחבים ע"ז אמה שיש להם זרת הפתח. אמנם רי"ה דאורייתא א"א להתיר רק בדלתות והיות שיש צניוירק סי' רבוא צוקעין צרחוב, לא נשאר רק התנאי שצריכין להיות מפולשין והיות שכל הגשרים הרחובות שלהם אינם מכוונים, ואפילו שני הגשרים הגדולים שיצאם ממזרח וממערב מנהטן אין הרחוב מכוון מפולש משער לשער, א"כ חסר תנאי אי' לענין רי"ה דאורייתא ושוב יש לומר שמועיל זרת הפתח, מלבד זה יש עוד סניף להיתר שיעת החת"ים רי"ה סי' פ"ע שצמריין גוד אסיק מחילתא ואין רבים העוצרים צגשר מצטלים המחילה, ועוד שהרבים העוצרים הם רק צמכוות שהם רשויות סחומות וסגורות ואין דומות לדגלי מדבר, ואולי אפשר להשתדל לעשות דלתות הראויות לעול, אלה הם חוכן ההצעות הנ"ל צקולור.

והנה דין זה של מצואות מפולשין משער לשער הוא יסוד חשוב צדיני רי"ה שמשחמשים צו כדי לעשות תיקון

הועד למען העירוב במנהטן נ. י. שני קונטרסים מרבנים חשובים שבו מבררים הצדדים והאפשרות לתקן עירובין בשביל מנהטן. אז צדדתי להתמיר בעצם התיקון ולא רציתי להשתתף בהיתר, כעת חוזרני ורואה אני שיש אפשרות לדון על תיקון עירובין כפי התנאים שזכרו בהקונטרסים הנ"ל.

חלק א

רמב אגרות או"ח משה

סימן קמ

עוד בענין הנ"ל

ה' שלח תשי"ב.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם בתורה ובגדולה מהר"ר צבי הירש אייזענשטאט שליט"א.

→ הנהגה במה שהעיר כתר"ה ע"ז שלא דברתי כלום בדבר שאין השערים מכוונים אף שעיקר יסודו של כתר"ה להתיר היה בשביל זה, הנה לא נעלם ממני זה אבל למה שבארתי שצורך דלתות אינו דוקא כשהוא בדיני רה"ר אלא אף שלענין הדינים הוא כרמלית אם אך בקעי ביה רבים כברה"ר גמור והוא רחב ט"ז אמה צריך דלתות ויש גם להתמיר שיהיו ננעלות כדהוכחתי ובארתי באורך ולכן אף זה שאין השערים מכוונים אינו כלום שע"כ כרמלית ודאי הוי וכיון שבקעי רבים יש להצריך דלתות.

אבל מה שלא הזכרתי זה כלל אף לפולא ולברורא הוא מטעם שבעניותי אני נבוך בעיקר דין זה שמנלן שצריך שיהיו השערים מכוונים זה כנגד זה דמש"כ הרא"ש שיהא פלושו דומה לדגלי מדבר, תמוה דמנלן שבדגלי מדבר היו מכוונים ומלשון רש"י באמת אין ראייה שלא כתב שהשערים מכוונים אלא כתב רה"ר שלה מכוון משער לשער וא"כ אפשר שהולך אף באופן עקלתון ואין השערים מכוונים נמי הוא רה"ר ובא למעט אם מפסיק באמצע מבואות שאין רחבים ט"ז אמה או שמפסיק מקום שאין בו דריסת ששים רבוא או שמפסיק מקום מקורה שזה יש למילף מדגלי מדבר שכל הרחובות היו רחבין בשוה ט"ז אמה ולא היו מקורות ודריסתן שוה. וכן יש לפרש בלשון הרא"ש שכתב רק שיהא רה"ר שלה מפולש משער לשער, היינו שמשער זה לשער זה היה רה"ר בלא הפסק דבר המבטל מדיני רה"ר. וכן יש לפרש לשון הגהות מרדכי שכתב רחובות שלה מפולשות משער לשער, שאין הכוונה על השערים שיהיו מכוונים. אך במג"א סי' שמ"ה סק"ח כתב על לשון הש"ע מפולשים משער לשער פי' שהשערים מכוונים זה כנגד זה ויש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין רה"ר עיי"ש וזה תמוה מנ"ל שיהיו השערים מכוונים. איברא דכן איתא ברמב"ן במלחמות דף כ"ב שכתב חייבין עליה משום רה"ר לפי ששעריה מכוונים זה כנגד זה אבל תמוה גם על הרמב"ן מנא ליה דבר חדוש כזה לומר בלא ראייה מגמ' והא אין ללמוד מדגלי מדבר שגם שם מנא ליה שהיו מכוונות.

שהם התולדות שחייבום עליהם כמו על האבות ולכן יש למילף שפיר שיהיה רה"ר גם מס' רבוא דנכרים ממה שהיה רה"ר מס' רבוא מישראל וכן יש למילף גם נשים ופחותים מבני עשרים דאין מקום לחלק ביניהם ורק סך פחות מס' רבוא אין למילף דודאי רשות הרבים דס' רבוא הוא רשות של רבים ביותר מרה"ר של פחות מס' רבוא ולכן הקשו התוספות שפיר שאף בס' רבוא לא היה לנו לחייב דבמדבר היתה של הרבה יותר מס' רבוא לאין מספר והוצרכו לתרץ דלא גמרינן ממשכן אלא מלתא דכתיבא במספרם אבל סך הזה ודאי ילפינן גם אם הם מנכרים ונשים ופחותים מבני עשרים ואין להסתפק בזה כלל.

ומש"כ להקל מצד שנוסעים במאשינעס שהם רשות לעצמן לא מסתבר כלל.

היוצא מזה לדינא שיש שיטות גדולות שאף אם היו הדלתות ננעלות היו מאנהעטן וכן ברוקלין רה"ר. וכן יש הסוברין אף שלא היו רה"ר אסורין בדין כרמלית. ומנהג נגד שיטתם אין לנו וא"כ מהראוי להתמיר. ונוסף ע"ז שאף אם נחלוק ע"ז הא יש סברא להחשיב רה"ר מצד הגשרים אך מצד זה היה יותר נוטה להקל כדלעיל, אך מ"מ לצרף להתמיר ודאי היא ראויה. ונוסף לזה אף אם לא היה שום חששות בהתקונים לא היו צריכים לערב ולהתיר ל"מ אם לא יוכלו להתיר בתקונים בברוקלין הסמוך בתוך התחום אלא אף אם גם בברוקלין היו יכולים לתקן אבל הא יש מקומות שלא יוכלו לתקן או שלא יתקנו אף שיכולין ובשבילם נמי לא היו צריכים לערב ולהתיר במאנהעטן ואולי גם לא בברוקלין כדהוכחתי לשיטתם מהא דלא עירבו בירושלים.

עיינתי גם בקונטרס הגר"מ פאלאק שליט"א ויש בו דברים שכיווננו שנינו לדעה אחת אבל לדינא ולמעשה נלע"ד כדבארתי הנ"ל.

והנני ידיו מוקירו בלב ונפש ומברכו בחג שמח ובקבלת תורה בלב שלם ולזכות בחג הבע"ל לקיים מצות ראייה חגיגה ושמחה בבית הבחירה שיבנה במהרה ע"י הג"צ.

משה פיינשטיין

ועיין בהגר"א ס"ק ט"ו שלא ציין לרש"י דף ו' אלא לרש"י דף נ"ט ד"ה ואין לה אלא פתח אחד ולא מפולשת היא. אלמא שמפרש הגר"א שא"צ שיהיו השערים מכוונים אלא שיהיו שני פתחים כדי שתהיה מפולשת אבל אף באינם מכוונים הוא רה"ר.

ומש"כ התוס' דף כ"ב דירושלים היתה מפולשת מד' צדדין וחיבין משום רה"ר לעומד באמצע הפילוש הוא רק לר' יהודה דב' מחיצות דאורייתא אבל לרבנן אף בלא מכוונים השערים אפשר מחייבי. ולכן צע"ג דבר זה ולא רציתי לכתוב במה שאין לי ברור דברים. ידידו.

משה פיינשטיין

סימן קמא

בענין כלי שכוור אם נחשב תפיסת יד למשכיר לענין טלמוד בשבת

י"ב טבת תש"ח.

מע"כ ידידי הר"ר חיים וועג שליט"א שלום וברכה.

הנה מה שרוצה כתר"ה לומר שצריך שיהיה לו רשות להניח בפנה מיוחדת איזה כלי שירצה היום זו ומחר אחרת ולכן במקום הנור הגעז שאין ביכלתו להניח במקומו כלי אחר לא נחשב תפיסת יד. הנה פשוט וברור שאף אם יש לו רשות להניח רק דבר אחד כגון יתד של מחרישה לבד נמי הוא תפיסת יד. דהא לרש"י לפשטות לשונו בעירובין דף פ"ו שכתב בניטל בשבת אינו תפ"י דאי בעי שקיל ושדי ליה לבראי איירי שאין למשכיר רשות כלל להניח שם רק שהניח שם בעצמו ויש רשות לשוכר להשליכם לחוץ נמי מותר אם לא יוכל להשליכם מצד הכובד או מצד מוקצה וכדמפרשי כן הב"ח והק"ג בכוונתו, ודאי הוא רק על מה שהניח. וא"כ אף להחולקים וסוברים דבעי שיהיה לו רשות (וכדמשמע כן גם בלשון רש"י במשנה דף פ"ה שכתב שיש לבעה"ב מקום בדירתו של זה שנותן שם כליו להצניע עיי"ש שלשון זה משמע שיש לו רשות וצ"ע סתירת דברי רש"י אהדרי. ועיין בתוי"ט שמפרש דכוונתו דעתה יש לו מקום

שלא הקפיד והוא דוחק. ואולי סובר רש"י דתרווייהו לקולא שאם יש לו רשות להניח כליו לא איכפת לן אף אם יש שם כלים קלים ומותרין לטלטלם ואם יש שם כלי שהיא מוקצה או כלי כבד שקשה לטלטלו אף שהניח שלא ברשות נמי הוא תפ"י ודלא כהטור דאף ביש לו רשות מצריך שיהיה מוקצה או דבר כבד). לא נעשה פלוגתייהו רחוקה שיצריכו להניח שם כל מה שירצה. אלא ודאי שאף שאין לו רשות רק ליתד של מחרישה נמי הוא תפ"י לכו"ע אחרי שלא הוזכר שפליגי בזה. וגם בכלל איך נימא בלא ראייה שזה לא יחשב תפ"י.

ומש"כ כתר"ה שיש פוסקים שצריך שלא ישכיר פנה מיוחדת, הנה לא עיין בב"י דמפורש שם שפנה מיוחדת הוא חסרון דמקשה שם מעכו"ם שהשכיר לעכו"ם שרק ביש לו תפ"י בכל הבית יכולין לשכור מהמשכיר כמפורש בס"י שפ"ב סעי' י"ג ותירץ משום דהכא בעי שיהיה שם גם כלי שלו סגי גם בפנה אבל לא שיש מעלה בפנה מיוחדת דבכל הבית עדיף אם יש לו רשות להניח איזה חפץ בכל הבית בלא יחוד מקום אף שודאי השכיר להבית שהשוכר ישתמש בו דכיון שיש גם לו רשות לאיזה חפץ הוא תפ"י. וכ"כ הוא גם בפנה מיוחדת אף שהיא ג"כ שכורה לתשמישי השוכר אבל גם לו יש רשות שם להניח איזה חפץ סגי להחשיב תפ"י.

ובעצם דין דרש"י אף שמסיק החיי אדם כלל ע"ג סעי' ג' דבעי שיהיה לו רשות דלא כרש"י ורצה עוד לדחוק ברש"י היפוך כל המפרשים דאף התוי"ט הא פי' ברש"י אשוכר אף לפי' הדוחק שלו שודאי דחוק טובא ומפני זה לא נראה זה להח"א אבל פי' הח"א ודאי נבטל נגד כל מפרשי שיטת רש"י. וגם הח"א בעצמו בנשמת אדם כתב שמרמב"ם וטור וצ"ע משמע שלא בעי שיהיה לו רשות. אך שמסיק שכיון שאין לנו בהדיא מי שיחלוק על המרדכי ומהרי"ק ותוי"ט צריך לדחוק שגם כוונתם הוא דיש לו רשות. אבל פשוט לע"ד שלא נכון כלל דהא הב"י כבר הביא לשון מהרי"ק ומ"מ סתם בש"ע ולא הזכיר ששייר לו רשות אלא ויש לו שהוא רק בדרך מקרה מחמת שלא נטלם עדיין וגם הרמ"א לא הזכיר א"כ הוא כמפורש שלא פסק בזה כמהרי"ק אלא כרמב"ם וטור ורא"ש שלא הזכירו. ופלא על הח"א שלא הרגיש זה ולכן ודאי יש לפסוק כרמב"ם וטור ורא"ש והש"ע נגד המרדכי ומהרי"ק דאף בהיו מועטים היה הלכה כדברי המיקל כ"ש שהם המרובים וגדולי הפוסקים. והמ"ב נמשך אחרי הח"א ואינו נכון כלל. (ובשער הציון

חוק ג' ס' כח

סי' קל"ט ענף ג') כשאיכא ס' ריבוא צריך דלתות אף כשאינו בדין רה"ר, כדבארתי שם באורך.

ומוארשא שעשעו שם עירובין, אף שהיה כרך גדול ידוע לפי חשיבות רכבים גדולים שברוסלאנד ופולין, לא היו בה ס' ריבוא ברחובות שהוא רק בעיר שדרים בה ערך קרוב לשלשת מיליאן נפשות. ובוארשא לא היו שם כל כך אינשי ואף המחצה מזה לא היו שם. ועוברים ושובים ג"כ לא היו כל כך שישלמו המספר. ובשאר הכרכים לא היו עירובין, אלא בחלק קטן בהעיר מקום שדרו שם רוב היהודים ושם לא היו ס' ריבוא. אבל ברוקלין, הא כל חלק חשוב כמו פלעטבוש ובארא פרק וכדומה הם בה"ר בפ"ע, ויש בכל אחד על משך שערך פחות מ"ש על ג"כ מיל ס' ריבוא. שאף אם שייך לחלקם לשני מקומות חלוקין, הוי כל אחד בפני עצמו רה"ר דס' ריבוא.

7. בשיטות הראשונים אם רשות הרבים צריכה שיהיו שעריה מכוונים זה כנגד זה

וענין שערים מפולשין שכתבתי בסיומן ק"מ שאני נבוך בעיקר דין זה, שמגלן שצריך שיהיו השערים מכוונים זה כנגד זה, זמנ"ל שבדגלי מדבר היו מכוונים, ובתבתי דרש"י עירובין דף ו' ע"ב ד"ה ירושלים, לא כתב אלא שהרה"ר הוא מכוון משער לשער, שא"כ אפשר שהלך בדרך עקלתון, ואף הרא"ש בעירובין שם סימן ח' לא כתב אלא על רה"ר שיהיו מפולש משער לשער, שיש לפרש שיהיה בלא הפסק דבר המכטל מדיני רה"ר. וכן הוא הלשון בהגהות מרדכי שבת סימן תס"ז סוף פרק עשירי ואחד עשר, על הרחובות ולא על השערים. והבאתי מהגר"א (א"ח"ס ס' שמה"ס סעף ו' ד"ה אם הם) שעל מה שאיתא בשר"ע אם הם מפולשים משער לשער, הביא רש"י בעירובין ג"ש ע"ב ד"ה ואין לה, שכי ולא מפולשת היא, ולא הביא מרש"י שם דף ו' ע"ב שהוכיר מפולש משער לשער משמע שסובר כן, שא"צ שיהיו השערים מכוונים אלא שיהיו שני פתחים כדי שתהיה הרשות מפולשת והוא הנכון יותר דכן הוא לשון רוב רבתינו הראשונים שהביא הגר"מ קל"מ פלי"ט א' בהחובת דקאי על רה"ר, לשון הסמ"ג (ריש הלכות שבת) והמאירי (עירובין ו' ע"א) ושפתאי שני ראשי מכונים זה כנגד זה עד שהשובר מצוי להיות בוקעין בהם מפחה זה לפתח זה בלא שום עקום) וראב"יה (הלכות עירובין ס' ש"ע"ט, ורשות הרבים שלהם מכוון ומפולש משער לשער). ובהגמ"ר ג' ובה"ש בה שחתם עליה אלעזר, שהוא הר"א ממין, שהביא לשון רש"י דירושלים היו רחובות שלה ט"ז אמה ומפולשות משער לשער וס' ריבוא בוקעין בו. ופליג עליי על הא דמצריך ס' ריבוא בוקעין, ומודה דצריך ט"ז אמה ופולש, א"כ הוא על שהרחובות דט"ז אמה יהיו מפולשות משער לשער, ולא הזכיר שיהיו השערים

מכוונים. ורבינו ירוחם בנתיב י"ב ח"ד בתחילתו כתב וכן מבואות המפולשות מן העיר והולכים כולם, כלומר פתוחין כולם, לפלטיא. משמע כמפורש שליכא חילוקי א"ר הוא פתוחין לפלטיא, ובכל אופן הם רה"ר, אף שאין הפתיחות זו כנגד זו. וכן בטור סימן שמה"ה, ובש"ע סעף ו', נאמר מפולשות על הרחובות ולא על השערים שיהיו מכוונים. וכן ברוקח סימן קע"ה כתב ג"כ על רה"ר שצריך שיהא מכוון משער לשער (שם איתא רשות הרבים שהוא י"ז אמה המפולש מב' צדדין, ומצוין שם ס' ריבוא ואין שם חומה, או מכות משער לשער, צריך דלת מכוון ודלת מכוון. והמשמעות עוד יותר כדברי מרן זצ"ל ופניו שביאר להלן בכות ו' שזוהא בעיר מוקפת חומה צריך שהשערים יהיו מכוונים) ולא על השערים. וכן בספר התרומה פרק במה אשה סימן ק"ט, ג"כ כתב מפולש משער לשער על רה"ר. וכן בספר המאורות וההשלמה שבת דף ו' נאמר מפולשין רק על המבואות, וגם הם לא העתיקו אלא לשון הגמ' בהבחייתא ולא היה שייך כלל להביא אותם. וכן בר"ן על הרי"ף שבת ריש פרק במה אשה נ"ד כו ע"א מדפי הרי"ף ד"ה אבל קשה) איתא רק מבואות מפולשין.

ולא ראיתי מכל רבתינו הראשונים שהביא שיכתבו שמפולשין הוא שיהיו השערים מכוונים, בשום ראשון שהביא. אלא רק באר"צ עירובין סימן קס"ז שכתב עיר של יחיד שאין רה"ר עוברת בתוכה שאין פתחיה מכוונים זה כנגד זה כגון דגלי מדבר. ולכן כתבתי שאני נבוך בעיקר דין זה שהמג"א מפרש זה על לשון הש"ע, דבשביל שמצא כן רק בלשון הרמב"ן במק"א במלחמות עירובין דף כ"ב ע"א (ו' ע"א מדפי הרי"ף). ואף שנוסף גם האר"ז, אין לומר כן, דאדרבה היה יותר נוטה לומר שכל רבתינו שלא הוכירו לשון זה פליגי, ולכן קשה להקל בשביל זה.

10. ביאור כדעת רש"י, שזוהא בעיר מוקפת חומה צריך שהשערים יהיו מכוונים זה כנגד זה.

אך באמת איתא פעם חד ברש"י שכתב דצריך שיהיו השערים מכוונים. דכתב בעירובין דף ו' ע"ב על הא דאמר עולא הני אבולי דמחוא אלמלא דלתותיהן ננעלות בלילה חייבין עליהן משום רה"ר, שהיו שער העיר מכוונים זה כנגד זה והיו בה ס' ריבוא. ומוכרחין לומר שהוא תרי לישני ברש"י. ונמצא שנוסף לנו לשון אחד ברש"י דסובר ג"כ כרמב"ן במלחמות והאר"ז, אבל עכ"פ הוא עדיין מיעוט גדול לגבי רבתינו המשמע דאין צורך לזה. והנה ברש"י עירובין דף ו' ע"א ד"ה רה"ר, כתב משמע רחב שש עשרה אמה ועיר שמצוין בה שישים ריבוא ואין בה חומה או שהיה רה"ר שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש זומה לדגלי מדבר, אבל תיבת או הוא מוקף בחצאי עיגול, שהוא סימן

שתיבה זו צריך למחוק. אבל ברא"ש סימן ח' גורם זה בהעתיקו לשון רש"י, שא"כ ודאי יש לגרוס זה ברש"י. אך שאיזה חכם מדעת עצמו הקיף בעיגולין לסימן מחיקה שהיה סבור שאי אפשר לגרוס כן, משום שלאורה לא מוכן איזה חילוק איכא.

אבל האמת שהוא לשון רש"י כדחוינו מהרא"ש. והטעם שרש"י סובר שחידוש זה שרה"ר יהא מפולש ולא באופן מעוקם ועקלתון, הוא רק כשיש להעיר חומה כל סביבותיה שהיא עיר סגורה שיוצאין רק דרך שערים הפתוחין, וכן נחשב שהיו ישראל במדבר שעננים הקיפום. והענינים, מאחר שהקיפום הקב"ה, היה זה בחשיבות מחיצה גמורה, שהרי היתה עדיפא יותר ממחיצות של חומת אבנים וממחיצות של ברזל. וכשהיו צריכים ורוצים לצאת, היו יכולים לצאת והיה נחשב כמו שיוצאין דרך פתחים. וזה היה אפשר מכל רחוב שהיה נמצא הרוצה לצאת. שא"כ נמצא שהיו שעריה מכוונים ממש זה כנגד זה, ופתוחים תמיד, וחמת זה היה נחשב רה"ר אף שהיו מחיצות, ולפיכך מזה דעיר מוקפת חומה נעשית רה"ר כשהשערים הם מכוונים. אבל עיר שאינה מוקפת חומה אין למילף מדגלי מדבר, שהיו מוקפין.

ולכן כשיש בעיר ס' ריבוא, שהוא המספר שמחשיב רה"ר, הוא בדין רה"ר בכל אופן שיכולין לצאת. משום דרק כשאיכא מחיצות שהוא דבר הסותר לרה"ר, שהוא בדין רשות היחיד אף כשאיכא שם אינשי בלא מספר, שצריך שיתבטלו המחיצות, לא נבטלו מצד שערים הפתוחין אלא כשהן מפולשין וגם מכוונים זה כנגד זה. אבל בעיר שאינה מוקפת, שאינה שייכת לחשיבות רשות היחיד, סגי לחשיבות רשות הרבים במספר האינשי דס' ריבוא ומדת ט"ז אמות הרחוב, אף שהציאה מהעיר אינו מכוון וגם אינו מפולש. וזה נראה בטעם רש"י לגירסתנו שהוא גירסת הרא"ש ברש"י (ועי' לעיל סוף אות ו', במה שהובא מספר הירוקה"ש וא"כ בברוקלין ובכל הערים דבכאן אמעריקא שאין להם חומה, ומכל רחוב אפשר לצאת, א"צ שתהא הציאה מהעיר מפולשת כלל, לא על הרחובות ולא על השערים) אין שנפרש ככוונת רש"י, וכן הא סובר גם הרא"ש. וא"כ אף לרש"י דאבולי דמחוא, שפי' על השערים שהיו מכוונים, וכן הרמב"ן והאר"ז שסוברים דבעינן שיהיו השערים מכוונים, הוא רק בערים מוקפת חומה שיוצאין וזוהא דרך הפתחים. אבל בערים שלנו שאין להם חומה אין צורך שהציאה תהא מפולשת, והיו כל הערים רשות הרבים להתאין מצריכין ס' ריבוא, ולהמצריכין ס' ריבוא הערים הגדולים שיש בהם ס' ריבוא הוה רה"ר אף כשליכא כלל יציאה מפולשת.

ענף ג'

ה. אם שייך להתיר מצד שטורי המכוניות ההולכות ברחובות הכרך נחשבים מחיצות

וטעם השביעי שכתב להחיר, דכל הרחובות דנאו יארק וברוקלין הם מלאים מכוניות שהם מחיצות אף כשהם מהלכים, ולא גרע זה ממחיצה הנעשים מבני אדם אף כשהן הולכין. הנה לבד שהן גבוהות מהארץ ג' טפחים, ולבד שלעולם הן מחיצות רק משני צדדים, דבזמן שהולכין ברחובות דנמשכין ממזרח למערב אין הולכין ברחובות דנמשכין מצפון לדרום, הרי במדרכות (סייד וואקס) ששם הולכין האינשי הא אין הולכות שם מכוניות.

ופשוט שאין ממעטין את הרחוב ממידתה להחשיב בשביל זה שאין בה ט"ז אמות, דהא הליכת והמצאות ריבוי האינשי בהרחוב הא עושין לרה"ר, אף שברבינו אינשי נעשה בהכרח רשות היחיד להחלשים באמצע. משום דהא כל ענין רה"ר הוא שהולכין בה יותר ויותר, ואף ההילוך ע"י המכוניות עושין זה כדכתבתי לעיל. וגם המכוניות שמעמידין אינשי אצל המדרכה לא שייך שימעיטו את שיעור ט"ז אמה דצריך לחשיבות רה"ר, כיוון שהוא רק להעמדת עראי שמתחלפין בכל עת בעצמם. שכל אחד מעמיד רכב רק לקצת זמן, וגם איכא איסור מהמדינה להשהות שם לזמן גדול, אף שגם מצד היתר העמלת העראי נמצאו עומדים שם כל הזמן, לא שייך שיתבטל בזה חשיבות רה"ר מאותן המקומות. וממילא יש להאינשי על המדרכה דין הולכין ברה"ר. והמדרכות הם מישות הרבים גופה, ולא מדין צידי רה"ר, שהרי נעשו להילוך כולי אינשי, והוא בדין רה"ר.

ט. בדברי ערוך השולחן דרה"ר היא וזוהא אם היא יחידה בעיר

ומה שהביא מערוך השולחן סימן שמה"ס סעף כ"כ"ג דרה"ר הוי רק כשאין בעיר רק רה"ר אחד, שמכל המבואות שהיו גודרות מג' צדדים הלכו דרך הסרטיא שכל המבואות היו פתוחות לה, והסרטיא היתה מפולשת משני הצדדים להעלמא. אבל אם יכול כל אחד לצאת מרחוב שדרו בו אל מחוץ לעיר אין שם רה"ר. לכאורה לא מובן כלל דמשמע ולדבריו בין עיר גדולה בין עיר קטנה שוויין, דרק מקום אחד שייך להיות רה"ר ולא יותר, שליכא טעם לזה ולא דרשת קרא לזה, וגם לא רמו בגמרא.

ואם נימא שרק כשכל אחד יכול לצאת מביתו אל מחוץ לעיר אינו רה"ר, הרי כל הערים, אף עיר קטנה, אם צריך לצאת זוהא דרך כל הרחוב הוא רה"ר. הרי א"כ רוב הערים, אף קטנות ביותר, נמי הוא בחשיבות רה"ר. וגם הא כתב שם אם יש שדר ברחוב זה יצא דרך

אינו רוצה להיות בראש המתירים עד שתהיי כנופיא של רבני מאנהעטן ואז גם הוא משתתף עם המתירין עכ"ל כתה"ר הנה, לפי ענין משמעות המכתב שהגאון מוהררי"א הענקין (שליט"א) [ז"ל] מרוב ענותנותו לא ימחה בהמתירין אבל אינו מבואר כלל במכתבו שיסכים עם המתירין ואדרכה הוא כתב בפירושו שחלילה לו להורות לכל העיר ולא כתב כלל שיסכים לזה.

ב) בדבר חוות דעתו של הגמרה"ם פיינשטיין (שליט"א) [ז"ל] גם הוא כתב להדיא שרק אינו מוחה נגד המתירים אבל אינו מסכים כלל עמהם, ועם הגאון הנ"ל דברתי ביחוד זה לא כבר, כשהיינו מסובים בבית מילה, והיי שם גם אחד מחברי הועד של תיקון העירובין ואמר בפירושו שאינו מסכים להתיקון כלל וגם הוא כהרה"ג מהרי"א (שליט"א) [ז"ל] מרוב ענותנותו לא יבוא למחות.

ג) בנוגע לשאר רבני מאנהעטן לפי ידיעתי בבירור רוב הרבנים מורי הוראה אינם מסכימים להיתר ואין זה דמיון והשערה כלל כאשר כתב כתה"ר ואין שתיקתם כהודאה כלל, ומה שכתב כתה"ר כי אלה שלא יבואו להאסיפה לא יבואו בחשבון, הנה בפשוט אכתב לו שלא תהא כן, ומה שהביא מתשובת הרשב"א ח"ב סימן ק"ד [שרצה להביא ראיי מדבריו שאינם בחשבון] הנה שם מבואר להיפך ממש מדברי כתה"ר וכתב שם בפירושו שאם אף אחד מסתלק מהבי"ד אין רשות ביד הנותרים לדון אף אם יהא הרוב, ועיינתי שם בפנים וזה"ל "דבר ברור הוא זה שאילו היו אלו העשרה נבררים לדון אם נסתלק האחד נתפרדה ולא עוד אלא אפילו אמר איני יודע אינן יכולין לדון ולגמור הדין עפ"י התשעה הנותרים שאין הולכים אחר הרוב אלא כשרבו המזכין על המחייבין או המחייבין על המזכין מתוך משא ומתן של כולם אבל כשהמיעוט איננו לא" עכ"ל וכן כתב בסוף התשובה וזה"ל אבל רוב הנפרד מן הכלל ודנין או בוצעין לעצמן שלא מתוך משא ומתן עם הכלל או שלא במעמדן לא עשו ולא כלום עכ"ל מבואר מדברי רשב"א אלו דאף אם יבואו רוב רבני מאנהעטן להאסיפה לא יוכלו להורות לכל העיר אם המיעוט לא יהיי שם במעמדן וכ"ש אם רוב מורי הוראה לא יבוא להאסיפה בודאי שאין רשות להמיעוט לעשות החלטות בלי הסכמת הרוב, ואם נדון מדברי הרשב"א אלו אז נבוא למסקנא שאף אלה הרבנים שמסופקים בדבר ואומרים איני יודע מעכבים

את החלטת הרוב וכמו שכתב להדיא דאף אם האחד אומר איני יודע לא יוכלו הרוב לדון ולכן אי"א להוציא ההיתר עד שיבואו רוב חשוב ממורי הוראה להאסיפה והמיעוט הנשאר יבטלו דעתם להרוב בפירוש.

ד) מזה שכתב כתה"ר שאף אחד לא מצא מה לדחות את הבירורים שהוציאו בזה גדולי התורה הנה זה רק דמיון והשערה כי באמת ישנם כמה וכמה שמצאו מה לדחות אולם מחמת טעמים וסיבות שונות לא באו ככתובים אבל אין לדון שתיקתם כהודאה בשום אופן כלל, עד שיבררו.

ד) בענין מפולש משער לשער במחכ"ת לא ביאר לי במכתבו שום חדשות כלל ועדיין הספק שלי במקומו עומד כי כל רה"ר המפולש משער לשער אפילו אם אינו הולך מסוף העיר עד סופה רק שאינו סתום וזהו רה"ר דאורייתא, ומה שכתה"ר כתב שהכוונה שרחוב רה"ר הולך מקצה העיר עד קצהו לא הביא כתה"ר שום ראיי על פירושו זה ואני עדיין על משמרתי שהדבר בספק הוא עומד וכן אמר לי ביחוד הגאון מהר"ם פיינשטיין (שליט"א) [ז"ל] שענין מפולש משער לשער לא נתברר כראוי בפוסקים וצריך לחשוב לכל הספקות בזה, ומה שהביא כתה"ר מדברי הרמב"ן בעירובין דף נ"ט ע"א [וז"ל בא"י הילכך כל מבוי שמפולש בשני ראשין ומכוון עד לחוץ למדינה ורחב שש עשרה אמה הוא רשות הרבים גמורה בכל עיירות ובכל הכפרים שבעולם עכ"ל] אין ראיי משם שיש לפרש כוונת הרמב"ן דמירי באופן שמבוי אחד הולך מתחלת המדינה עד סופה ואז בודאי צריך המבוי הזה להיות מפולש מסוף המדינה עד סופה אבל בעיר ובמדינה שיש בה כמה מבואות המפולשים [ובין הכל הולכין עד חוץ למדינה] כל מבוי הרחב מ"ז אמה ובוקעים בו מי רבוא ומפולש [כל אי מהן] משער לשער יש לדנו כרה"ר דאורייתא ועדיין הדבר בספק הוא עומד וכיון שכל ההיתר תלוי בפרט זה בעיקר לכן כל זמן שהרבנים הגדולים דמאנהעטן לא יגלו דעתם בפירושו שאין שום מבוי מפולש במאנהעטן, כי פשט תיבת מפולש היינו דוקא מקצה עיר מאנהעטן עד קצהו ואם לא אין זה מפולש, אי"א לדבר כלל מהיתר ותקון עירובין במאנהעטן.

זמנה שכתה"ר האריך בענין זה במכתבו והביא מעמו ובאורו של מהר"ם של מפולש אבל מה זה מפולש לא הביא על זה שום רא"י כלל, גם מבואר שגם החשש שלי בענין הגשרים המפולשים עדיין במקומו עומד ומה שכתה"ר קורא חשש זה בשם "בלבולי" הנה באמת אני מבלבל בענין זה כיון שלא מצאנו ביאור נכון מפורש להדיא בדברי הראשונים וגם גדולי האחרונים לא ביארו דבר זה כלל ואיך אפשר להוציא היתר לאיסור חמור כזה על סמך הסברות וההשערות בלבד, וכבר אמר ר' יוחנן במסי גיטין (י"ט ע"א) "וכי בשביל שאנו מדמין נעשה מעשה", ואיך אפשר לומר בבירור גמור שבעיר כה גדולה אין שום רה"ר דאורייתא בשעה שבוקעין בה בכל יום מיליוני אנשים. ולענין אם נדייק היטב נראה שנמצא בה כל מיני רה"ר דאורייתא שמנו חז"ל, ועכ"פ מספיקא לא נפיק.

ו) הפשט שלי בדברי הרמב"ן עירובין נ"ט (ב) בענין פלטיא נראה נכון בעיני ואם כי כתה"ר אינו מסכים לו אבל גם אני איננו מסכים לפירושו של כתה"ר ומה יועיל הוכוח בזה כל אחד מאתנו יחזיק בסברתו ופירושו וכבר כתב הרמב"ן בעצמו בהקדמתו לספרו מלחמות שא"א להוכיח בסברא דבר ברור והדבר צריך תלמוד.

ז) מזה שכתב כתה"ר (שליט"א) [ז"ל] "שהרחובות שעומדים שם סוחרים למכור סחורותיהם ודאי שאין לזה בנוא יארק שם של "פלטיא

(ב) הערת המערכת: וז"ל הרמב"ן ויש לומר עוד שלא אמר ר' יהודה שתי מחיצות תורה אלא ברחב שש עשרה שדרך הרבים עוברת שם ואין הרבים נקבעין ועומדין שם דגמר מדבר דליכא מחיצות אבל פלטיא גדולה של עיר רחבה הרבה שהרבים מתקבצים שם לשוק והוא רחבה של עיר כיון שהרבים קבועין ועומדין שם כל היום והו רשות הרבים גמורה, עכ"ל. והרה"ג מקבל התשובה רצה לומר שאתי רבים ומבטלי מחיצתא נאמר רק על העוברין דרך המקום ולא להבאים להמקום עצמה, והקשה לו מדברי הרמב"ן האלו, וע"כ פירש דבריו דדוקא בעומדים שם כל היום. (קו' תיקון עירובין דף ק"ד ק"ה).

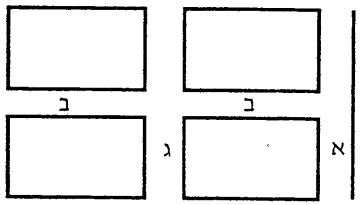
וע"ז כנראה השיבו הרה"ג המשיב דמה שהצריך הרמב"ן לכל היום הוא לר' יהודה דלא אתי רבים ומבטלי שני מחיצות דאורייתא, וע"ז הביא הרמב"ן י"א שאם קבועין שם כל היום או אף לר"י מבטלי, אבל באופן דאתי רבים ומבטלי מחיצתא ודאי שאין שום סברא לחלק בין קבועין שם מקצת היום לבין היושב שם זמן מיעוט.

נדולה"י שאמרו בנמרא" עכ"ל לא ידעתי אנה ואיפה מצא הודאות הזאת ולדידי אפשר שיש לומר ודאות להיפך שיש על זה שם של פלטיא גדולה ולכבר הדבר א"א כלל.

ח) בדבר חידושו של החזו"א (עירובין סימן מ"ג סק"ה) שבערים שישנן רחובות לכל האורך ורוחב יש להן תמיד ג' או די מחיצות עם פירצות (ג) ולא נחשב לרה"ר דאורייתא, ואני הקשיתי על זה שמתמיד היו כל הערים כן וכתה"ר כתב שלא נכון לדחות דברי החזו"א זצ"ל במילים בעלמא ולא זו הדרך, הנה לא ידעתי למה נכון הוא הדרך להקשות על כל גדולי המפרשים והפוסקים ועל החזו"א אין נכון לעשות כן והלא זו היא דרכה של תורה שניתן רשות אפילו לכר בי רב דחד יומא להקשות על הגדול ועד שימצא תירוץ לקושייתו עדיין קושייתו במקומה עומדת.

מה שהביא כתה"ר רא"י מדברי התוס' עירובין כ"ב ע"א ד"ה חייב עליהן לסברת החזו"א לא ראיתי שם רא"י כלל ואדרבה משם רא"י להיפך שכתבו שירושלים היתה מפולשת מארבע צדדין לדעת ר"י ומכ"ש לחכמים משמע מדבריהם שרחובות כאלו אינם מחיצות עם פירצות וזה הוא שלא כדברי החזו"א, ומה שהביא כתה"ר רא"י מדברי התוס' הללו שירושלים היו שערים מכוונים מדי צדדין, הנה זה דבר פשוט ומי אמר

(ג) הערת המערכת: וז"ל החזו"ן איש שם ונראה דכל שיש ג' מחיצות של עומד מרובה עדיף משם ד' מחיצות ולא מצינו חילוק בין ג' מחיצות לד' לענין דאורייתא ולפי"ז בצורה הזאת לא תמצא רה"ר אף בחוצות רחבות ט"ז אמה וס' רבוא בוקעין בהם, שרחוב ב' הוא רה"י גמורה מן התורה שיש לה ג' מחיצות עומ"ר אף שרחוב א' וג' עוברות בפרצותיה ורבים בוקעין בהם לא מבטלי מחיצתא והא דפירצה יתר מ' אוסרת אינו אלא מדרבנן ומן התורה אין כל פירצה אוסרת כל שעומ"ר, וכיון שרחוב ד' הוא רה"י גם רחוב א' וג' נעשין רה"י שהרי יש להם ג' מחיצות דמה שהם פתיחות רחוב ד' הוא כמחיצה שרחוב ד' הוי כחצר מוקפת, עכ"ל.



ענין מוצאי שבת.

שעה. אמר רבי יוסי יהא חלקי ממניסי שבת במכריא וממוציאי שבת בציפורי ופירשתי בפרק קמא דשבת² בשני פנים. והווי רגילים בציפורי שהיו מגמרים כליהם במוציאי שבת, כדאיתא בפרק אלו דברים <ממסכת ברכות>³: אמר רבי חנינא לעולם יסדר אדם שלחנו במוציאי שבת <אף על פי שאינו צריך אלא לכנייה>⁴, רבי אבהו עבדין⁵ ליה באפוקי שבתא <עילא תילתא הוה אכיל מינה כולייתא כי גדל אבניו בריה אמר ליה למה ליה למי⁷ לאספורי > כולי האין נשבק⁸ כולייתא ממעלי שבתא שבקי⁹ אתא אריה אכלה⁵: וצריך¹⁰ להוסיף מחל על הקודש: ואמרינן בפסחים¹¹ שצריך לכבדו וללוותו דוגמא שמלווין את המלך ובמסכת¹² סופרים¹³ אמרינן אין מברכין על הלבנה אלא במוציאי שבת כשהוא מבושם¹⁴ וכשהוא לכוש בגדים נאים וכו'. שמעינן מינה שאין משימש מעלי בני שבת עד מוצאי שבת: ואסור¹⁵ לעשות חפציו עד שיבדיל על הכוס. ואם אין לו מוזנן הכוס יאמר ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם המבדיל בין קדש לחול, דהו או אם הכדיל בתפלה דיו בכך, ויעשה מלאכתו. וכן כשמדליק השמש¹⁷ במוציאי שבת בבית הכנסת יאמר קודם המבדיל, או יבדיל בתפלה, כדפרישית. ומכל מקום¹⁸ לסוף יברך על הכוס. ואומר¹⁹ הברלה בחונן הרעת. ואמרינן נמי¹⁹ העשירו קבעה על הכוס: תניא²⁰, ומייתי לה בפרק ארבע מיתות²¹, תנו רבנן מנחש זה האומר סיון נפלה מסיו וכו' עד תתחיל בני שחרית הוא ראש חודש הוא מוצאי שבת הוא, והמקפידים שלא יוציאו איש מבתיהם ומלהקיף במוציאי שבת עון הוא בידם²². ומיין נהגין אנן²³ לומר ויהי נועם²⁴, שהוא²⁵ ברכה שברך משה את ישראל²⁶, כדכתיב²⁷ ויברך אותם משה, ואמר יהי רצון שתשרה ברכה במעשה ידיכם, והיינו ומעשה ידיו

(1) שבת ק"ח ב'. (2) לעיל ע' 245 שורה 11 ולהלן, ע"ש. (3) ג"כ סעי'א, ולעיל במקום הנ"ל. (4) שבת ק"ט ב'. (5) כ"א וגמרא. (6) וכן לעיל ע' 249 שורה 16, ע"ש בתגומי. (7) ג"כ ד"ס אות ח'. וע' לעיל ע' 249 שורה 18. (8) וכן לעיל ע' 249, גמרא: נשבוך. (9) לעיל שם וגמרא: שבקת. (10) ר"ה ס' א', יוסא פ"א ב', וע' ברכה ג"כ א' ומסחים ק"ה ב'. וע' ס"ק ד' רע"א ותוס' שם ר"ה סת. (11) וראו כונתו למסחים ק"ה ע' ממדרש. (12) מכאן עד סוף הסי' תועתק באסופות כ"י צ"ב א'. (13) פ"כ ד"א. ולפניו וכד' סיללעך ולמני הראשונים ג"י אחרת. ע' מחז"ו ע' 182 ס' ר"ב וע' 795 ומנהגו מ"ו א' וא"ו ח"ב ס' תנין ושבה"ל ס' קס"ו ומאריך ס' תבין. (14) כ"א ואסופות ומחז"ו בשני המקומות: בפוסם. (15) שבת ק"ג סעי'ב. (16) ע' לעיל סעי' ש"ס. (17) ע' א"ו ח"ב ס' ג' וע' לקט יושר ח"א ע' 56. (18) ברכות ל"ג א', שבת ק"ב ב'. (19) ברכות שם. (20) תוספתא שבת פ"ח. (21) סנהד" ס"ה סעי'ב. ע' אריכות בתשו' ר"י בן הר"ש ס' צ"א. (22) וכן הפהירו ממנו עד היום הזה. וכן נהגו שלא להשאיל שום דבר מבית שיש בו יולדת. וע' תוספתא שבת דפ"ו. (23) אסופות: נהגו העם. (14) המנהג נזכר ראשונה בשאלתוה בראשית ס' א' ומשם בסדרע"ג ל"א סעי'א. (25) מעם זה במחז"ו ע' 114 ס' קמ"ה. וע"ש עוד ס' קמ"ה ושבה"ל ס' קכ"ט ומאריך רס"י רצ"ח. ויוצא מעם זה גם מדין שלא לומר ויהי נועם אם הל' י"ח בתוך השבוע, ע' לקטן סוף הסי'. (26) ספרא שמיני המ"ו ספרי פנחס ס' קמ"ג, תוספתא מנחות פ"ו ה"ה, שו"ח ס' סמוך צ"א. (27) שמות ל"ט מ"ג.

בנתה וכו'. ואף¹ על נב שאסור להתרפאות בדברי תורה, להגן שאני. והוא נקרא בפרק שני דשבועות¹ שיר של פנעים², וכשחל³ יום טוב בתוך ששת ימי המעשה אין אומרים ויהי נועם, שאין כאן מעשה ידינו (וגו')⁴ ששת ימי המעשה⁵, ונהגו לומר מסוקי ברכות ויחן לך⁶. וכשחל יום טוב במוציאי שבת אין רגילין לאומרם, מסני שאסור בעשיית צרכיו, והמקראות הללו באות⁷ כדי שתשרה ברכה במעשה ידינו: 5 סליק. אב"י העזרי.

וענין קדוש והבדלה וענין הנר כתבתי בפרק מקום שנהנו⁸ ובערכי פסחים⁹:

הלכות עירובין.

שעמ. דין עניני מבואות אבאר כאשר הראוני מן השמים וכאשר הכנינו מן התלמוד ומסתרון רבינו שלמה זצ"ל. (ואנן)¹⁰ והוא קיצר דבריו, ואני אוסיף, כדי שירוץ הקורא בו:

[פרק] ¹¹ כיצד מעברין. עיר¹² של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה. פירוש 10 שבתחלה לא היו נכנסין לה חמדי ששים רבוא בני אדם, שלא נקבעו שם שוקים גדולים. (ולא חשיבו רשות הרבים אלא דומין לדגלי מרבר שהיו ששים רבוא¹³, ושם היה מתנה לוויה, שהענלות היו מחזיקין ברוחב י"ו אמות, בפרק הזורק¹⁴, והוא (רשות) שיעור דרשות הרבים, דמלאכת שבת ממשכן גמרינן¹⁵. והיה מפולש משני צדדים¹⁶. ובמדבר היו אוהלים ואינו מסובב¹⁷ בחומה, והוא הדין עיירות שאין 15 להן חומה שראשי רשות הרבים שלהן מפולשין היו רשות הרבים. ואם טוקסין חומה ורשות הרבים שלהם מכון ומפולש משער לשער¹⁸ ברוחב י"ו אמות היו רשות הרבים, כדאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן¹⁹ ירושלים אילמלא דלתותיה נעולות כלילה חייבין עליה משום רשות הרבים, פירש רבינו שלמה שמכון ומפולש רשות הרבים שלה משער לשער ברוחב י"ו אמות וששים [ריבוא מצויין]²⁰ בה. ותנו רבנן פרק ראשון דשבת²¹ ארבע רשויות לשבת (וכו') סריטא ופולטיא גדולה ומבואות המפולשין. סריטא היינו דרך בני אדם שמהלכין בה²² מעיר לעיר, ובלשון אישכנז הירשמרסא²³,

(1) שבועות פ"ו ב'. (2) וכן מנהיג ל"ג סעי'ב. וע' לעיל ע' 4 ובהגותי שם אות 8. וע' פירוש סס"י ד'. (3) סדרע"ג ל"א סעי'א בשם רב שר שלום. שבה"ל ס' קכ"ט בשם רב גסרונאי. וע"ש בשם רב שרירא שחולק ע"ו. ומבואר בדבריו בה"ג ד"ב ע' 190. וע' מעשה תגומים ע' 89 רס"י ג"א והערתי במגמטשריפס ח' ג"ו ע' 751. (4) וליתא באסופות. (5) בנתה למ"ש בסדרע"ג ל"א רע"ב, ע"ש. וע' מחז"ו ע' 115 ושבה"ל ג"א א'. (6) ע' מנהיג ל"ה א' ס' ע"ה ושבה"ל הנ"ל והפסוקים במחז"ו ע' 180 ס' ר"א. (7) כ"י: והמקרא באומר, אסופות: והמקראות הללו באות. (8) ס' תק"א, תק"ה. (9) ס' תקכ"ה. (10) וליתא בכ"א. (11) כ"י: ת"ר. (12) משנה עירובין ג"ט א'. (13) ע' בהגותי לעיל ע' 276 אות 18 וע' 807 אות 18 ורש"י עירובין כ"ו א' ד"ה ערסיתא ותוס' שם ד"ה מערב ומבין ורשב"א כאן. (14) שבת צ"ט א'. (15) ע' שבת מ"ט ב'. (16) רשות הרבים שבין העגלות. (17) המדבר. כ"א: ואינן מסובכין. (18) ע' לעיל ע' 807 ובהגותי שם אות 12. (19) עירובין ו' רע"ב. (20) כ"י: אמות מכון. (21) ו' א', ע"ש ברש"י. (22) דרך שמהלכין בה בני אדם. (23) Heerstrasse.

31

סי שצ"א

במקום מצוה, אבל הבאה, דאיסור דאורייתא, לא. והיינו טעמא דנקיט אומר לנו ולא נקיט אומר לישראל, משום דלידך הוין לתחום כשבת לא שרי לישראל אפילו במקום מצוה, ומיהו משום אמירה נגידא לא היה אסור אפילו לישראל, ואפילו לומר להביא כדאמרין לעיל מיניה¹ מותר לאדם לומר לחבירו לכרך פלוני אני הולך² למחר שאם יש שם³ בורגנין הולך וכן[ו] שאם⁴ יש שם מחיצה⁵ מביא, אבל ההילוך אסור לישראל, וכן ההבאה⁷. ורשאי⁸ אני באמירה דנקיט⁹, משום הבאה דסיפא, דאסור הבאה ושרי אמירה, הילכך לא נקיט כל שאני רשאי בהלכות¹⁰ וכי. ואי¹¹ הוי מידד מספא כדלעיל הא אחר לא ואמאי וכי הוי משני ליה למיגו ליה גלימא ואמאי כדלעיל, דלעיל גמי קתני הבאה ושני ליה הכי, ודוקא לדבר מצוה הותר¹² הילוך מהכא, מטעם [שאם יש]¹⁵ שם מחיצה מביא¹⁶, אבתי נידון כאילו אמר לו מערב שבת לך למחר בשבת¹⁷, דהאמירה בהיתר, ואפילו הכי אסור¹⁴ [דאמירה לנו קמא דשבת¹⁸ אם לא קציץ וכי עד ובית הלל אומרים כדיו²⁰ שניעו וכי : ואומר אני דנכי הווא ינוקא דאשחטוף המימיה אפילו דרך רשות הרבים היה מותר לומר²¹ להביא, מטעם שאם יש שם מחיצה <מביא>, דבאמירה נגידא לא היה איסור²², אך שלא היה מביא²³, אלא התם הוצרכו לגוף העשייה, דהיינו הבאה, וזה הותר על ידי גוי במבוי דוקא. ואמירה דהתם היינו אמירה לגוי וגם שיעשה על סיו, וכעי לרמיי ליה להזאה, ומשני ולא שני לך בין שבות >דלית ביה מעשה²⁴, דשרי אמירה ועשייה דגוי, לאמירה כשבות דאית ביה מעשה, שא אפשר לישראל לעשותו, דאסור אמירה עם העשייה, כגון להחם המין. ואי שבות דאית ביה מעשה שאפשר לתקן על ידי מחיצה, אפילו הכי שני מזה²⁵, דאמירה

(1) שבת ק"ן ב'. (2) והוכיחו תנאים שם ד"ה לכרך פלוני שיהיה שוכל לומר לחבירו לך לי לכרך פלוני. (3) ד"ם ור"ף דלעיל סי' שצ"א. (4) כ"י: וכן. (5) כ"י: וגמרא, כ"י: אם (6) ע' לעיל עמ' 444 אות 20. (7) ע"י גוי. (8) ע' ד"ם שבת ק"ן א'. משנה שם ובדרייתא וגמרא קניא א' : וכאי, וכן ראבייה לעיל סי' ש"ס. (9) אבא שאול בכריתא קניא א'. ולפירוש רבינו לעיל ע' 445 שורה 19 היה לו לומר כל שאני רשאי בחילוכי, להשמיענו שהילוך הגוי מותר, ומדנקט אמירה משמע שהילוך אסור. (10) שאם היה אומר כן הייתי אומר שבמקום שהמעשה אסור אף האמירה אסורה, לכך תפש בלשוננו רשאי באמירה להשמיענו שאף שהבאה אסורה האמירה מותרת. אבל באמת גם הילוך מותר. (11) לפירוש רבינו שהבאה אסורה קשה למה הקשה בגמרא ק"ן ב' על דברי שמואל רק מרישא דכריתא קניא א', והיה לה להקשות גם מסיפא : ואומרים לו וכי הבא במקום פלוני, ודוקא גבי מת מותרת אמירה אף שהבאה אסורה, אבל גבי אחר כיון שהבאה אסורה אף אמירה אסורה, ואמאי הא אם יש שם מחיצות מביא, ומפרש רבינו שעל קושיא זו היתה הגמרא מורצת : הבא במאי עסקינן למיגו ליה גלימא, כמו שמתרצת על הקושיא מרישא, אף שגם שם כתוב "להביא". ולכן לא הקשה מסיפא, מפני שכבר בא התירוץ על הקושיא מרישא. (12) כ"י: א. (13) אם תרחיק ותסור, ע' רש"י ב"ק צ"ב רע"ב ד"ה אובכא, כ"י: כרמלית. (14) כ"י: א. אסורה. (15) כ"י: שיש. (16) שישמא דלישא דלעיל נקט, וכאן שבהילוך מוכר היה לו לומר : שאם יש שם בורגנין הולך. (17) כ"י : בשלום, כ"י: בשלתי. (18) ההילוך, וע' לעיל עמ' 444, וע' תש"י מהר"ם ד"ם סי' ר"ב ותקני"ם, ומ"ש שם בשם אביה לא ידעתי מקומו. (19) י"ט א'. (20) גמרא : ער. (21) אמירה בלבר. (22) ע' לעיל שורה 8. (23) שהבאה אסורה, לעיל שורה 6. (24) כ"י: א. (25) משבות דלית ביה מעשה.

סי שצ"א

הותר, ולא נוף ההבאה, ואפילו לדבר מצוה. ולדבר הרשות אמירה נגידא נמי אסור, כדרייק בפרק שואל¹ הא אחר לא, היינו כגון לחלוש מן המחובר, ואפילו [78 a] הך אמירה נמי שריין במקום מצוה, כדיו² למיגו ליה אסא. קצרו של דבר³ דלית ביה מעשה שרי אמירה ועשייה בניו במקום מצוה, דאית ביה מעשה דתלישה אסור, בדבר הרשות אפילו אמירה, ובמקום מצוה שרי, ודאית ביה מעשה כהבאה, דבר שאפשר לתקן, אפילו לדבר הרשות אמירה שרי, ולא הבאה. והיינו טעמא דלא הותר הבאת איזמל על ידי גוי⁴, וכן בפרק חרש שנשא⁵ היכא דאירכסו מפתחות⁶ דבית המדרש ברשות הרבים לא התירו הבאה על ידי גוי ברשות הרבים, דהיינו איסור דאורייתא. והילכך עובדא דשאלתא דשאלנא קדמיכון⁷ אי אמרינן שיש בעיירות שלנו [רשות הרבים]⁸ אינו מותר להוליכו דרך אותו מקום, וכן שמעתי⁹ מסוף כהותי מציק מים על ידך¹⁰, אבל מכל מקום נראה לי רמזה, דסבירא לן כפירוש רבינו שלמה כריש עירובין¹¹ בפלוגתא דחנניה דלא הוי רשות הרבים אלא אם כן רחב י"ו משער לשער¹² ומפולש משער לשער, וכן לא תמצא בכל זה המלכות¹³, גם צריך שיהיה בלא מעלות ומורדות¹⁴, כדגלי מדבר, וכן נראה לאבא מרי¹⁵, והכי מסתבר, שאם היה¹⁶ רוחב י"ו וכסופו קצר מ"ז מראורייתא נידון¹⁵ בסתום¹⁷, והרי הוא כחצר¹⁸, וליכא למימר אם כן ניבעי מפולש מסוף העולם ועד סופו¹⁹, דאפילו²⁰ דגלי מדבר הפולש היה רק בטחנה דידה בעגלות²¹, [והוה]²² כמו עיר אחרת, ונרטינן בפרק עושין פסין²³ אמר רבי יוחנן²⁴ ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רשות הרבים וכי עד אי הכי כולי עלמא נמי לא ליחייב דהא מקף ליה²⁵ אוקיינוס דילמא מעלות ומורדות²⁶ שנארץ ישראל קאמרה, פירוש שבאותו רשות הרבים שיש לפנינו מעלות ומורדות אפילו במקום השהו לא חשיב רשות הרבים²⁷ לעיר אחת²⁸, [ולא] פריך אי הכי כולי עלמא נמי אי אפשר שלא יהיו מעלות ומורדות במקום אחד כנגד זה רשות הרבים²⁹, אבל מעיקרא דהוה קאמר דאכל ארץ ישראל אין חייבין הוה פריך מאי שנא מכל העולם, ואף על פי שיש לומר ולדחות דאמקום מעלות ומורדות פטור, אבל מה שהוא אצלו חייב³⁰, לא 25 מסתברא הכי, דכסתום דמי (1) מחמת גיפופי, ותו דלא דמי לדגלי מדבר, ונרטינן

(1) שבת ק"ן ב'. (2) יותר טוב : כגון, או : כדאמרין. (3) ברכות ג"ם ב'. (4) ע' לעיל ס"ע 351. (5) יבמות ק"ג ס"ב. (6) ע' לעיל ע' 488 אות 20. (7) שבת ל' רע"ב כג"י פ"ה. (8) כ"י : ישראל, כ"י: רש"י. (9) לזה רמז ר' יואל לעיל ע' 440 שורה 23. (10) מ"ב ג' י"א, וע' ברכות ו' ס"ב. (11) ו' ס"א, וע' לעיל רס"י שע"ט. (12) על פני כל האורך יהי הרוחב מ"ז אמה, ע' לקמן שורה 15. ברש"י ליתא. (13) ע' לעיל עמ' 448 שורה 5. (14) ע' לקמן שורה 20 ולהלן. (15) ע' לעיל עמ' 448 ובהגהותי שם אות 8. (16) המבוי. (17) ולא כרשב"א עירובין ו' ב' והובא במ"מ פ"ד מה' שבת ה"א, וע' תוס' עירובין שם ד"ה וכי תיטא. (18) כ"י: א. (19) שהרי אי אפשר שלא יהיה בכל העולם כנגד זה המבוי מבוי רחב פחות מ"ז אמה, וכענין זה לקמן שורה 22 ולהלן. (20) זה אינו דאפילו וכי. (21) ע' שבת צ"ז רע"ב וצ"ח א' וצ"ט א'. (22) המבוי בעולם הרחב פחות מ"ז אמה והוא כנגד זה המבוי כ"י: מדור. (23) כ"ב ס"א ורע"ב. (24) ע' גמרא, ורבינו קיצר בשמות. (25) ג' ד"ם, ע"ש. (26) ד"ם שם סוף אות ד', (27) ולא מצאתי דוגמא לפירוש זה. (28) כיון שכל המקומות בעיר אחת. (29) הרי שאין לנו לשער אלא באשר הוא ולא לחוש למקומות אחרים. (30) כפירוש רש"י ותנאי וכל המפרשים.

אין הוכחה¹, ופשוט². ונרסין בירושלמי³ <רבי אבהו> משמ[ניה]⁴ דרבי יוחנן הזקן⁵ אומר אין כאן נדר אין כאן שבועה והבעל אומר מותר לך מבוטל לך⁶, וזקן היינו חכם, והיינו דרבי יוחנן⁷ דאמר⁸ חכם שאמר בלשון וכו'⁹, אלמא שאין קסידא בלשון: וחו מספקא לי אדם שגשבע בנמילת חסין שלא להתפלל עם חבירו ופעמים [שחבירו]¹⁰ מתפלל והוא שליח ציבור, וכשיצא זה אין שם עשרה, [פי הוה]¹¹ נשבע לכפל את המצוה ולא חיילא¹²: ויודיעני מורי אם יש הפרה לנשבע בנמילת חסין, כי רב האי פסק¹³ שאין לו הפרה: ויודיעני מורי הא שאמר אבהו דשמאל אשת ישראל שנאנסה אמירה לבעלה וכו', בספק נערה¹⁴, ואם כן היכי הוה אסתר עומדת מחיקו של אחשוורוש ויושבת <בחיקו של מרדכי>¹⁵, והיא לא היתה מן הצוחות מתחילה ועד סוף¹⁶: ואדוני מורי ורבי יצוה עלי כהדין [משן]¹⁷ על עבדו. ושלום¹⁸ לתורתו וישיבתו כנפש אבי העזרי:

שצ"ג. ראיתי¹⁹ בכתב אדוני הרב²⁰ שמתר לצאת מן הספינה וללכת בכל העיר, שנידון כארבע אמות, מידי דהוי אדיר וסחר²¹. נראה לענך שאינו דומה. שלא אמרין העיר נידונה כארבע אמות אלא בשוכת בה, כדתנן²² בשוכת במערה, ותנן²³ אנשי העיר הגדולה וכו', אבל בהוציא והוה חוץ לחומה לא הוי כארבע אמות אלא דיר וסחר, דהוי רשות היחיד [ומתר למלטל בכולה אף בלא עירוב²⁴]. והא דתניא²⁵ דבעינן מקום מסויים כהל ונקע²⁶ מארבע אמות עד בית סאתים, אינו מרבי אלא לחושבם סוים שכיתתו להיות [באותו מקום, כדאמרינן]²⁷ לענין אילן²⁸

(1) שהבעל צריך שיאמר לשון הפרה דוקא. עי' תשו' המיוחסות סי' רס"ב והנבואה בכ"י ויר' רמ"י רכ"ח. ועי' רין נדרים ע"ה רע"א ורא"ש שם ע"ז סע"ב. (2) מפני שע"כ גם לשונות אחרים מינו גי'ו. והראיה שהרי לשון במל לך מועיל, נדרים ע"ז סע"ב וירושלמי חמובא לקמן. (3) נדרים פי' ח"י, נזיר פי' ח"א. (4) כ"י: בירושלמי משמע, והוספתי והנחתו עפ"י הירוש'. ועם: בשם ר'. (5) בירוש' הסדר: הבעל אומר, הזקן אומר. (6) ירוש': לך במיל לך. (7) וזה המאמר הוא לרי' יוחנן. (8) בבבלי נדרים ע"ז סע"ב. (9) ואם כן דברי רי' יוחנן מתירים עצמם, אלא ודאי שרי' יוחנן בבבלי לא הקפיד על הלשון אלא על תוכן הלשון. (10) כ"י: שאומר. (11) כ"י: מיהו. (12) נדרים פי' א' וכו'. וספיקו של רבינו נראה שהתאם מצות דרבנן חן בכלל אין נשבעין לעבור על המצות. עי' לוח תשו' הרשב"א סי' תרי"ד ותשו' הרא"ש כלל י"א סי' ג', וב"י ויר' סי' רל"ט. ועי' תשו' ד' ליק סי' ל"ה ושע"ת סי' קי"מ. (13) בתשו' ד' ליק סי' ל"ה, והנבואה בשלימותה בתשו' מהר"ם ד"ק סי' י"ח ור"ם סי' קכ"א. ועי' תשו' ד' מתנגיזה ע"ז 163 סי' תקע"ג. (14) כתובות ג"א ב', ומפרש שם בנמרא: היכי דמי אונס כגון שיש עדים שצוחה מתחלה ועד סוף. (15) מגילה י"ג ב'. (16) עי' תוס' כתובות ג"א ב' ד"ה אסורה ומקושיא זו נראה שלא היה לפני רבינו והתוס' במגילה "משמיה דרבי", והיא ג"י ד"ס ולפי ג"י הדפוס אין כאן קושיא, שרב חולק באמת על אבהו דשמאל בכתובות. (17) ואדוני ימלא לי בקשת זו, כל'י ושוב לי על שאלתי. "מסר" במובן בקשה בתרגום וחז"ל, עי' ערך מס ב', כ"י: נוטה, והנהיגו מסכרה. (18) תשובת ד"א' לרי' יואל וכו' ראב"ה. כן יוצא מתמשך הדברים, עי' בהגהותיו. (19) תשובת רי' יואל לרי' אפרים, לעיל סי' שצ"ג ששלח רי' יואל העתק סמנה לרא"ם בצירוף עם תשובתו לעיל סי' שצ"ג. ע"ש ע"ז 444 שורה 4. (20) עי' לעיל ע"ז 417. (21) עירובין ס"א סע"א: בנותן עירובו במערת, ועי' שם רע"ב בבריותא: שבת וכו' במערה. (22) עירובין ס"א סע"א: אנשי עיר גדולה, ועי' ד"ס עירובין סי' סע"ב. (23) עי' תשובת רי' אפרים לעיל ע"ז 418 שורה 19. (24) עירובין ג' ב', ראית רי' יואל לעיל ע"ז 417 שורה 20. כ"י: כ"י: בקע'. עי' לעיל ע"ז 417 אות 25. (25) כ"י: באילן אמר. (26) במשנה עירובין מ"ש ב'.

בפרק כיצד מעכרין¹ אם² היתה של רבים והרי היא של רבים ואין שם³ אלא אחד מערבים את כולה, אלמא שבעינן מפולש, ואינו מפולש באחור⁴ אחד הרי נתי מדאורייתא כסתום, וכיון שהעיריות שלנו דרבנן⁵ מותר [אמירה⁶ ועשייה דניו, כמו שכתבתי לעיל⁶]. וירושלים אילמלא וכו'⁷ פירש רבינו שלמה נמי דמפולש היתה משער לשער. וכן משמע מספק רבינו חם ששמעתי בשמו⁸ שפסק כרב עינינו כי ששון דאמר בפרק כמה אשה¹⁰ הכל ככבול, דבחד מותר וברשות הרבים אסור ופסק דאחא סמכו נשים האידנא לצאת בדברים שאסור לצאת ברשות הרבים בשבת דלית לן רשות הרבים דאורייתא, ומיהו מילמול אסור מדרבנן: ומה שכתב מורי אבי דלא שרי אמירה לגוי אפילו בדרבנן, ואפילו במקום מצוה¹¹, לא יכולתי להבין¹⁰ והכריחני וצוה עלי לכתוב דעת, ולא להכריע באתי: והתוה דרבי יהודה כן לקיש במת¹² מוכה כפירוש מורי אבי¹³ בההיא שייכבא דהוה <בדורוקר>¹⁴, ואף כי מורי הרב אבי¹⁵ רב¹⁶ עליו להתיר, ככתוב בנשתוונו¹⁷. ובה לא אאריך, מיהו לבי נקף דגבי ההיא שכבא נקט גדול כבוד הבריות, ולא יהיב טעמא מתוך שאדם כחול: שצ"ג. ויודיעני מורי¹⁸ אם נבי חרם אומר הקהל לי יעשה [כן]¹⁹ אף על פי שגורנו, אם הוי התרה. דאפילו [בן]דר²⁰, דשייך ביה התרה וחרפה, משמע¹⁵ הכי דשרי, דנרסין בפרק ארבעה נדרים²¹ ההוא דאתי לקמיה וכו' אמר ליה תתא כבעית, ולא אמר בלשון מותר²², מדלעיל נקט ושרא, [ולא נקט הכא הכי, ותי דנרסין]²³ לא יאמר אדם לאשתו בשבת מותר ליכי²⁴ נרדיך²⁵ כדרך שאומר²⁶ בחול אלא אומר²⁷ מלי ואיכילי וכו', ואי מדאורייתא [הוא] הלשון²⁸ היכי מגי מיסר [ב]כ²⁵ האי לישינא. ומיהו צריך שיהא הכונה לשם ביטול, כדמשמע בנמרא²⁹. ומיהו ח"ט הא דברים שכלב הוא³⁰, ושטא שתי לשונות משמע³¹. ואף על גב דנמרינן³² מזה הרבר³³ חכם מתיר ולא מיפר, היינו שד[כ] רק כאותו ענין שמשמע [ש]מתיר ועוקר הגדר מעיקר[ן]³⁴, ולא אינו עוקר מעיקר[ן], ומההיא דבעל מינו נתינ³⁵

(1) עירובין ג"ש סע"א. (2) ד"ס. (3) קעה. (4) שהם כרמליה. (5) כ"י: חמור. (6) ע"ז 447 שורה 11. (7) ירע"ב. (8) עי' לעיל ע"ז 307 ובהגהותי שם אות 10 ואת 14. (9) עי' לעיל שם אות 9. (10) שבת ס"ד ב'. (11) עי' לעיל ע"ז 436 שורה 16. (12) שבת ס"ג סע"ב. (13) לעיל ע"ז 440 שורה 7. (14) לפי ג"י רבינו, עי' לעיל ע"ז 429 ובהגהותי שם אות 19. (15) ד"א"ם. (16) חולק. (17) עי' עורא ד' ז' וז' י"א. (18) ד"א"ם. (19) כ"י: בו. (20) כ"י: בגרר. (21) נדרים כ' סע"ב. (22) כפירוש המיוחס לרש"י ורא"ש ורי"ן. (23) נדרים ע"ז סע"ב. (24) ג"י כ"י: ורי"ף נדרים פי' ורמב"ם פי' מה נדרים ה"ח וש"ס. גמרא: כושר ליכי בשל ליכוי. (25) ליתא בנמרא. (26) רי"ף, גמרא: שאומר לה. (27) גמרא: אומר לה. (28) תרגום בהפדה, כמ"ש הרשב"א בשם"ס בשם תוס'. כ"י: אין הלשון. (29) נדרים ע"ז סע"ב: איך יוחנן צריך שיבטל בבלו. (30) וקיימא לן דברים שבלב אינן דברים, קידושין ס"ם סע"ב. ונדרים ע"ז רע"א מפורש: הפר בלבו אינו מופר. והקשו כזה רוב הספרים. עי' רא"ש ורי"ן וש"ס נדרים שם ורישב"א ה' נדרים פ"ו. (31) דבריו סתומים והתמוס. ואולי כוננו: "בלבו" יש לו שתי משמעות, האי: בלבו משם הכי: שיוציא בשפתו אבל לא ישמע לאזניו, וכאן הכונה כפירוש חב"י. והוא תירוץ ד"א"ם, מוכח ברא"ש והעתק חסם ברישב"א. (32) נדרים ע"ז סע"ב וע"ה א' ע"ש הלשון. (33) כמ"ל ל' ב'. (34) עי' כתובות ע"ז רע"ב. כ"י: מעיקר. ועי' תוס' נזיר כ"א ב' רד"ה בעל. (35) נזיר כ"ב סע"א.

כ"ה"ל ל מנחת כפר 33

תיקון עירובין במנהטן

סימן א

ראי נגמ' וכה' אין ללמוד מדגלי מדבר שגם שם מנח' ליה שכו' מכוונות.

ועיין בהגרי"א ס"ק ע"ו שלא לייין לרש"י דף ו' אלא לרש"י דף נ"ע ד"ה וה"ן לה אלא פתח אחד ולא מפולשת היא. אלא ש'מפרש הגרי"א שח"ל שיהיו השערים מכוונים אלא שיהיו שני פתחים כדי שיהיה מפולשת אבל אף באינם מכוונים הוא רה"ר.

ומש"כ החוס' דף כ"ב דיושלים היתה מפולשת מדי' לדין וחייבין משום רה"ר לעומד באמצע הפילוש הוא רק לר' יהודה דב' מחילות דאורייתא אבל לרבנן אף בלא מכוונים השערים אפשר מחייבין, ולכן לע"ג דבר זה ולא רה"ר לכתוב במה שאין לי צורך דברים.

ידידו
משה פיינשטיין.

סימן ב

תשובת הרב מ. כשר על תמונת הגר"מ פיינשטיין שליט"א, על הרמב"ן בענין שעריה מכוונים, ובענין העירוב בירושלים.

→ הגאון הרי"מ פיינשטיין שליט"א מהסס בסיכוד שאין דין רשות הרבים דאורייתא בזמן שאין השערים מכוונים ומפולשין זה כנגד זה, וכוחו: אף שמפורש בן ברמב"ן במלחמות וברא"ש ובמג"א ועמס משום שולפין בן מדגלי מדבר, אבל הוא חמה על עיקר דבריהם: מניין להם שכן ה"י בדגלי מדבר, ומדברי רש"י אין ראוי סבור כן, שיש לוומר שבעינין רק מפולש אבל גם בעקמומית נקרה מפולש. ושאר על זה בצריך עיון. ולכן, לדעתו, אי אפשר להשתמש בסיכוד זה שיש לפינוי רק רה"ר דרבנן ולא דאורייתא, משום שאין שעריהן מכוונים.

→ ונראה לי לבאר יסוד זה של רבותיו הראשונים כדלקמן: בענין שעריה מכוונים

→ כדברי הרמב"ן במלחמות, שביא, מצוה גם בח"י הרמב"ן בעירובין נט. וז"ל: "פרש"י כ"י שאין רה"ר גמורה אלא בעיר שיש בה ששים רבוא, ולא ידענו מנין לו לרש"י בן אלא הזכר בתלמוד בשום מקום, אבל בהלכות גדולות נמלא בן כ"י. סוף דבר אין לנו אלא מה שמוזכר בתלמוד רה"ר שש עשרה אמה דגמרינן ממשכן, כדאיתא פי הזרק, ושאינו מקורה כדאמרינן פ"ק דשבת, אבל דוירין לא ילפינן, הלכך כל מצוי שמפולש בשני ראשין ומכוון עד חוץ למדינה ורחב שש עשרה אמה היא רה"ר גמורה בכל עירות וכל כפרים שבעולם."

מכתבו הראשון של הגר"מ פיינשטיין שליט"א להר"צ אייזנשטאט [משו"ת איגרות משה או"ח סי' קמ] ברין שרה"ר הוי רק בשעריה מפולשין ומכוונין זה כנגד זה.

ב"ה.
ח' שלח תשי"ב.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם בתורה ובגדולה מהר"ר צבי הירש אייזנשטאט שליט"א.
הנה צמה שהעיר כתר"י ע"ז שלא דברתי כלום בדבר שאין השערים מכוונים אף שציקר יסודו של כתר"י להחיר היה בשביל זה, הנה לא נעלם ממני זה אבל למה שבאיתי שצריך לזהות אינו דוקא כשהוא בדיני רה"ר אלא אף שלענין הדיונים הוא כרמלית אם אף בקעי ציה רבים כברה"ר גמור והוא רחב ע"ז אמה לריך דלתות ויש גם להחמיר שיהיו נעלות כדוכחתי וברחתי בצורך ולכן אף זה שאין השערים מכוונים אינו כלום שעל"פ כרמלית ודאי הוי וכיון שבקעי רבים יש להצריך דלתות.

אבל מה שלא הזכרתי זה כלל אף לפלפול ולברורה הוא מטעם שבעניויתי אינו נכון בעיקר דין זה שמנלן שצריך שיהיו השערים מכוונים זה כנגד זה דמש"כ הרא"ש שיהא פלוש דומה לדגלי מדבר, תמוה דמנלן שבדגלי מדבר היו מכוונים. ומלשון רש"י באמת אין ראיה שלא כתב שהשערים מכוונים אלא כתב רה"ר שלם מכוון משער לשער וא"כ אפשר שהולך אף באופן עקלתון ואין השערים מכוונים נמי הוא רה"ר ובה למעט אם מפסיק באמצע מצוהות שאין רחבים ע"ז אמה או שמפסיק מקום שאין בו דריסת שמים רבוא או שמפסיק מקום מקורה שזה יש למילף מדגלי מדבר שכל הרחובות היו רחבין בשוה ע"ז אמה ולא היו מקורות ודריסתן שוה. וכן יש לפרש בלשון הרא"ש שכתב רק שיהא רה"ר שלה מפולש משער לשער, היונו שמשער זה לשער זה היה רה"ר בלא הפסק דבר המצטל מדיני רה"ר. וכן יש לפרש לשון הגהות מדרכי שכתב רחובות שלה מפולשות משער לשער, שאין הכוונה על השערים שיהיו מכוונים. אף במג"א סי' שמי"ב סק"ח כתב על לשון השו"ע מפולשים משער לשער פי שהשערים מכוונים זה כנגד זה ויש לחותו דרך המכוון משער לשער כל דין רה"ר, עיי"ש. וזה תמוה מ"ל שיהיו השערים מכוונים. איברא דכן איתא ברמב"ן במלחמות דף כ"ב שכתב חייבין עליה משום רה"ר לפי ששעריה מכוונים זה כנגד זה אבל תמוה גם על הרמב"ן, מ"ל דבר חדש כזה לוומר בלא

1 תשובה זו גרספה ב, גועם" ח"א (תשי"ח) עמ' רלג-רמד.

הרי, שדן זה שלרכים מצוי מפולש בשני ראשון ומכוון
מזכר להדיח בתלמוד לא כמותו דין שלרכים ששים
רצוא, שמקורו רק בהלכות גדולות. ועל כרחק משום שפירשו
כן להדיח לשון הכריתת "ומצואות המפולשין". וכ"כ הריב"ז א'
בעירובין סס.

← וג"ש הגר"מ פינשטיין שאין ראיה שרש"י סובר כן
לפינוי אחד מן הראשונים שמתפשט כן להדיח בשיטת
רש"י, והוא בספר ראב"י הלכות עירובין כ"י שעט: "ולא
השיבו רה"ר; אלא דומין לדגלי מדבר שהיו ששים רצוא, ושם
היה מחנה לוי, שהעגלות היו מחזיקין ברוחב ע"ז חמות,
בפרק הזורק, והוא שיעור דרשות הרבים, דמלאכת שבת
ממשכן גמרין, והיה מפולש משני לדידים, ובמדבר היו אוהל
ואינו מסובב בחומה, והוא הדין עיירות שאין להן חומה,
שראשי רשות הרבים שלהן מפולשין, הוי רשות הרבים, ואם
מוקפים חומה ורשות הרבים שלהן מכוון ומפולש משער לשער
ברוחב ע"ז חמות הוי רשות הרבים, כדאמר רבה בר בר חנה
אמר ר' יוחנן, ירושלים חילמלא דלתוחיה ועלות בליה חייבין
עליה משום רשות הרבים, פירש רבינו שלמה שמכוון ומפולש
רשות הרבים שלה משער לשער ברוחב ע"ז חמות ושישים
[ריבוא מלוין] בה, ותנו רבנן פרק ראשון דשבת, ארבע
רשויות לשבת [וכו'] סרעוה ופלטוה גדולה ומצואות
המפולשין כו'. ומצואות המפולשין היינו, שמפולשות משער
לשער ורוחב ע"ז חמות, כל אלו הם רה"ר דאורייתא, כדתניא
התם, הרי אלו רשות הרבים גמורות". הרי שדעת הראב"י
בשיטת רש"י דבעין מכוון ומפולש משער לשער, והוא כפי
בגמ' "ומצואות המפולשין". וכן כתב הראב"י כ"י שא' דף
443: "לפי הסדרה של רבינו שלמה, שפירש ה' דירושלים
חילמלא דלתוחיה ועלות חייב עליה משום רה"ר משום
דשכיחו בה ששים רצוא ומכוונים פתחיה משער לשער כו'.
משמע דעיירות שלו שהם מוקפים חומה ואין מכוונים
שעריהם משער לשער שהם כרמוליה". הרי שהראב"י הבין
כן בלשון רש"י.

← אמנם בעיקר הדבר שהעיר: מנלן להראשונים שכן פי'
"ומצואות המפולשין" שבגמ', יפה שאל. ויש להוסיף
על זה מהא דמצואות בשבת קיז, א': הויכ דמי מפולש והיכי
דמי שאינו מפולש וכו' ובמסקנא שם: אמר רב אשי ג'
מחיצות בלא לחי זהו מצוי המפולש. ובבבא בתרא יב, א':
מצואות המפולשין לרה"ר ובקשו בני מצואות להעמיד להם

לפתח וכו', והרמב"ן שם מפרש שמצואות המפולשין מיידי
דפתוחין רק מלך אחד כו' "ומלניו מצוי גדור מג' רוחות
מפולש בפרק כל כתבי קיז, א' זה כתב הראב"ד וכן הדברים
נראים, אבל ראיתי דעת כל רבני ספרד דמפולשין משני לדידין
קאמר". הרי שיש קוראים מפולש אפי' לסתום מג' לדידין,
על אחת כמה וכמה שמצואות המפולשין נקראין אפילו אם
אין השערים מכוונים זה כנגד זה.³

ולפ"ז עלינו לזכר מהו היסוד שהראשונים פירשו כהן, בגמ'
שבת, "מצואות המפולשין" — שיהיו שערים מכוונים;
משום שכן ה"י בדגלי מדבר, מנלן שיהי' כן במדבר?

→ וג"ל שיש ללמוד בראור הדברים מלשון הראב"י שם דף
447 ש"י: "דכצירא לן כפי רבינו שלמה בריש עירובין
כו' דלא הוי רה"ר אלא ח"כ רחב י"ו ומפולש משער
לשער, וכן לא המלא בכל זה המלכות, גם לריך שיהיה
בלא מעלות ומורדות כדגלי מדבר כו' וליכא למימר אם כן
יביעי מפולש מסוף העולם ועד סופו דאפילו דגלי מדבר
הפולש היה רק במחנה דידכו בעגלות", וכונתו למה שאמרו
בגמ' שבת לו, ב': משם היכן הוה יחיז במחנה לוי ומחנה
לוי רה"ר הוא. ושם לע, א' ילפינן דרך רה"ר ממשכן,
והעגלות עם הקרשים החזיקו ע"ז חמה, ח"כ הדרך שבה
עברו העגלות היה לה דין רה"ר. ומצואות בעירובין כב, ב':
מעלות ומורדות שבארץ ישראל אין חייבין עליהן משום רה"ר,
לפי שאין כדגלי מדבר, ופירש"י: מעלות ומורדות, דלא ניחא
דריכא דידכו ולא הוי רשות הרבים. דגלי מדבר, ארץ חלקה
היתה שהענין משום חמה ע"כ.

והנה שיעור המחנה היה י"צ מילין, כמצואות בעירובין,
והדרך שנעשה ע"י הענין היה רחב ע"ז חמה כשיעור
העגלות, והיתה באמצע המחנה דהעגלות והארון היו באמצע
המחנה. ח"כ פשוט וצורה, שהדרך היתה ישרה ולא עקומה
ומלא ממילא ששעריה היו מכוונים זה כנגד זה.

ובירושלמי עירובין פ"ה, ה"ב: "כילד היו ישראל מהלכין
במדבר חד אמר כתיבה (מרח דרום מערב
לפון) וחנה אמר כקורה (זה אחר זה) ו"ו והענינים היו
הולכים לפניהם כמצאח במחילתא ריש בשלח: "אחד שהיה
מהלך לפניהם כל הגמוך מנציהו וכל הגבור משפילו כו'
והיה מכה נחשים ועקרבים, מכבד ומרביץ לפניהם".
ובברייתא דמלאכת המשכן פי"ד מוסיף: ושורף קוליס
וסורים, ומזריכס בדך ישרה. הרי צורה,

אם ביכר, מותר. הרי שמפולש לאו דווקא שמכוון מראש לסוף וגם
מפולש בעקמיות בקרא מפולש. וע"י עירובין כב, א' ושהרות פ"ו,
מ"ו, ובסוכה לו, א', לענין אחרוג אמרו: ניקב נקב מפולש במשהו
ושאינו מפולש בכאיסר. ע"י בש"ע או"ח סי' תרמ"ח ובאהרונים
שחולקים בפירושו של מפולש, אבל לא הוכירו שמפולש צריך
שיהי' מכוון. עיין שם בבכורי יעקב סק"ג וביר"ד סי' מג, סעיף
ב, לענין טחול: "אם ניקב בראש העב נקב מפולש טריפה". והוא
הדין אם מפולש בעקמומית.
4 מובא ברש"י (במדבר י, כה). חגייתן ודאי כתיבה היתה
והארון והעגלות באמצע. ע"י סוטה לג. ב ובירושלמי שם.

2 ראה בב"י חו"מ סי' קכב.
3 ויש להביא סמוכין ש"מפולשין" אין משמעותה גם מכוונת
מלשון המשנה כלאים פ"ג מ"ג: רבי ישמעאל אומר עד שיהא
התלם מפולש מראש השדה ועד (ראשו) סופו. ובר"ש שם:
"מפולש, מלשון מבוי מפולש שפתוח משני רוחות ואין לו אלא
שתי מחיצות זו כנגד זו וכאן נמי שורה מפסקת באמצע השדה
מעבר לעבר". ושם פ"ה, מ"ג: אם ה"י מפולש מראש הכרם ועד
סופו. וראה תוספתא כלאים פ"ב, ה"א: שלשת תלמים מפולשין
כו' תחלתו כשיעור הזה אע"פ שאין סופו כשיעור הנה, וברמב"ם
כלאים פ"ד, ה"ו. והרי גבי כלאים לא מבורר שיצטרך שיהי' ראש
התלם מכוון ממש כנגד סוף התלם, אלא אפילו אם יהי' בעקמומית,

שמחנה ישראל ה' שנים עשר מיל על שנים עשר מיל. כמבואר שם פ"ג, ופשוט שהדרך שניעה הענן היחה דרך ישרה שבה עבר מתחלה הענן ואחרי כן כל המחנה, וכשחנו נמלא שהדרך היחה מפולשת באופן ישר משער לשער. שהרי הענן לא ה' לריך ללכת בעקמימותה ובכל מקום שחנו, בין כשהלכו כקורה, בין כתיבה, היחה הדרך מפולשת (ברוח שש עשרה אמה, כמ"ש שבת נט, ה) באופן ישר, שהארון והעגלות יהיו באמלע, כמו שכתב ציפה מראה שם, ועגלות עמדו צרי"ה באותה הדרך המפולשת משער לשער, וכן למ"ד שהלכו כתיבה גם הדרך של דרום ולפון ה' לה דין רה"ר. וכן יש להוכיח מלשון הסמ"ג מ"ע ה, מד"ס: "ועגלות של לויס ברוחב ע"ז אמה היו הולכין, כדאמרינן שבת נט הלכך אין חשיב רה"ר בפחות מרוחב שש עשרה אמה ומפולש משער לשער ובוקטין זו ששים ריבוא כמו בדגלי מדבר".

אנשים ממקומות שלא יהיו מחוקקים במחילות כמו צירושלים ויעלעלו גם שם, לפיכך לא עירבו כדי שיהיו אסורים גם צירושלים, וכ"ז שלא עירבו הרי גם חרר אסורה ככרמלית, וא"כ גם צמנהטן, שצאים אליה ממקומות הרבה שאי אפשר שם לתקן וגם סמוכים לה מקומות בחוק החמוש שלא יוכלו לתקן, ע"כ אין לתקן ולא לערב גם צמנהטן, כדי שיהיו אסורים גם צמנהטן ולא יוצאו לעלעל גם צמנהטן שא"כ לתקן. ע"כ ח"ד.

ומתחלה נזכר דעה הראשונים בטעם שלא עירבו צירושלים.

א) הרמב"ם צפ"י למשנה עירובין פ"ה, משנה ו' "עיר של יחיד ועשייה של רבים מערבין את כולה..." — כותב: "העיקר אללנו כי עיר של רבים כשיש לה שני שערים יכנסו בני אדם על האחת ויאלו על השנית, שאין עושין לכולה עירוב אחד, כדי שלא ישחמשו בני אדם צרופה הרבים דעלמא והס אויס יודעים כי העירוב הוא שהחור להס החשמיש צחוכה ולפיכך חובה להניח ממנה שויר בלא עירוב, כדי שלא ישחמש אותו השויר עם המדינה, להודיע כי העירוב הוא שהחור לנו ההשמיש צחוכה והודיענו כי כשהיתה העיר מקודם לכן של רבים אפילו היא היום של יחיד שהיא לריכה לשויר על כל פנים כמו שהיתה מקודם... ומחלוקת רבי יעודה ורבי שמעון צשיטור השויר שישאר בה בלי ערוב, וכיתה צארך יעודה עיר ושמה חדשה והיו בה חמשים דוירין והיא היחה עיר קטנה שבכל צרך יעודה. ופסק ההלכה אפילו צות אחד צחצר אחת הוי שויר".

ובפרק ז' מ"ט שם: "ונחשוב ירושלים כרמלית, לפי שהיא עיר של רבים והיו לה פתחים רבים ולה היחה מעורבה, על העיקרים שבארנו צפרק חמישי מזו המסכת (כוונתו למשנה ה"ל).

ובריטבי"א לעירובין נט, א: "והא דתנן כי עיר של רבים ונעשייה של יחיד לריכה שויר, כ"ש אס היא עדיין של רבים... וטעמא דאמור רבנן דעיר של רבים צני שויר ואין מערבין את כולה כתב רש"י ז"ל והרמב"ם ז"ל

למדנו שכן דעה כל הראשונים: רש"י, הרמב"ן, הריטב"א, הרא"ש, הראב"י, הסמ"ג והמג"א להלכה צשיטת מרן הצ"ח. מתאן צשיטת הראשונים ה"ל יעודה צפ"י הגמ" שבה. ולמדו שכן היחה לורה רה"ר צמדצר כמו שנצחאר לעיל, ולכן אס אין שערי רה"ר מפולשים ומכוונים זה כנגד זה אין עליה שם רה"ר דאורייתא. ואף שהצחתי צח"ש מדצרי הריטב"א כחצ"ד (למס' שבת) שיש מפרשים שלא הסכימו לשיטת רש"י, אבל צרור שלהלכה יש לסמוך על כל הראשונים ה"ל. וכמו שפסק המג"א צשיטת הצ"ח צש"ע. וראה להלן סי' ג' המשך צירור הלכה זו צארך שערי רה"ר מפולשים ומכוונים זה כנגד זה.

עירובין בירושלים

וטעם אחר יש לו להגרי"מ פינשטיין לדחות היחר עירובין צעיר נויארק מהא דמבואר בעירובין פ"י, מ"ט, צירושלים לא היחה מעורבת. ולמה לא עשו עירובין? ודוחק לומר שכן אז לא ה' עירוב צשל היחה אונס. ודעתו משום שצאו ישראל מכל הצרך להקריב קרבנות וחששו שמה יראו

באופן ישר, כי רק בשעת נסיעה יש לדחוק ולהקשות דלמא וכו'. ואפילו לשיטת החוס' שם ד"ה וממאי, שהר"ח אינו גורס וממאי דבשבת קאי, י"ל שזה רק על עצם מלאכת ההוצאה, מכיוון שיש פסוק מפורש שנקראת מלאכה, אין צריך לומר שקרא מיירי בשבת, אבל לענין צורת רה"ר י"ל שפיר שלמדין מצורת רה"ר בשבת ואז הרי היה תמיד בשעת חגי' שעריה מכוונים. ויש להעיר בדרך כלל אם היה להם דין רה"ר בשעת הילוך ובמק"א כתבתי על זה. ויש להביא ראיה לכך ממה שכתבתי בתו"ש שם מדברי רבותינו בעלי התוספות פ' תשא, שנשמכה שבת למלאכת המשכן ללמד שמלאכת המשכן אינו דוחה שבת, וכתבו: מכאן שכל מלאכות שהיו במשכן אסורות בשבת. א"כ עיקר יסוד איסור המלאכות שאסרו בשבת הרי למדים מרה"ר של שבת, ואז היה תמיד שעריה מכוונים, אפילו אם נודה שהי' פעם לפי שעה מציאות כזאת בחול שהדרך לא היחה ישרה, אין ללמוד מזה שיש דין רה"ר אפילו אין השערים מכוונים משום שזה ה' בחול ולא בשבת, ועוד שבוודאי ילפינן מצורת רה"ר שהיתה על פי רוב ולא ממה שחל בדרך מקרה.

5 ויש להעיר ממשנה טהרות פ"ו, מ"ח. ובתוספתא שם פ"ו, ה"ג: בסילקי ששני פתחיה מכוונין זה כנגד זה האמצעי שלה רשות היחיד לשבת. ובאליהו רבה: שאין פתחיה מכוונין זה כנגד זה לר"י הוי רה"י לשבת. ועיין במפרשים ובחור"ט שם.

6 והחס אחד העיר על הטעם שכתבתי שתמיד היה הדרך שלהם במדבר שנעשה על ידי הענן דרך ישרה באורך י"ב מילין, וממילא ששעריהן מכוונים זה נגד זה — הרי מצינו שהלכו במדבר לפעמים בדרך עקלתו ובחורה, א"כ אולי לא ה' לפעמים ברה"ר שלהם שעריה מכוונים. על זה יש להשיב, שמשכחת לה שפיר שאפילו היו צריכים לחזור וללכת בדרך עקלתו, אבל מכיון שזה היה בדרך נס ע"י הענן, כל גמון מגביהו" וכו', שפיר י"ל שתמיד היחה הדרך של אורך י"ב מילין באופן ישר. ואפילו אם נתעקש לומר: אולי ה' משכחת צצריכים היו להתעקס דווקא בחוך ה"ב מילין של המחנה, ובאותה שעה הרי היה פעם שרה"ר שלהם לא ה' מכיון השער נגד השער — על כך יש להשיב ממה שמבואר בשבת צו, א דלמדין דין רה"ר ממחנה לוי' ושואל מנלן דבשבת קאי כו' ולפ"ז י"ל דין רה"ר למדין איך שהיה בשבת ואז הרי חנו ובזמן החגי' י"ל שתמיד היחה המחנה באורך של י"ב מילין

מפולג דבעי זכ"פ, דמפולג ממש לא הוי, רק
זכ כנגד זכ, עכ"ל.

הטעם דצריך שיהא מכוונים

ו. והנה הטעם דאינו נקרא דרך מפולג אלא
כשהדרך ישר ומכוון, כתב הב"פ (דף
מ"ב ע"ג) וז"ל: וע"כ לא צעיקן שיבא מפולג
משער לשער, אלא בצרעיה שבוה דרך העובר
בחוץ בעיר ואין צ"ל מתקבלים שם אלא
שעורים דרך שם, ולכן אם אינו מפולג ומכוון
משער לשער לא הוי רב"ר, דכא לא מסתגי לכו
לדיא וצריכין להקיף הילוכם הולך סובב אל
פתח השני מפולג למסילה, וכהוהו דצין
העמודים ואצטבא, עכ"ל. ורמיזתו למחבר אחד
מזמנינו, שהקשה על הב"פ, דמה ראייה הוה
מאלטבא וצין העמודים, ששם לא יחא
תשמישתיא כלל, שהיו עמודים הרבה צאורך
ורוחם זה שלא כנגד זה, אצל מצוי המתעסק
שפיר יחא תשמישתיא, כיון דרחם הרבה ודרך
כבושה הוה, וכי צבול שגריך להתעסק בצמנט
בדרך, יבא קרוי לא יחא תשמישתיא. אצל, לא
שם לבו, דבב"פ לא חידש זתא מעגמו, אלא
דצרוי הם דצרי החום (עירובין דף ר' ע"ב,
ד"ב וכו') דכתבו החום שם: דמצוי הפתוח
לאורך רב"ר, הוי רב"ר, אף שאין רחב ע"ז
אמה, כיון דהולך לאורך רב"ר דומה לצין
העמודין דהוי רב"ר, ואף למאן דאמר דצין
העמודין יודון ככרמליה היינו משום דהעמודין
הן זה שלא כנגד זה ולא יחא תשמישתיא,
משא"כ צמצוי המפולג דהולך לרוחם של רב"ר
לא הוי רב"ר. ולמד בב"פ, דבהילוק צין הולך
לאורך רב"ר, וצין מצוי הפתוח לרוחם רב"ר,
דדוקא כשפתוח לאורך רב"ר כיון דאין צריכין
להתעסק דמיא לצין העמודין, והוי רב"ר, אפי'
למאן דאמר דצין העמודין יודון ככרמליה, כאן
הוה עדיף; אצל כשהולך לרוחם רב"ר, כיון
דצריכין להתעסק, דמיא לכו"ע לצין העמודין
ואיצטבא, דחשיב לא יחא תשמישתיא, ומש"כ
אינו המשך מן הרב"ר שלפניו, ע"כ לא חשבו
רב"ר המתקלר. וכתי משמע מדברי החום,

דאין כוונתם רק להביא ראייה משם דיש היכי
תמלא לרב"ר שיתקלר, דא"כ מה הקשו החום
למ"ד דצין העמודים יודון ככרמליה, וכי ס"ד
דכטעם הוה משום דאינו רחב ע"ז, הלא מצואר
לדיא דכטעם הוה משום דלא יחא תשמישתיא,
א"כ עכ"פ יש ראייה מן מ"ד דידון כרב"ר
רב"ר יכול להתקלר ואין מי שיחלוק על יסוד
זה. אע"כ דהיה ס"ד להחום דכי היבא דצין
העמודים לא יחא תשמישתיא, ה"נ כיון
דהאשויים מכל הרוחם של ע"ז צריכין לעקס
בדרך ליכנס להמצוי שרחב רק י"ג, הוי לא יחא
תשמישתיא, ע"ז קאמר החום דכיון שהוא לאורך
רב"ר עדיין יחא תשמישתיא, ולא דמי לצין
העמודים שהוא זה שלא כנגד זה שגריך לעקס
הרבה פעמים, אצל כשמפולג לרוחם רב"ר נשאר
החום כדס"ל מעיקרא, דדמיא לצין העמודים
ואיצטבא. וכן מצואר דצברי הב"פ (דף מ"ו):
דמצוי ראייה, דהרא"ש (שם) מייירי דהמצוי
פתוח לאורך רב"ר, מדכתב הרא"ש וז"ל, ואפילו
למאן דאמר החם דידון ככרמליה, הכא דעיינו
לדיא, מודה דהוי רב"ר - ומצוי הב"פ ראייה
מזה, דמייירי שהוא לאורך רב"ר, דאם הוה
לרוחם רב"ר אין מעיילין לדיא, ודמיא לצין
העמודין, למ"ד דהוי כרמליה. וכן מצואר עוד
דצברי הב"פ (שם), שכתב: דטעמו של הב"פ,
דס"ל דמצוי הכולך לאורך רב"ר ואינו רחב ע"ז
הוי כרמליה, הוה משום דס"ל דגם צין העמודין
יודון ככרמליה, חב לא עדיף מצין העמודין, הרי
דאף דכשרחב ע"ז מודה הב"פ דהוי רב"ר,
צב"ג גרע, וע"כ דכאן כיון שגריך להתעסק
מרוחם בדרך ליכנס לתוך המצוי, הוי לא יחא
תשמישתיא. וכן משמע לענ"ד, מלשון הרשב"א
והר"ן, שכתבו: דרב"ר המתקלר דינו כרב"ר,
וכא דאוקומה צמצוי המפולג לרב"ר, החם
צלאורך המצוי לרוחם רב"ר, שכוין שבכנסת מן
הרשות למצוי צריכין להתעסק ולהכנס ואין
נכנסין ציושה, כי האי גוונא לא הוי רב"ר
עיי"ש. משמע מדבריכם, דרשות הרבים דצריך
להתעסק אינו דרך אחד כבושה, ומש"כ אינו
יודון כרב"ר אחד המתקלר. דאם נימא דדרך
המתעסק נקרא דרך כבושה ומפולג, למכ לא

יחש כרב"ר, דפעמים מתקלר ופעמים מתרחב,
אע"כ כמ"ש.
ז. אמנם אף לדעת הש"ע (סעיף ח-ט) דמשמע
מדבריו, דס"ל דרב"ר רחב י"ג הוי
רב"ר, אף כשהולך לרוחם רב"ר, אינו משום
דס"ל דאף כשגריך להתעסק חשבו דרך אחד עם
הרב"ר, דהרי מודה בסעיף ח' דכשהוה פתוח
מ"ג צריך להיות דוקא לאורך רב"ר, ומקורו
מדברי הרשב"א ה"ל. הרי, דכיון דצריך
להתעסק אינו דרך אחד כבושה. ואי"ל דס"ל
דכשרחב י"ג הוי יחא תשמישתיא אע"ג דצריך
להתעסק, ורק בצמות מ"ג לא יחא תשמישתיא
כשמתעסק, דא"כ, הוי סגי כשרחב י"ג צמקוס
המתעסק לצד, ולמה צריך שיביא כל המצוי רחב
י"ג. ועיין פר"מ (שם, מ"ז ז') דכתב: דצריך
שרוב המצוי יבא רחב י"ג אמה, ולא סגי
צמקוס המתעסק לצד. אלא ציאורו, כמ"ש
הלבוש (דבסעיף ח') כשהולך לאורך רב"ר, לא
צוייר שיבא רחב י"ג, וכתב דהוי כרב"ר
עלמא; ובסעיף ט' כשהולך לרוחם רב"ר, כתב
הטעם, כיון דמהלכין מרב"ר לרב"ר דרך זו
המצוי, הוי כמו תשמיש דרבים גם צזה המצוי,
וחשובה כרב"ר עלמא, עכ"ל. מצואר מלשונו,
דצאמת אינו המשך בדרך של הרב"ר [כיון דצריך
להתעסק], אלא דמשמש להרבים לילך מרב"ר
אחד אל השני, מש"כ צעל לרב"ר, וסגי צרחב
י"ג, וצזה לא מציק מה שצריכין להתעסק ולא
יחא תשמישתיא, כיון דהוי רב"ר מלד עלמו,
כיון שהוא מעבר לרבים לילך מזו לזו וצתוכו
יחא תשמישתיא, ואינו צריך להיות נחשב בדרך
אחד עם הרב"ר שלפניו. וצאמת, כשרחב ע"ז
אמה - מודים כל הראשונים דאף שכולך לרוחם
רב"ר, הוי רב"ר, מהאי טעמא שכתבתי. וכן
משמע מדברי שו"ע הרב (סעיף י"א) דכשרחב
ע"ז הוי רב"ר, אף כשהולך לרוחם רב"ר, ואינו
חלוי כלל צמתקות של סעיף י"ב, אף שצאמת
המצוי הוה אינו משער לשער, וע"כ מטעם
שכתבתי מהלבוש. L

ישוב ראית המשכנ"י מדברי הירושלמי,
וביאור דברי הירושלמי
ח. והנה המשכנ"י (דף קמ"א-קמ"ב), אף שלא
חלק לדינא על דברי רש"י, מ"מ ערער
עליו, וכתב דיש לו ראייה מירושלמי [ע"פ פירושן]
דרב"ר אר"ל להיות מכוון. [וכבר כתבתי לעיל
מדברי הריעצ"א שכתב דצירושלמי מצואר כדברי
רש"י.] ע"כ נעתיק דברי הירושלמי לישבו, שלא
יסתור דברי רש"י, וז"ל הירושלמי (פרק כיצד
משחפתין הלכה ח'): ר' לעזר שאל לר' יוחנן הבן
פיוסרוס זרק מחוכה לרב"ר או מרב"ר לחוכה,
א"ל על דעתך אין רשות הרבים לעולם, ריש
לקיש אמר לעולם אין רב"ר עד שתבא מפולגת
מסוף העולם ועד סופו, מיחלף שיטה ריש לקיש,
דאמר אין רב"ר צעולם הוה אלא לעמיד לצד
שנאמר כל גיח ינשא, מחיני פליגא על ריש לקיש
אז זו הוה רשות היחיד, שצולי צית גלגל וכן
כיונא צבן רב"י לשבח ורב"ר לעומתו. והנה,
בב"פ (דף מ"ב ע"ב) מפרש הירושלמי הוה
ציוסרוס, כמו הקב"ע והפ"מ, רק צבמה שנימים
פי פיוסרוס ס"ל דלא כהקב"ע דהכוונה מוקפת
הרים, אלא כהפ"מ דפירש שהוא דרך עקמימות,
ומפרש בב"פ דהוה מתעסק ועולה למעלה
והיינו חל המתלקט, והוה ממש כמו האיציטא
צצלי (דף כ"ב) אם חל המתלקט חייצין עליו
משום רב"ר, וע"ז השיב לו ר' יוחנן דחייצין
עליו, דאל"כ לדעתך אין רב"ר דעולם, והוה
ממש כמו דאמר בגמ' כל העולם מקיף לה
אקיינום, וע"כ דאמרין אהו רבים כו', וכן
פירשה הקב"ע והפ"מ. [ומה שהקשה המשכנ"י
ע"ז, דמה מיציעיא ליה, הלא זה מחלוקת ר'
יבדוק ותכמים גצי פסו ציראות, תמוה הוא.
דברי האיציטא הוא, אם מודה ר' יבדוק
צב"ג כיון דלא יחא תשמישתיא, וכ"כ לחכמים
צמחיות צידי שמים אם מצעלי מחיות כשלא
יחא תשמישתיא, כמו צאציטא ליה צצלי,
ובהכרח דאמרין אהו רבים אף כשלא יחא
תשמישתיא, דאל"כ אין רב"ר צעולם כלל.]

מכוונים זה כנגד זה, וכ"כ בחידושי (דף כ"ב).
 וכן משמע לי דעת הב"י, שגמפרש כן ברבי"ש,
 שהרי הביא דברים אלו (בסימן שס"ד), ואפי"ה
 ס"ל לדבר פשוט (בסימן שמ"ה) דבני מכוונים,
 ולא הזכיר מי שחלוק ע"ז. אמנם, נאמנים עליו
 דברי הריב"ז (החדש) בשבת (דף ר"ג), דכתב
 ללא הסכימו כל המפרשים לזה, אבל משמע
 מדבריו דרוב המפרשים חפן הסכימו לזה,
 ומשור"ה ס"ל להב"י כן לדבר פשוט.

**ביאור דברי רש"י והשו"ע במה שנקטו
 מכון דוקא בעיר מוקף חומה**

עו. והנה צורת משנת ר' אהרן חידש, דמכ
 שכתב רש"י דבני מכוונים, זה דוקא
 בעיר מוקף חומה, דז"ל רש"י: ואין זה חומה
 או שהיה רב"ר שלה מכון משער לשער, ודייק
 מזה דדוקא במוקף חומה בני מכוונים, מחמת
 הסברה שחידש שם, ולקמן נדבר מזה, אבל נראה
 ברור דלא ס"ל דזה מוכרח מדברי רש"י, אלא
 ס"ל דמבשרה יש לחלק כן, דברי לשון זה מביא
 המחבר גם לענין עמ"ס הדיון דלריך להיות מפולש
 ח"ל: איזה רב"ר רחובות ושוקים הרחבים י"ן
 אמה ואינם מקורים ואין להם חומה, ואפי"ה יש
 להם חומה אם הם מפולשים משער לשער הוי
 רב"ר, עכ"ל המחבר, וכי סלקא דעתך דעיר
 שאין לה חומה אין המצולות לריכות להיות
 מפולש, זה פשיטא דאינו, דבני סחוס של שלש
 מחילות הוי רב"י אף בעיר שאין מוקף חומה,
 וע"כ לריך לפרש דברי המחבר כמ"ש בפסקי
 הרי"ד (עירובין דף ר"ג) ח"ל: פי רב"ר משמע
 עיר שיש בה ס' רבוא כדגלי מדבר וכו', ואין
 עיר מוקפת חומה, שכל ראשי מצולותיה פתוחין
 חוץ לעיר שהוא רב"ר, אי נמי בעיר מוקף
 חומה, והבני מכון והולך משער לשער זו הוי
 רב"ר, עכ"ל. מבואר מזה, דלא משכחת מצולות
 המפולשין אלא כשאין להם חומה, דע"ז הם
 מפולשין, ומשמע דכל עיר שלא היה לה חומה
 היו המצולות מפולשות, ולא היה שכיח מצולות
 סחומות, אלא ע"י החומה היה לה מחילה
 שלישי. וכן הו"ב בחומ"ה הרי"ד (דף נ"ט) שכתב

ח"ל: ומשור"ה אין לפרש כדברי המורה שאין
 חומה בעיר סביב, שאם כן, כל מצוי ומצוי יש
 לו יליאה וזיאה צפר"ע עיי"ש. משמע, דבעיר
 שאין מוקף חומה ע"כ היו המצולות מפולש
 משני ראשיהן, ורק ע"י החומה היה שכיח
 מצולות סחומות. וזה ללעני"ד גם כוונת
 הראב"ה (עמוד 393) ח"ל: דמלאכת שבת
 ממשכן גמריקו, והיה מפולש משני לדדים,
 ובמדבר היו אוכלים ואינו מוכצב בחומה, והוא
 הדיון עיירות שאין להן חומה, שראשי רשות
 רבים שלכן מפולשין, הוי רשות רבים עכ"ל.
 כוונתו, דכשאין להן חומה שכיח שיחא המצולות
 מפולשין, אבל אם יש להם חומה דרכו להיות
 סחוס ע"י מחילות החומה. אך, מ"מ אף אם יש
 לה חומה, אם מכוונים השערים אז המצוי
 האמצעי חשוב מפולש, ומשמע דזה פשוט דדרכן
 היה לבנות המצולות מפולשין, מלבד כשהיה להן
 חומה, דעיי"ה היו סחומין, עד שמביא ראי' מן
 דגלי מדבר דכיון שלא היה להן חומה, ע"כ היו
 המצולות מפולשות. ומש"כ דהוי אוכלים, נראה
 כוונתו לומר דשתי מחילות היה שם ע"י
 האוכלים, וזה גם כוונת המחבר צמ"ש: ואין
 להם חומה, כוונתו, דע"ז הם מפולשין, דאם
 היה לה חומה הו"ב כל המצולות סחומות;
 ואח"כ כתב: דאפי"ה אם יש להם חומה, משכחת
 רב"ר על הדוך האמצעי שמפולש משער לשער
 ומכוון, כמ"ש במג"א. אבל שאר המצולות אינם
 רב"ר, כיון שהם סחומים צד שלישי. ואדרבה
 משמע מזה, דלריך שיחא מכון, דהרי גם כשיש
 לה חומה שפיר משכחת לה דהמצוי יחא מפולש
 בעיקום, כגון שהשני מחילות של המצוי אינם
 נלים והולכים עד מחילה של החומה, אלא יש
 שם רווח מן הצד לצאת מן המצוי וליילך עד אחד
 משערי העיר, וע"כ דאפי"ה אינו רב"ר כיון
 דאינו מכון. L

**בירור דעת רבותינו האחרונים דצריך
 מכוונים אף בלא חומה**

עו. וכן משמע דעת רבותינו האחרונים, דלא
 מתלקים כלל בין יש לה חומה לאין

לכ חומה לענין מכוונים: א'. הבא"פ, לפי מה
 שהבא"ח לעיל מדבריו דהטעם דלריך מכוונת
 דאם לריך לעקם דורך, לא ניחא תשמישתיה,
 וזוודאי שאין חלוק לפי"ז בין יש לה חומה לאין
 זה חומה; ב. המרכזת המשנה (פרק י"ד
 מהלכות שבת), שהקשה על הכ"מ דס"ל דבני
 מכוונים, והביא ראי' ממצוי עקום דחורתו
 כמפולש דלא בני מכוונים, ולא עלה על דעתו
 לחלק בין יש לה חומה לאין זה חומה, אמנם,
 אף שהקשה על הכ"מ, מ"מ לדינא הסכים
 להב"י בשלחן ערוך ששים (סימן ד' סעיף א')
 דבני מכוונים, דהעתיק שם לדינא דברי הב"י
 והמג"א, עיי"ש; ג. החור"ד בספרו נחלת יעקב,
 שכתב ח"ל: ומלדו בצקעי זה רבים דאסור
 במצוי, לא מטעם מפולש, דמפולש כי האי לא
 אסרי רחמנא. - ולא אמר רק דחורתו כמפולש
 וכו' עיי"ש; ד. הלמח דק בחידושי למשניות
 (שבת דף ר"ג), שכתב: דלדעת הב"י, לריך דוקא
 מכוונים, ורק בפלטיא אי"ל, ומיירי שם מעיר
 שאין מוקף חומה - ודימה אותו למצוי עקום,
 עיי"ש; ה. תשובות מהר"י אסא"ד (סימן נ"ד),
 שכתב ח"ל: ובמדינתנו רוב עיירות אין פתחי
 שערי העיר מכוונים ממש זה כנגד זה, ולכן
 עושים השראנקען שראוי לנטול בחורת דלת.
 וידוע, שעירות שבמדינתנו לא היו מוקפות חומה,
 וכמ"ש החת"ם (סימן ז' ד"ה אמנם) ואפי"ה
 כתב דכיון דאינו מכון, אינו רב"ר; ו. אבני"ז
 חו"מ (סימן ק"ז) כתב (בד"ה הכה) ח"ל: אך
 נראה דודאי מדהולרכו החוס' לומר שהיחא
 מפולשת מארבעה לדין ולא סגי להו אם היחא
 מפולש משלש רוחות, ע"כ דס"ל דצולות רוח
 שאינם מפולש צעבר שכנגדו, לא חשוב בקיעת
 רבים דידיה, ואף דבמצוי עקום קי"ל דכמפולש
 דמי, ומבואר בעירובין דאם מפולש במחילה
 שכנגדו נראה דל"ל במחילה שצ"דו, דינו כמצוי
 עקום, זה אינו אלא מדרבנן, אבל מה"ח לא
 חשוב מפולש אלא צעבר שכנגדו, עכ"ל. - הרי
 דאף בלא חומה ס"ל כן; ז. בית מאיר (סימן
 שס"ג סעיף כ"ט): ד"ל דלא שייך בקיעת רבים,
 אלא דומיא דר' יהודה כו' דהיינו, שטוברים זו
 לבין שכנגדו ציושר וכו', ומה צכך שמלד הים